

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Tezli Yüksek Lisans Programı

**SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNDE OKUL DIŞI ÖĞRENME
ORTAMLARININ KULLANIMINA DAİR ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ(İSPARTA İLİ ÖRNEĞİ)**

Rabia TAŞDEMİR
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Osman YILMAZ

Burdur, 2023

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Tezli Yüksek Lisans Programı

**SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNDE OKUL DIŞI ÖĞRENME
ORTAMLARININ KULLANIMINA DAİR ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ(İSPARTA İLİ ÖRNEĞİ)**

Rabia TAŞDEMİR
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Osman YILMAZ

Burdur, 2023

**MAKÜ EĞİTİM
BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

M.A.K.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 03/05/2023 tarih 2023/468-18 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 08.05.2023 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Rabia TAŞDEMİR'in Sosyal Bilgiler Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımına Dair Öğretmen Görüşleri (Isparta İli Örneği) konulu tez çalışması Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE : Prof. Dr. Osman YILMAZ
(Tez Danışmanı)

ÜYE : Doç. Dr. Mevlüt GÜNDÜZ

ÜYE : Dr. Öğr. Üyesi Feride ERSOY

ONAY

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
...../...../.....tarih ve...../.....sayılı
kararı.

İMZA/MÜHÜR

BİLDİRİM

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu taahhüt edip, tezimin kaynak göstermek koşuluyla aşağıda belirttiğim şekilde fotokopi ile çoğaltılmasına izin veriyorum.

[] Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[] Tezim/Raporum sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

[] Tezimin/Raporumun..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum.Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Rabia TAŞDEMİR

Tarih

İmza

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimime başladığım ilk günden bugüne kadar her konuda destek ve yardımlarını gördüğüm danışmanım Prof. Dr. Osman YILMAZ'a, çalışmalarımı titizlikle inceleyerek olumlu katkılarda bulunan hocam Doç. Dr. Hüseyin MERTOL'a teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmam sürecinde kıymetli görüşlerini benimle paylaşan sevgili hocam Doç. Dr. Mevlüt GÜNDÜZ'e ve Dr. Öğr. Üyesi Feride ERSOY'a teşekkür ederim.

Ayrıca hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, her zaman yanımda olan sevgili aileme sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum. Çalışmalarım sırasında her zaman yanımda olan desteğini hiç esirgemeyen sevgili nişanlım Ali POYRAZ'a sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Sosyal Bilgiler Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımına Dair Öğretmen Görüşleri(Isparta İli Örneği)

(Yüksek Lisans Tezi)

Rabia TAŞDEMİR

ÖZ

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarını kullanma durumunu belirlemeye çalışmaktır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Isparta’da Sosyal Bilgiler Öğretmenliği yapan devlet ve özel okullarda çalışan öğretmenler bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Çalışma grubu merkeze bağlı ortaokullarda görev yapan 40 sosyal bilgiler öğretmenini kapsamaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım durumları ile ilgili bilgi toplamak amacıyla görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanması aşamasında uzman görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmanın verileri “Görüşme Formu” ile toplanmıştır. Toplanan verilerin analizinde Betimsel analiz, verilerin çözümlenmesinde ise frekans ve yüzde kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel olarak okul dışı etkinlikler düzenledikleri görülmektedir. Öğretmenlerin okul dışı etkinlik düzenlemelerine ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre değişkenlik göstermektedir. Erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha fazla okul dışı etkinlik gerçekleştirmektedir. Çalışmada elde edilen diğer bir bulgu da öğretmenlerin okul dışı etkinlik düzenlemelerine ilişkin görüşleri kıdemlerine göre de farklılık göstermekte olup, “11-25” yılını tamamlamış öğretmenlerin daha fazla okul dışı etkinlik yaptığı belirlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarına derslerde daha çok yer vermeleri konusunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul Dışı Öğrenme, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Sayfa Adedi: 116

Danışman: Prof. Dr. Osman YILMAZ

İkinci Danışman:(varsa)

Teachers' Views on the Use of Out-of-School Learning Environments in Social Studies Education (Isparta Province Example)

(Master Thesis)

Rabia TAŞDEMİR

ABSTRACT

The purpose of this research is to try to determine the use of out-of-school learning environments by Social Studies Teachers. Qualitative research method was used in this study. Social Studies Teachers working in public and private schools in Isparta in the 2020-2021 academic year constitute the study group of this research. The study group includes 40 social studies teachers working in secondary schools affiliated to the center. An interview form was prepared in order to collect information about the use of out-of-school learning environments by social studies teachers. Expert opinions were consulted during the preparation phase. The data of the research were collected with the "Interview Form". Descriptive analysis was used in the analysis of the collected data, and frequency and percentage were used in the analysis of the data. According to the results of the research, it is seen that social studies teachers generally organize out-of-school activities. Teachers' views on the organization of out-of-school activities vary according to their gender. Male teachers perform more out-of-school activities than female teachers. Another finding obtained in the study is that the opinions of the teachers on the organization of out-of-school activities also differ according to their seniority, and it was determined that the teachers who completed the "11-25" years did more extracurricular activities. Suggestions were made for social studies teachers to include more out-of-school learning environments in their lessons.

Keywords: Out-of-school Learning, Social Studies Education, Social Studies Teaching

Number of Pages: 116

Advisor: Prof. Dr. Osman YILMAZ

Second Advisor: (if any)

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZ	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Problem Cümlesi	5
1.2.1.Alt Problemler.....	5
1.3. Araştırmanın Amacı	6
1.4.Araştırmanın Önemi	6
1.5.Sınırlılıklar.....	6
1.6.Sayıtlar	6
1.7.Tanımlar	7
BÖLÜM II.....	8
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1.Kuramsal Çerçeve	8
2.1.1.Öğrenme.....	8
2.1.1.1.Formal Öğrenme	8
2.1.1.2.İnformal Öğrenme.....	9
2.1.1.3.Non-Formal Öğrenme	9
2.1.2.Yapılandırmacılık Kuramı	10
2.1.3.Okul Dışı Öğrenme	11
2.1.3.1.Okul Dışı Öğrenmenin Önemi	14
2.1.3.2.Okul Dışı Öğrenmenin Özellikleri	15
2.1.3.3.Okul Dışı Öğrenme Ortamları.....	16
2.1.3.4.Okul Dışı Öğrenme Süreci	17
2.1.3.4.1.Gezi Öncesi Hazırlık Süreci	17

2.1.3.4.2. Gezi Sürecinde Dikkat Edilmesi Gerekenler.....	18
2.1.3.4.3. Gezi Esnasında Yapılabilecek Etkinlikler	18
2.1.3.4.4. Gezi Sonrasında Değerlendirme ve Dikkat Edilmesi Gerekenler.....	19
2.1.3.5. Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Amaçları.....	20
2.1.3.6.Okul Dışı Öğrenmenin Faydaları	21
2.1.3.7.Okul Dışı Öğrenmede Karşılaşılabilecek Güçlükler	24
2.1.4.Sosyal Bilgiler ve Okul Dışı Öğrenme	25
2.1.4.1.Sosyal Bilgiler Dersinin Tanımı ve Kapsamı	25
2.1.4.2.Sosyal Bilgiler Dersinin Amacı ve Önemi.....	26
2.1.4.3.Sosyal Bilgiler Dersinin Tarihçesi	27
2.1.4.4.Sosyal Bilgiler Öğretimi Yaklaşımları.....	30
2.1.4.4.1.Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler	31
2.1.4.4.2.Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler	32
2.1.4.4.3.Yansıtıcı İnceleme Alanı Olarak Sosyal Bilgiler	33
2.1.4.5.Sosyal Bilgiler Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme	34
2.1.4.6.Sosyal Bilgiler Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları	37
2.1.4.6.1.Yerel Tarih	37
2.1.4.6.2.Sözlü Tarih	38
2.1.4.6.3.Müze	40
2.1.4.6.4.Sanal Müzeler	43
2.1.4.6.5.Tarihi Mekânlar	45
2.1.4.6.6.Resmi Kurumlar	47
2.2.İlgili Araştırmalar	48
2.2.1. Türkiye’de Sosyal Bilgiler Dersinde Okul Dışı Öğrenme Ortamları Üzerine Yapılan Çalışmalar	48
BÖLÜM III	61
YÖNTEM.....	61
3.1.Araştırmanın Modeli	61
3.2.Çalışma Grubu.....	61
3.3.Veriler Toplama Araçları.....	62
3.4.Verilerin Analizi.....	63
BÖLÜM IV	64
BULGULAR VE YORUM.....	64

4.1.Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım Durumlarına ait Bulgular.....	64
4.2.Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin kıdemlerine göre okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım Durumlarına ait Bulgular.....	70
4.3.Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin özelde ya da devlette görev yapmalarına göre okul dışı öğrenme ortamlarının kullanım Durumlarına ait Bulgular.....	75
BÖLÜM V	81
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	81
5.1.Sonuç ve Tartışma	81
5.2. Öneriler.....	84
5.2.1. Sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik öneriler.....	84
5.2.2. Eğitim politikacılarına yönelik öneriler.....	84
5.2.3. Okul dışı öğrenmede öğretmenlerin hazır hale getirilmesine yönelik öneriler.....	85
KAYNAKLAR	87
EKLER.....	94
EK-1	95
EK-2	97
EK-3	99
ÖZGEÇMİŞ	101

KISALTMALAR

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

f: Frekans

ICOM: Uluslararası Müze Konseyi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

NCSS: Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi

NRC: Amerikan Ulusal Araştırma Konseyi

SBDÖP: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

%: Yüzde

TABLÖLAR DİZİNİ

<u>Tablolar</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1 Çalışma Grubuna Ait Bilgiler.....	61
Tablo 2 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kapsamına Yönelik Görüşleri.....	64
Tablo 3 Öğretmenlerin Okul Dışı Etkinlik Düzenleme Durumlarına İlişkin Görüşleri.....	65
Tablo 4 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Öğrenciye Kazandıracağı Yararlara İlişkin Görüşleri.....	66
Tablo 5 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görev Yaptığı Çevreye Yönelik Görüşleri.....	66
Tablo 6 Öğretmenlerin Okul Dışı Etkinliklerin Artırılmasına İlişkin Görüşleri.....	67
Tablo 7 Öğretmenlerin Okul Dışı Öğrenme Ortamları İle İlgili Eğitim Durumlarına İlişkin Görüşleri.....	68
Tablo 8 Sosyal Bilgiler Derslerinde Hangi Konularda Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımına İlişkin Görüşler.....	69
Tablo 9 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kapsamına Yönelik Görüşleri.....	70
Tablo 10 Öğretmenlerin Okul Dışı Etkinlik Düzenleme Durumlarına İlişkin Görüşleri.....	71
Tablo 11 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Öğrenciye Kazandıracağı Yararlara İlişkin Görüşleri.....	71

Tablo 12	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görev Yaptığı Çevreye Yönelik Görüşleri.....	72
Tablo 13	Öğretmenlerin Okul Dışı Etkinliklerin Artırılmasına İlişkin Görüşleri.....	73
Tablo 14	Öğretmenlerin Okul Dışı Öğrenme Ortamları İle İlgili Eğitim Durumlarına İlişkin Görüşleri.....	74
Tablo 15	Sosyal Bilgiler Derslerinde Hangi Konularda Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımına İlişkin Görüşler.....	75
Tablo 16	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kapsamına Yönelik Görüşleri.....	76
Tablo 17	Öğretmenlerin Okul Dışı Etkinlik Düzenleme Durumlarına İlişkin Görüşleri.....	76
Tablo 18	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Öğrenciye Kazandıracağı Yararlara İlişkin Görüşleri.....	77
Tablo 19	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görev Yaptığı Çevreye Yönelik Görüşleri.....	78
Tablo 20	Öğretmenlerin Okul Dışı Etkinliklerin Artırılmasına İlişkin Görüşleri.....	78
Tablo 21	Öğretmenlerin Okul Dışı Öğrenme Ortamları İle İlgili Eğitim Durumlarına İlişkin Görüşleri.....	79
Tablo 22	Sosyal Bilgiler Derslerinde Hangi Konularda Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımına İlişkin Görüşler.....	80

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde çalışmanın problem durumu, problem cümlesi ve alt problemler ile çalışmanın amacı, önemi ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Sosyal bilgiler dersi için yapılan tanımlamaya bakıldığında “tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, hukuk, psikoloji vb.” bilim dallarını kapsayan ve kaynağını bu sosyal bilim disiplinlerine ait bilgi, beceri ve kavramlardan alan geniş kapsamlı bir derstir (Öztürk, 2009). Sosyal bilgiler dersi için yapılan bir diğer tanımlama ise, programı küreselleşen dünyada problem çözebilen farklı düşünebilen bireyler yetiştirilmesini hedefleyen, sosyal ve beşeri disiplinlerden edindiği bilgi ve yöntemleri harmanlayarak kullanan bir eğitim öğretim programı olarak tanımlanır. Böylelikle bireylerin topluma karşı sorumlulukları konusunda farkındalık sağlanmış olur. Ayrıca hayatın olağan akışı içerisinde karşılaşılabilecekleri muhtemel sorunlar karşısında nasıl hareket etmesi gerektiğini, sonuca nasıl ulaşabileceği ve en kısa sürede nasıl çözüme kavuşturacağı konusunda yol haritası görevini sağlamış olur (Öztürk, 2009).

Sosyal bilgiler dersinin ilk ortaya çıkma sebebine bakıldığında Amerika Birleşik Devleti’nde 20.yüzyılın başında, sosyal düzenin ve toplumun değişmesi ile toplumsal çatışmalar da bir artış gözlemlenmiş ve bu doğrultuda Amerikada yapılan çalışmalar doğrultusunda Sosyal bilgiler dersi ortaya çıkmıştır. Bilindiği üzere toplumsal çatışmaların sebepleri arasında; tarihsel, ekonomik, ideolojik, siyasi vb. birtakım konular yer alabilmektedir. İçerisinde bulunduğumuz son yüzyılda gerek dünyada gerekse ülkemizde bahsi geçen konulara çatışmalara yakından tanıklık etmekteyiz. Bu toplumsal çatışmaları engellemek, çatışmaların çıkış noktalarını belirlemek ya da

daha başlamadan gerekli aksiyonları alabilmek amacı ile de sosyal bilgiler dersi okullarda okutulmaya başlanmıştır (Kılıçoğlu, 2012).

Sosyal bilgiler dersi Türkiye’de ilk kez 1968 ilkokul müfredatında sosyal bilgiler adıyla yeni bir ders olarak eğitim-öğretim programında ilk kez yer almaya başlamış ve toplumsal sorunların çözümü doğrultusunda kendine hedefler koymuştur. (Sönmez, 2010). Günümüz eğitim öğretim programında yer alan sosyal bilgiler dersi ilk kademede dördüncü sınıf, ikinci kademede beş, altı ve yedinci sınıfa kadar okutulmaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (SBDÖP), sosyal ve beşeri bilimlerden edindiği bilgi, beceri ve değerleri öğrencilere aktararak aktif bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yetiştirmeyi hedeflemektedir. 2004-2005 eğitim-öğretim yılında SBDÖP’ de yapılan değişiklik ile programda yer alan bilgi, beceri ve değerlerde yeniliğe gidilmiştir ((MEB), 2005).

Yeni programlara yön veren bu anlayış “yapılandırmacılık” olarak adlandırılmıştır. Bu anlayış ile sosyal bilgiler öğretiminde öğrenmenin kalıcılığını arttırıcı semboller, ortamlar ve kurumların kullanılması önem kazanmıştır. Bu bağlamda, okul dışı etkinlikler olduğu kadar okul dışı öğrenme ortamları da önem kazanmıştır. Genel olarak öğrenme kavramına bakıldığında ise farklı tanımlar yapılsa da aslında özellikle eğitim öğretimde öğretim etkinliklerini ve vazifelerini yapılandırıldığı beklenen öğretim sürecinin istenen hedefleri uyguladığı alanlar olarak tanımlama yapılmaktadır. Ayrıca, bireyin yaşantıları sonucu davranışlarda meydana gelen oldukça uzun süreli değişimler olarak da nitelendirilebilir (Taşçı ve Soran, 2008).

Eğitim öğretimde yaşanan bu gelişmeler küresel hayatta yaşanan gelişmelerde öğretim alanında yeni yenilikler sunmaktadır. Ekonomik ve sosyolojik anlamda sürekli gelişen ve ilerleme kaydeden yeni dünya düzeninde toplumların bu değişim ve gelişime ayak uydurabilmek ya da en azından geride kalmamak adına eğitim ve öğretim noktasında birtakım yeni düzenlemeler, iyileştirmeler yapılması gereksinimi hasıl olmuştur. Bu nedenle eğitim ve öğretimin kalıplar içerisinden çıkartılarak gelişim ve değişimlere açık, daha sürdürülebilir olabilmesi noktasında artık bu faaliyetler ile yaşanan bu gelişmelerle okul içi ve sınıf ile sınırlı kalmayıp, bu ortamların dışına taşmış ve faydalı olabilecek her türlü okul dışı öğrenme ortamlarından yararlanabileceği düşüncesinden yola çıkılarak, kapsamda öncelikle okul ve sınıf içi olarak düşünülen öğrenme ortamları, okul dışı ortamları da

kapsayacak şekilde genişletilmiş ve öğrencilerin öğrenmesi çeşitlenmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin dikkatini çekmek için öğrenmenin çeşitlenmesi önem arz etmekte ve öğrenme alanında yapılan bu yenilikler de beraber öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır (Şimşek, 2011).

Öğrenmede etkili olan öğrenme çeşitlerinden bir diğeri de okul dışı öğrenmedir. Okul dışı öğrenme kelimesi ise okul alanındaki çeşitli doğal ortamlardan sanal ortama kadar birçok alanı içerisine alan zengin bir yapıya sahiptir. Eğitim öğretim faaliyetlerini gerçekleştirmek için örgün ve örgün olmayan şekilde eğitim iki kola ayrılmıştır. İnsanoğlu sosyal bir varlık olduğu için sadece eğitim öğretim süresi içerisinde ve belirli mekanlarda değil öğrencilerin yapacakları gözlem sayesinde ilgisini çeken bir konu hakkında da okul dışı öğrenme gerçekleşir (Eshach, 2007).

Okullarımızda okul dışı öğrenmelere daha fazla zaman ayrılmalı ve okul yönetimi tarafından okul dışı öğrenmelerin gerçekleşeceği yerlere etkinlikler düzenlenmelidir. Okul dışı öğrenme hayat boyunca devam eder ama eğitim öğretim dönemi yapılacak bu tür etkinlikler öğrencinin gelecek zaman içerisinde de ilgisini çekecek bu tür informal eğitimlere ağırlık verecektir. Bu tür okul dışı etkinlikleri daha fazla yapan okullardaki öğrenciler diğer okuldaki öğrencilere göre daha görsel zekaya sahip olabilir. Eğitim öğretimde öğrenme alanında en önemli faktörlerden biri de öğretmendir. Öğretmenin okul dışı öğrenme alanında istekli olması dersin zenginleştirilmesi ve öğrencinin derse katılımını artırmak için okul dışı öğrenme etkili hale gelmektedir (Eshach, 2007).

Buradan da anlaşılacağı üzere bireylerin okul içerisinde edindikleri bilgiler ve öğrendikleri konular da son derece kıymetli olmakla birlikte zamanlarının çoğunu okul dışında geçirmesi, hayatın içerisinde karşılaştıkları sorunları çözüme kavuşturabilmesi için göstermiş oldukları gayret ve çabaları onların farkında olmadan öğrenme sürecine dahil olmalarını sağlamaktadır. Amerikan Ulusal Araştırma Konseyinin (NRC) farklı tarihlerde hazırladıkları raporlar incelendiğinde, öğrenme alanında okul dışı öğrenme önemli bir hal almaktadır. Okul dışı öğrenme alanında yapılan çalışmaların daha verimli olacağı düşünülmektedir. Dünyada yapılan çalışmalar dikkate alındığında öğrenme alanında okul dışı öğrenmenin öğrenciler üzerinde öğrenmeyi kolaylaştıran bir hal aldığı gözlemlenmektedir (NRC, 2012).

Eğitim öğretimde öğrenmeyi daha kolaylaştırmak, öğrenmeyi çeşitlendirmek ve öğrencileri derslerde aktif hale getirmek için öğretim yöntemleri kullanılmaktadır. Bireylerin toplumsal olaylar içerisinde (aile içi iletişim, iş hayatı, arkadaşlık ilişkileri vb. durumlarda) okul içinde öğrendiklerinin üzerine hayatın içerisinde herhangi bir dahili olmadan kendiliğinden gelişen olaylardan elde ettikleri çıkarımlarla mesafe kaydetmektedirler.

Öğrencilerin öğrenmeyi aktif hale getirmek için öğrenmeyi belirli kalıplardan dışarı çıkarılması gerekmektedir. Öğrencilere öğrenme için odaklanmaları ve dikkat etmelerini sağlayıcı özellikler kazandırılmalıdır. Bu anlayışın en etkili ve aktif olarak uygulanabildiği yöntemlerden biri ise, son yıllarda "Okul Dışı Eğitim, Sınıf Dışı Eğitim, Non-Formal Eğitim, İnfomal Eğitim" gibi tanımlamalarla gündeme gelen sınıf okul dışı öğrenmeyi aktif hale getirmek için formal olmayan ve bilginin dış dünyaya teması ile alınması gerektiğini savunan okul dışı öğrenme yöntemleridir. Dolayısıyla öğrencileri öğrenmede aktif hale getirmek için yeni stratejiler geliştirilmiş ve öğrencilerin derse katılımını artırmak için öğrenme alanında değişiklikler yapılmaktadır (Eshach, 2007).

Öğrencileri derslerde daha etkin hale getirmek için okullarda birçok çalışma yürütülmektedir. Değişen dünyayla beraber eğitim öğretimde de önemli değişiklikler yaşanmaktadır. Öğrencilerin daha etkin hale gelmesi için öğrenciye bilgi vermek yerine öğrencinin bilgiye ulaşması sağlanmalıdır. Öğretmenlerin derslerde öğretim yöntemlerini zenginleştirmek için birçok uygulama yapılmalıdır. Eğitim öğretim alanında yapılan bu değişikliklerle beraber öğrencilerin sorgulayıcı bir yapıya sahip olması bir konu hakkında eleştiri yapabilmesi yenilikçi eğitim öğretim programlarında önem arz etmektedir. Okul dışı öğrenme eğitim öğretim faaliyetleri içerisinde öğrencilerin derse katılımını sağlamak için önemli faktördür.

Okullarımızda ne kadar çok okul dışı öğrenmeler desteklenirse dersler öğrenme açısından önemli olacaktır. Okul idarecileri, öğretmenler, veliler okul içerisinde birliktelikler sağlayarak okul dışı etkinlikler desteklenmelidir. Her öğrencinin her gün okula gitmek yerine okul dışı etkinliklerinin desteklenmesi öğrencilerin okul dışı öğrenme ortamlarına karşı daha fazla istekli hale gelmesini sağlayacaktır. Bu nedenle okul dışı öğrenme faaliyetleri, okullarda planlar doğrultusunda yapılmalıdır. Öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırmak ve öğrencilerin derse aktif katılımını

sağlamak için okul dışı öğrenme alanları önemli hale gelmektedir. Klasik öğrenme dışına çıkılarak öğrencilerin ders verimliliği artmakta ve öğrenmede kalıcılık sağlanmaktadır. Öğretmenin de okul dışı öğrenmeleri kullanarak ders anlatımı kolaylaşacağı ve öğrencilerinde derse katılımı artacağı için öğretmen içinde okul dışı öğrenme alanları ders anlatımını daha verimli hale getirecektir (Fidan, 2012).

Sosyal bilgiler programı içerisinde birçok beceri yer almaktadır. Sosyal bilgiler programı içerisinde yer alan bu beceriler sosyal bilgiler öğretimini daha işlevsel hale getirildiği görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretiminde yer alan bu beceriler öğrencileri topluma daha uyumlu bireyler haline getirmektedir. Sosyal bilgiler öğretiminde yer alan bu beceriler öğrencileri daha fazla donanımlı hale getirmektedir. Sosyal bilgiler öğretiminde öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar karşısında çok yönlü düşünebilme becerisi sayesinde sorunları çözebilmektedir. Sosyal bilgiler öğretiminde yer alan bu beceriler öğrencileri daha etkin vatandaş haline gelmesini sağlamaktadır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programda yer alan kazanımlar öğrencilerin okulun dışında öğrenmek için çaba göstermelerini gerekli kılmaktadır. Sosyal bilgiler dersi okul dışı öğrenme ortamları konusunda çeşitlilik göstermektedir.

1.2.Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problemini; “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarını kullanma durumları nasıldır?” sorusu oluşturmaktadır.

1.2.1.Alt Problemler

Bu çalışmada aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarını kullanma durumu hakkında görüşleri cinsiyet faktörüne göre nasıldır?
2. Farklı kıdemlerdeki sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarını kullanma durumları nasıldır?
3. Özel ve devlet okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarını tercih etme durumları nasıldır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarını kullanma durumunu belirlemeye çalışmaktır.

1.4.Araştırmanın Önemi

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımı konusundaki görüşleri onların okul dışı öğrenme ortamları hakkında ne gibi bilgilere sahip olduklarını, okul dışı öğrenme ortamları konusunda kendilerini yetiştirip yetiştiremediklerini, derslerde ne derecede kullandıklarının açığa çıkarılması konusunda bir öneme sahiptir.

1.5.Sınırlılıklar

Bu araştırma,

1.2020-2021 eğitim-öğretim yılı Isparta’da, özelde ya da devlette görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle sınırlıdır.

2.Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin; okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımına ilişkin vermiş oldukları cevapların içeriği Isparta ilinin okul dışı öğrenme ortamları ile sınırlıdır.

1.6.Sayıtlar

1.Çalışmaya katılacak olan sosyal bilgiler öğretmeni katılımcıların sorulara içten cevap vereceği varsayılmaktadır.

2.Araştırmacının çalışmayı objektif olarak yürüteceği ve bilimsel ilkelere uygun hareket edeceği varsayılmaktadır.

1.7.Tanımlar

Bu çalışmada yer alan birtakım kavramların tanımları aşağıda belirtilmiştir.

Eğitim: Eğitim öğretimin gerekliliklerini yerine getirebilme için ihtiyaç duydukları gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerini sağlamaktadır. Eğitim sayesinde bireylerin topluma ayak uydurması açısından büyük önem taşımaktadır. Çocukların hayata daha hazır hale gelebilmesi için eğitim önemli bir hale gelmektedir (TDK).

Okul Dışı Öğrenme Ortamı: Bilhassa öğretim materyalleri ve görevlerinin yapılandırıldığı ve istenilen öğretim sürecinin yapıldığı mekânlar olarak tanımlanmaktadır. Okul dışı öğrenmede mekanlar öğrenmeyi daha kolay hale getirmektedir (Taşçı ve Soran 2008). İnfomal öğrenmenin özellikleri göz ardı edilmeden, konuların doğrudan kendi ortamında öğrenilmesidir (Laçin ve Şimşek, 2020).

Öğretim: Belirli bir amaç kapsamında gerekli bilgileri verme işi olarak adlandırılmaktadır. Bir konu hakkında bilgi sahibi haline gelme öğretim olarak kabul edilmektedir (TDK).

Öğretmen: Öğretmenlik öncelikle bir meslek olarak, devletin eğitim ve öğretim ile ilgili görevlerini yapmak üzere yeterliliklerini yerine getiren kişidir. Öğretmenlik üzerine eğitim alan özel bir uzmanlık mesleği olarak tanımlanmaktadır. Öğretmen kelime anlamına bakıldığında öğreten kişi anlamına gelmektedir. Öğretmen öğrenme alanında önemli bir sacayağı olup, öğrencilerin hayatında önemli bir yer teşkil etmektedir (Saracaloğlu, 2009).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Kuramsal Çerçeve

Bu kısımda çalışmanın konusu ile ilgili literatür bilgisi taranarak çalışmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur.

2.1.1. Öğrenme. Eğitimde bireyin davranışları süreci yönlendiren unsurlar arasında yer almaktadır. Bireyin davranışlarının sonucunda öğrenmeler meydana gelmektedir. Öğrenme kavramı ile ilgili belirgin özellikler Senemoğlu'nun (2012) çalışmasında maddeler halinde şu şekilde sıralanmaktadır:

- a) Gözlenebilen değişimler
- b) Değişimlerin sürekli olması
- c) Değişim sonucunda bireyin yaşantı kazanacak düzeyde olması
- d) Davranıştaki değişimler kısa süreli gelen geçen olaylar olmaması
- e) Davranıştaki değişiminin yaşı'n büyümesi sonucu oluşmamasıdır

Eğitim ve öğrenmeler yapısı gereği formal, informal ve non-formal olarak üç gruba ayrılmaktadır.

2.1.1.1. Formal öğrenme. Öğrenmelerin planlı programlı olarak okulun içinde gerçekleştiği öğrenmelere formal öğrenme denilirken aynı zamanda yeni bilgilerin eklenmesiyle birikerek ilerleyen bir öğrenmedir (Aydın, 2019). Formal öğrenme belirli plan program doğrultusunda okul içerisinde yapılan bir öğrenme olarak adlandırılmaktadır. Formal öğrenme nasıl gerçekleşeceği daha önceden belli olduğu için hazırlanılması diğer öğrenme çeşitlerine göre daha kolaydır. Formal öğrenmeler okul içinde oluşan öğrenmelerden ziyade hem örgün hem yaygın

öğrenmeler şeklinde verilen eğitimle yapılan öğrenmeler olarak geçer (Bozdoğan, 2007).

Formal öğrenme daha düzenli ve plan doğrultusunda yapıldığı için öğrenmeye önemli katkı sağlamaktadır. Formal öğrenmede bazı konularda plan program dışına çıkılabilir. Öğrencilerin beyin fırtınası yapması gerekebilir. Başka konularla bağdaştırma yapma gereksinimi duyabilir. Bu yüzden belirli plan program olması bazı zaman öğrenmeyi olumsuz etkileyebilir.

2.1.1.2. *İnformal öğrenme.* Eğitimin içinde belirli planlamalar içinde yer almayan, formal ve nonformal öğrenmeler dışında kalan öğrenmelerdir (Kıroğlu ve Elma, 2010). İnformal öğrenme belirli plan, program içerisinde kalmadan ortaya çıkan öğrenme türüdür. İnformal öğrenme içerisinde beyin fırtınası yapılarak bir konu hakkında çok yönlü düşünmeyi sağlar. Öğrenmeyi kolaylaştırabileceği gibi öğrenmeyi zorlaştırabilir. İnformal öğrenmede bir konu hakkında yapılan öğrenmede istemsiz olarak konu dağılabilir ve öğrenmeyi zorlaştırabilir. İnformal öğrenme yapılırken öğretici kişi konunun dağılmasını engellemek için dikkat etmesi gerekir.

Organisation for Economic Co-operation and Development'in (2001) raporuna göre informal öğrenme; planlanmayan, kasıtlı olmayan öğrenme etkinlikleri olarak adlandırılan bir öğrenme türüdür. Eğitimin kendiliğinden gelişen oluşan durumuna informal eğitim denilirken bu sürecin sonundaki öğrenmeler de informal olarak tanımlanmaktadır (Fidan ve Erden, 1993).

2.1.1.3. *Non-Formal öğrenme.* Non-Formal öğrenmelerin, formal ve informal öğrenmelerin arasında bir geçiş noktası olduğu söylenebilmektedir. Non-formal öğrenmeler formal öğrenmelerin planlı bir şekilde okul dışı ortamlarda gerçekleşmesini sağlayan etkinlikler olarak geçmektedir (Bilir, 2007). Belirli bir öğrenme ortamının olması ve etkinliklerin olması şart değildir. Yüz yüze öğrenme ortamının da olması şart değildir. Non-formal öğrenmede amaç öğrenmeyi gerçekleştirmektir.

2.1.2. Yapılandırmacılık kuramı. Günümüzde öğrencilerin bilgiyi tüketmekten çok üreten bireyler olması hedeflenmektedir; Dünyadaki değişen koşullarda bireyin doğrudan aldığı bilgiyi kabul eden değil onu yaratıcı bir bakış açısıyla düzenleyen üzerine yapı taşları inşa eden bir birey haline gelmesi anlayışıdır denilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Yapılandırmacılık kuramı eğitimde en temel yapı olmalıdır. Günümüz eğitim öğrenme faaliyetlerine en uygun kuram yapılandırmacılık kuramıdır. Öğrenci merkezli olan öğrencinin bilgiyi sorgulaması, öğrencinin bilgiye ulaşmasını kolaylaştıran belirli kalıp ve kuramların olmadığı yapılandırmacılık kuramı öğrenmeyi gerçekleştirmek açısından çok önemlidir.

Öğrenenin yaşantıları eğitim süreci planlanırken öğrenciye göre düzenlenmektedir. Öğrenenin içinde bulunduğu etkin rol aldığı ortamların eğitim içinde yer alması yapılandırmacılık anlayışı ile bağlantılı bir algıdır. Öğrenci merkezli bir yapıya sahip olan yapılandırmacılık öğrencilerin bilgiye ulaşması ve öğrencilerin derse etkin katılımını sağlamak açısından önemlidir. Yapılandırmacılık anlayışında öğrenci derslerde etkin olduğu için öğrenilen bilgi zihinlerinde daha kalıcı olmaktadır (Erdem, 2001).

Yapılandırmacı öğrenme anlayışında bireyler sorunlara çözümler getiren, çevresindeki olayları yorumlayabilen ve değerlendirebilen, gözlem yapan, iletişime açık ve öğrendiklerini yaşamda uygulayabilen bireyler haline gelmesi beklenmektedir. Yapılandırmacı yaklaşımla beraber bireyler daha etkin hale gelecektir. Yapılandırmacı yaklaşım çok yönlü öğrenme ortamı içerisinde barındırdığı için öğrenme zenginleşiyor ve bireylerin zihninde daha kalıcı hale gelir (Marlowe ve Page, 1998).

Yapılandırmacılık kuramının tanımlarına bakıldığında okul dışı öğrenme ortamlarındaki hedeflerle örtüştüğü görülmektedir. Yapılandırmacılık kuramının içinde proje temelli öğrenme ve problem çözme temelli öğrenmelere yer verilmektedir; Esas olarak bu öğrenmelerin okul dışı öğrenme ortamı ile gerçekleştirilmesinin mümkün olduğu görülmektedir. Yapılandırmacı yaklaşım sadece okul içinde kalan bir kuram değildir. Okul dışında da yapılandırmacı öğrenme öğrencilere öğrenme alanları sunmaktadır. Proje temelli öğrenme ve problem çözme temelli öğrenmeler yapılandırmacı öğrenmede okul dışı öğrenme alanları sunmaktadır (Şaban, 2000).

2.1.3. Okul dışı öğrenme. Okul dışı öğrenmeler, öğretimin okulun dışında gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkan öğrenmelere olarak ifade edilmektedir. Öğrenme belirli kalıplar dışına çıkararak daha geniş bir yapıya kavuşmuştur. Okul dışında da öğrenmenin gerçekleşmesi bu kalıp yargıları kırmıştır. Okul dışı öğrenme ortamları öğrencilere zengin öğrenme ortamları sunmaktadır (Tösten, 2020). Okul dışı öğrenmelerin tanımları literatürde farklılıklar göstermektedir; otantik öğrenme, sınıf dışı eğitim olarak da anıldığı görülmektedir. Okul dışı öğrenme sınıf dışında gerçekleşen öğrenme olarak yer almaktadır. Öğrencinin sınıfı dışında gerçekleştirdiği öğrenme okul dışı öğrenme olarak adlandırılmaktadır (Karademir, 2013).

Binbaşoğlu (2000) okul dışı öğrenmeye bakıldığında okul dışı öğrenmeleri, sınıfın dışında veya okulun dışında eğitimin amaçlarının dışına çıkmadan, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının doğrultusunda rehberlik eden öğretmen ve idarecilerin olduğu bir süreç olarak tanımlamaktadır. Çalışmaların çoğunda okul dışı öğrenmeler informal öğrenmeler olarak geçmektedir. Öğrencilerin birçok zevk ve duygularına hitap eden öğrenmelerin tümüne okul dışı öğrenme denir. Okul dışı öğrenme öğrenciler öğrenmenin sadece okulda olmadığını okul dışında da öğrenme olduğunu bilmeleri kendi açılarından öğrenmeyi daha zengin hale getirecektir (Kara, 2010).

Okul dışı öğrenmelerden bahsedilirken iki tür öğrenme literatürde göze çarpmaktadır. Bunlar, İnfomal ve nonformal öğrenmelerdir. Bu iki öğrenme türünün birbirinden farkları; nonformal öğrenmeler, okuldan bağımsız olarak yürütülemezken, informal öğrenmelerin ise okullardan bağımsız olarak yürütüldüğü görülmektedir. Bununla birlikte okul dışı öğrenmenin en ayırıcı özelliği de sınıftaki dört duvar arasından farklı okul dışı öğrenmeler olmasıdır. Okul dışı öğrenme belirli kalıpların dışında kalan öğrencinin merkez olduğu bir öğrenme çeşididir. Okul dışı öğrenme öğretmen rehberliğinde okullarda eskiye nazaran daha fazla kullanılmaktadır (Saraç, 2017).

Eğitimde öğrencilerin öğrenmeleri gerçekleşirken yapılan etkinliklerin, sınıf içi mekânlar haricinde, yetişmiş öğretmenler tarafından, okul ile aile iş birliği içinde çevrede sürdürülen eğitime okul dışı öğrenmeler denilmektedir. Okul dışı öğrenmede öğretmen kadar aile de önemli yer almaktadır. Ailede çocukları okul dışı öğrenme gerçekleşmesi için çocuklarına yardımcı olmalı ve çocuklarını okul dışı öğrenmeye

açık hale getirmelidir. Aile okul dışı öğrenmede çocuklarına yardımcı olmalı ve çocuklarını okul dışı öğrenmeye istekli hale getirmelidir (Oktay, 2011).

Okul dışı öğrenme faaliyetleri ülkemizde farklı isimlerle anılmakla birlikte, amaçları da literatürde yine çeşitlilik göstermektedir. Okul dışı etkinlikler öğrencileri: fiziksel, zihinsel, psikolojik ve ahlaki yönden geliştirmek, öğrencilerin derslerine ilgisini arttırmak, problem çözme becerisi kazandırmak, yeteneklerini geliştirmek, boş zamanlarının verimli hale gelmesini sağlamak, yaparak yaşayarak öğrenmelerine imkân sunmak, kendi kendilerinin öğrenmelerini geliştirmek, onlara bireysel ve toplumsal beceriler kazanmak gibi amaçları ve kazançları olduğu genel itibarıyla vurgulanmaktadır. Okul dışı öğrenme öğrencilerin kendi gelişimleri için gerekli becerileri kazanması açısından önemlidir. Okul dışında öğrenme ne kadar çok devamlı olursa öğrencinin gelişimine fayda sağlayacaktır (Hesapçıoğlu, 1994).

Okul dışı öğrenmenin kapsam açısından değerlendirildiğinde ne informal ne de formal öğrenme diye tanımlamak doğru bir ifade değildir. Okul dışı öğrenmeler, informal ve formal öğrenmeler kapsamında kalan bir köprü görevi gördüğünden genelde nonformal öğrenmeler olarak değerlendirilmektedir (Kale, 2007). Okul dışı öğrenmelerin öğretim programlarındaki içeriklerinde yaşanan çevre, toplumsal ve kişisel ilişkiler, çevre insan ilişkilerini konu olarak kapsadığı alanlar arasında yer almaktadır. Okul dışı öğrenme bir saç ayağı gibi birden çok etkenin bir araya gelmesiyle oluşur. Öğretmen, aile, çevre, öğrencinin isteği gibi etkenlerin bir araya gelmesiyle oluşur (Şimşek ve Kaymakçı, 2015).

Okul dışı öğrenmenin modern eğitimlerde uygulanması ile ilgili çalışmalar yapanlar arasında Locke, Rousseau ve Dewey gibi düşünürler gelmektedir (Berberoğlu ve Uygun, 2013). Dewey okul dışı öğrenmeye felsefi açıdan değerlendirmiş, yaparak yaşayarak öğrenmeler tanımı ile öğrenmeyi esas alan bu fikri okul dışı öğrenme ile ilişkilendirmektedir. Okul dışı öğrenmede öğrencinin öğrenmeye açık hale gelmesinde yaparak yaşayarak öğrenme önemli etkiye sahiptir. Teorik bilgileri uygulanabilir yapıya gelmesi ve öğrenciler tarafından yapılması öğrenmeyi zengin hale getirir.

Tarihsel gelişim olarak dünyada okul dışı öğrenmenin uygulamaları ağırlık olarak 19. yüzyılın sonları ile 20.yüzyıl başlarında sistematik hale geldiği söylenebilir. Okul dışı öğrenmede yaşanan zamansal değişimle günümüzde okul dışı öğrenme

uygulamaları çok çeşitlenmiştir. Okul dışı öğrenmede yaşanan bu gelişmeler günümüzde teknoloji sayesinde çok hızlı yayılmıştır (Şimşek ve Kaymakçı, 2015). Amerika’da 1912 yıllarında okullarda okul dışı öğrenmenin örgün olarak uygulandığı görülmektedir. Brooks kardeşlerin “doğanın kendisinin okulla birleştirilmesi ve laboratuvar olarak kullanılması” fikri ile Kaliforniya’da eğitim sistemine girmiş ve okulların müfredatlarında yer aldığı söylenmektedir. Sistemsel olarak ilk kez bu dönemde okul dışı uygulamalara yer verilmiş ve eğitim sisteminde yerini almıştır. Okul dışı uygulamalar öğrencileri derslere karşı daha ilgili hale getirecektir (Berberoğlu ve Uygun, 2013).

19. yüzyıl öncesinde esas olarak bakıldığında kullanılan yerel tarih ve sözlü tarih çalışmaları okul dışı öğrenmenin yöntem teknikleri arasında değerlendirilebilir. Okul dışı öğrenme sayesinde soyut ve somut bilgilerin öğrenilmesi kolaylaşmıştır. Okul dışı öğrenme sayesinde derslerde verim artmıştır. Okul dışı öğrenme zaman içerisinde birikim halinde artmaya devam etmiştir (Şimşek ve Kaymakçı, 2015). İngiltere’de Londra Kızlar Okulunda görev yapan öğretmen Lilian Clarke, eğitim ve öğretimde okulun bahçelerinin kullanılmasına vurgu yapmış ve geliştirmiştir. Okul dışı öğrenmede ilk aklımıza gelecek okul dışı öğrenme olarak okul bahçesi gelmektedir. Okul bahçelerinde okul dışı öğrenmelere uygun olmalı ve okul bahçeleri öğrenciler için serbest etkinlikler, teneffüs ve okul çıkışlarında öğrenmeye açık hale gelmelidir (Rickinson, 2004). II. Dünya savaşı sürecinde ise öğretim olarak okul dışı öğrenme olarak, öğretim harici ifade edilmiştir (Şimşek ve Kaymakçı, 2015).

Ülkemizde okul dışı öğrenme etkinlikleri, tarihsel açıdan değerlendirildiğinde 20. yüzyıl başlarına doğru batı sistemine yönelen yapılandırmacılık felsefi temellerini içine alan bir sistematığın içine girildiği görülmektedir. 1913’lü yıllarda tarih müfredatı kapsamında öğrencilerin tarihi yerlere götürülmesi istenmektedir. Osmanlı devleti okul dışı öğrenme uygulamalarını tam olarak işleve koyamamış; Kaliforniya da eyalet okullarında öğretim programı içinde yer alan okul dışı öğrenme uygulamalarını öğretim programlarına ekletmiştir. Okul dışı öğrenmede ülkemizde de zaman içerisinde eğitim programına eklenmiştir. Okul dışı öğrenmede ülkemizde tarihi mekânlara götürülmesi tarihi konuların kalıcılığını sağlama açısından önemlidir (Stine, 1997). Cumhuriyet döneminde ise köy enstitülerinin kurulması ile

okulun dışındaki hayatı bilen öğretmenlerin yetiştirilmesi ve çeşitli etkinliklerle ülkemizdeki eğitimin çeşitlendirilmesiyle süreç gerçekleşmiştir (Şimşek ve Kaymakçı, 2015).

2.1.3.1. Okul dışı öğrenmenin önemi. Günümüzde teknoloji giderek gelişmekte ve öğrenciler bilgiye daha kolay ulaşabilmektedir. Eğitimde bireyin yaşamında kullanacağı bilgiyi öğrenmesinin en iyi sağlanacağı ortamlar gerçek ortamlar olduğu bilinir. Öğrenmeler okulun dört duvar arasında sağlandığı zaman sınırlı bir yapı meydana getirecektir. Bu yüzden okul dışı öğrenmeler bu sınırın aşılmasının sağlanması açısından önem arz etmektedir. Okul dışı öğrenme günümüzde teknoloji sayesinde gelişmekte okul dışı öğrenme ortamının sağlanması açısından kaynaklık etmektedir. Teknoloji sayesinde eğitim öğretimde öğretimi kolaylaştırma açısından önemlidir. Bilgiye ulaşılması konuların öğretiminde teknoloji sayesinde ders nasıl daha etkin hale getirilebilmesi açısından önemlidir (Bakıoğlu, 2017).

Yeni yüzyılda öğrencilerin eğitime, bilime karşı bir ilgisizliği görülmektedir. Eğitimde bir değişime ihtiyacın olduğu söylenebilir. Bilimin tekrar önem kazanması gerektiği kaçınılmaz olup, bilime verilen önemin şüphesiz okul dışı öğrenmeler ile sağlanması, öğrenilen bilginin gerçek yaşamda kullanılmasının önemini ifade etmektedir. Bilimsel bilginin yaygınlaşması, öğrencilerin bilime önem vermesi için okul dışı öğrenmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Okul dışı öğrenme yaşayarak görerek öğrenme eğitim öğretim programı içerisinde yer alan konuların daha zengin hale gelmesi dersin daha verimli hale gelmesi açısından okul dışı öğrenme günümüzde daha önemli hale gelmiştir (Tösten, 2020).

Okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen öğrenmeler, öğrencilerin ilgi, motivasyon ve isteklerini artırmakta, öğrenciler kendi öğrenme girişimlerine sahip olmaktadır. Okul dışı öğrenme ortamların derslerde kullanılması öğrencilerin derse olan ilgisini arttıracaktır. Okul dışı öğrenme ortamları öğrencilerin konuların öğrenmesini kolaylaştıracaktır. Okul dışı öğrenme ortamları okul programları içerisinde yeterli düzeyde yer verilmelidir (Saraç, 2017).

Okul dışı öğrenmeler özellikle sosyal bilimler ve fen bilimleri dersleri ile yakından ilgilidir. Okul dışı öğrenmenin sosyal hayatla yakından ilgisi olması sebebiyle bu iki

dersin içeriğine de son derece uygun olduğu bilinmektedir. Okul dışı öğrenme sosyal bilgiler dersi içerisinde tarih, coğrafya derslerin öğrenimi açısından okul dışı öğrenme ortamları önemlidir. Bu derslerde ne kadar fazla bilgi verilse de dersler ne kadar aktif olarak işlense de öğrencilerin okul dışı öğrenme ortamları sayesinde görerek öğrenmesi açısından okul dışı öğrenme eğitim öğretim programı içerisinde önemlidir (Erten ve Taşcı, 2016). Bireyin yaşamında kalıcı olan durumların hayat ile ilişkili olması gerekmektedir. Eğitimde kalıcı ve sürekli bir öğrenme durumu için bireyin yaşantısında deneyim sahip olması önemlidir. Bu durum okul dışı öğrenmelerin amaçları arasında yer almaktadır.

Okulun içinde yapılan etkinliklerin öğrenciye faydası olsa da bireyin deneyimlediği öğrenmelerin daha kalıcı olduğu görülmektedir. Okul dışı öğrenmeler sayesinde derslerde teorik olarak anlatılan konuların kalıcılığını sağlamak açısından önemlidir. Öğrencilerin zihninde kalıcı öğrenme sağlama açısından okul dışı öğrenmedir. Öğrencilerin kendi şehirleri hakkında ne kadar soyut bilgiye sahip olsa da kendi şehrin tarihi coğrafi yerlerini gezerek gözlemleyerek yapacağı okul dışı öğrenme bilgilerin kalıcılığı açısından değerlidir (Çıgırık ve Özkan, 2016). Öğrenciler okul dışı öğrenme ortamlarında bilgiyi araştıran, sorgulayan ve problemlere çözüm getirebilen bir yapıda olması bakımından, üst düzey düşünme becerilerine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.1.3.2. Okul dışı öğrenmenin özellikleri. Okullarda sınıfın içinde yapılan eğitimler dışında, okulun dışında gerçekleşen öğrenmelerde mevcuttur. Bu öğrenmelerin sınıf içi öğrenmelerden bazı özellikleri vardır (Bakıoğlu, 2017):

- Sınıfın duvarlarının dışında gerçekleşir.
- Gerçek hayattan nesneler içerir.
- Öğrenciler etkinliklerde aktif rol oynar.
- Öğrencilerin birçok duyu organına hitap eder.
- Okul dışı öğrenme etkinlikleri öğrenciler için eğlenceli ve ilgi çekicidir.
- Okul dışı öğrenme ortamlarındaki dersler gerçek olaylarla ilişkilidir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde okul dışı öğrenmelerin özelliklerine bakıldığında MEB 2023 vizyonu kapsamında; kütüphaneler, sit alanları, bilim sanat merkezleri, teknoparklar, müzeler ve üniversiteler gibi okul dışı öğrenme ortamlarını öğretim programları ile ilişkilendirmesi ve öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmesi amacıyla yayınladığı ifade edilmiştir (MEB, 2018).

2.1.3.3. Okul dışı öğrenme ortamları. Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerini gerçekleşmesi okul dışı öğrenme ortamları ile mümkündür. Öğrencilerin problemlere çözümler üretmesi, öğretim programındaki hedef kazanımların öğrenciye aktarılması ve yaşamının kolaylaşması okul dışı öğrenme ortamları ile sağlanabildiği gözlenmektedir (Binbaşıoğlu, 1986). Okul dışı öğrenme ortamları, öğrencilere çevreyi anlayıp anlamlandırmayı, keşfetmelerini, topluma ayak uydurmalarını, çeşitli bilişsel, psikomotor ve duyuşsal becerilerini kazandırmayı sağlamaktadır (Lindeman Matthies ve Knecht, 2011).

Okul dışı öğrenme ortamlarını Milli Eğitim Bakanlığı yayınladığı kılavuzda aşağıdaki gibi sıralamaktadır (MEB, 2018):

- Devlet ya da özel mülki müzeler
- Bilim ve sanat merkezleri
- Tarihi ve Kültürel alanlar
- Kütüphaneler
- Teknoparklar
- Üniversite ve kampüsleri
- Tema parklar ve milli parklar
- Doğal sit alanları, ören ve höyük yerlerinden oluşmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı yayınlamış olduğu kılavuzda sadece öğrenme ortamlarını ifade etmemektedir. Aynı zamanda bu kılavuz içinde hedef ve kazanımlar doğrultusunda bu öğrenme ortamlarının konularla ilişkili bir şekilde kullanılması gerekliliği belirlemektedir (Avcı ve Gümüş, 2020). Nonformal ve informal öğrenmeler okul dışı öğrenmenin iki ayrı grubudur. Bu öğrenmeler çerçevesinde doğa gezileri,

web2 araçları, oyun parkları, sit alanları, tarihi ve kültürel alanlar gibi birçok öğrenme ortamının okul dışı öğrenme ortamı olduğu ifade edilmektedir.

Öğrenme ortamlarının değerlendirilmesi, güvenlik önlemi, yönetim, maliyet gibi birçok faktör ortamların verimli kullanılması açısından önem arz etmektedir. Öğrencileri günlük yaşamda okulun içinde çok fazla vakit geçirmektedir. Eğitimde okulun dışında bir faaliyet gerçekleştirmek amacıyla okul dışı öğrenme ortamlarının rastgele bir süreç içinde değil, planlı bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Dolayısıyla konu ve hedef kapsamında hangi öğrenme ortamlarının kullanılması gerektiği de çok fazla önem arz etmektedir (Tösten, 2020).

2.1.3.4. Okul dışı öğrenme süreci. Okul dışı öğrenme ortamlarına yapılan gezilerin verimli olabilmesi için gezi öncesinde, sırasında ve gezi sonrasında dikkat edilmesi gereken bazı durumlar bulunmaktadır. Bunlar alt başlıklar halinde aşağıda verilmiştir.

2.1.3.4.1. Gezi öncesi hazırlık süreci. Okul dışı öğrenme ortamlarındaki etkinliklerin başarıya ulaşması için gezi öncesi hazırlıkların detaylı bir şekilde yapılması önemlidir. Bu kapsamda gezi öncesinde yapılması gereken hazırlıkları şu şekilde sıralamak mümkündür (Çalışkan ve Yıldırım, 2021; İleritürk ve Küçükoglu, 2020; Korkmaz, 2020; Küçük ve Yıldırım, 2019; Laçın-Şimşek, 2020; Metin-Göksu ve Sökmen, 2020; Özsoy, 2019; Şen, 2019; Türkmen, 2019):

- Yapılacak olan gezinin amacı belirlenmelidir, gezi planı oluşturulmalıdır. Gerçekleştirilecek olan gezinin amacına ulaşabilmesi ve gezide planlanan yararın sağlanması açısından plan önemlidir. Daha sonra geziye katılacak öğrenciler belirlenmelidir. Okul dışı öğrenmenin etkin olabilmesi için öğrencilerin yaş gruplarına uygun olmalıdır. Okul dışı öğrenmenin yararlı olmasında kazanımlar dikkat edilip ona göre okul dışı öğrenme etkinlikleri düzenlenmelidir. Gezi dersin konusu ile bağlantılı olmalı ve gezinin ders işleyişine faydalı olması nedeniyle gezi yerleri dikkatli belirlenmelidir.
- Ortamda kullanılacak materyaller hazırlanmalıdır. Öğretmen uygulanacak etkinliğe iyi hazırlanmalıdır. Hava şartlarına dikkat edilmelidir. Ulaşımın

nasıl sağlanacağı belirlenmelidir. Öğretmen, gezi alanını önceden ziyaret etmelidir.

- Güvenlik ve acil durum tedbirleri alınmalıdır. Resmi izinler alınmalıdır. Velilerden izin alınmalıdır. Öğrencilerin sağlık durumları (alerji, özel durum vs.) ile ilgili bilgi alınmalıdır. Acil durumlar için öğrenci ve velilerin telefon numaraları önceden not alınmalıdır.

2.1.3.4.2. Gezi sürecinde dikkat edilmesi gerekenler. Hazırlıklardan sonra öğretimi yapılacağı okul dışı öğrenme ortamına gidilir. Bu aşamada aşağıdaki maddelere dikkat edilmelidir (Çalışkan ve Yıldırım, 2021; İleritürk ve Küçükoğlu, 2020; Laçın ve Şimşek, 2020; Şen, 2019):

- Gezi, amacına ve kazanımlara göre yürütülmelidir. Gezi sırasında gezinin amacı dikkat edilmeli gezinin amacından çıkılmamalıdır. İş-zaman çizelgesine uyulmalıdır. Gezi sırasında sürekli olarak plana dikkat edilmelidir. Plan çerçevesinde kalınması açısından iş zaman çizelgesi takip edilmelidir.
- Gezi ile ilgili tüm resmi ve resmi olmayan belgeler gezi sürecinde öğretmenin yanında olmalıdır. Gezi sırasında aksilik olmaması açısından izin belgeleri sürekli yanlarında olmalıdır.
- Gezinin işlevsel olması zaman kaybı ve ilgi kaybının olmaması için materyaller hazır olmalıdır. Öğrencilerin aktif katılımını sağlayacak plan ve çalışmalar yapılmalıdır. Öğrenciler gezinin içerisinde etkin olarak yer almalıdır.
- Gezi sırasında yaşanacak aksi bir durumda acil müdahale edebilme açısından ilk yardım çantası hazır halde bulunmalıdır. Gezi sırasında aksilik yaşamamak ve bir sorunla karşılaşmamak için güvenlik araçları hazır olarak bulundurulmalıdır.

2.1.3.4.3. Gezi esnasında yapılabilecek etkinlikler. Okul dışı öğrenme ortamlarındaki tüm faaliyetler, formal eğitimin bir parçasıdır. Bu kapsamda bir okul dışı öğrenme ortamı tasarlarken, içerik-yöntem-ortam uyumuna bağlı olarak içerik (bilgi kazanımları ve beceriler) geliştirilir (Şen, 2019). Ayrıca etkinlik uygulanmadan

önce şunlara dikkat edilmelidir (Bulca ve Demirhan, 2019; İleritürk ve Küçükoğlu, 2020; Şen, 2019):

- Gezinin tam anlamıyla fayda sağlama açısından gezinin amaç ve kazanımları dikkat edilmelidir. Geziden istenilen faydayı sağlama açısından yönerge sürekli olarak takip edilmelidir. Gezi sırasında yer alan konular katılımcıların ortak noktada buluşmasını sağlamalıdır.
- Öğretmenler öğrencilerin becerileri hakkında bilgi sahibi olmalı becerileri doğrultusunda bilgilendirme yapılmalıdır. Öğretmenler rehber edasında olmalı öğrencileri doğru bir biçimde yönlendirme yapmalıdır.
- Ders planı, beklenmeyen durumlar için esnek olmalıdır. Etkinliğe hazırlık sürecinde etkinlikle ilgili öğrencilerin fikir, beklenti ve önerileri alınabilir. Etkinlik esnasında öğrencilerin gözlemlerini not almaları için yanlarına not defteri, kâğıt ve kalem almaları söylenmelidir.

Okul dışı öğrenme ortamında yapılan etkinliğin değerlendirilmesi, etkinliğin yapıldığı yerde veya gezi sonrası okulda ya da sınıfta yapılabilir. Bu süreçte uygulanabilecek en kolay değerlendirme yöntemi, öğrencilerle birlikte sürecin özetlendiği soru-cevap veya eksik kalan kısımların açığa kavuşturulduğu tartışma yöntemidir. Bunun yanında bu süreçte kavram/zihin haritaları, bulmacalar, gazete/poster/broşür hazırlama, fotoğraf sergisi, kompozisyon/mektup yazma gibi tamamlayıcı ölçme-değerlendirme yöntemleri de kullanılabilir. Ayrıca öğretmenin hazırladığı ya da kaynaklarda bulunabilen etkinlik değerlendirme formları da öğrencilerin etkinliği değerlendirmesi için kullanılabilir (Şen, 2019).

Etkinlik değerlendirilirken, etkinliğin kazanımlarla ilişkili ve yeterli verinin olup olmadığına bakılmalıdır. Etkinliğin sonuçlanması ve öğrenme ürünlerinin ortaya koyulması için yeterli süre verilmiş olmalıdır. Ayrıca etkinliğin amacına ulaşmış olup olmadığı belirlenmelidir (İleritürk ve Küçükoğlu, 2020).

2.1.3.4.4. Gezi sonrasında değerlendirme ve dikkat edilmesi gerekenler. Gezi sonrasında süreç boyunca gerçekleştirilen etkinlikler değerlendirilir. Bu değerlendirme sırasında şu hususlara dikkat edilmelidir (Çalışkan ve Yıldırım, 2021;

İleritürk ve Küçüköğlu, 2020; Korkmaz, 2020; Küçük ve Yıldırım, 2019; Lâçin ve Şimşek, 2020; Özsoy, 2019):

- Gezinin ne kadar faydalı olduğu hakkında değerlendirme yapılmalıdır. Yapılan değerlendirmenin geçerliliği yüksek olması açısından birden fazla değerlendirme yapılması çalışmanın ne kadar çok faydalı olduğu sonucuna ulaşılır.
- Kazanımlar hakkında doğru sonuç alma açısından doğru ölçme değerlendirme araçları seçilmelidir. Kazanımların ne kadar verimli olduğu hakkında doğru bilgiye ulaşma açısından öğrencilerin yaş grupları dikkat edilmelidir.
- Hem süreç hem ürün değerlendirilmelidir. Ürün değerlendirilmesi yapılmalıdır. Kazanımların doğru bir şekilde aktarımı için öğrencilerin gelişimleri takip edilmelidir.
- Değerlendirmeler yapılırken tek bir alan değil birden fazla alana hitap eden beceriler geliştirmelidir. Gezi sırasında öğrenciler arasında etkileşimi sağlama açısından öğrencilerin bilgi paylaşımı yapması gezinin ne kadar etkin olduğunu bize gösterir.
- Gezi sırasında etkin öğrenme ortamı oluşturma açısından tartışma ortamı olması öğrenme açısından verimli hale gelmesi açısından önemlidir.

Uygulama sürecine yönelik yapılan değerlendirmede ise öğrenciler, eğitimciler ve rehberler bir araya gelerek okul dışı öğrenme sürecinin olumlu ve olumsuz yönleri belirlenmelidir. Böylece sonraki yıllarda yapılacak etkinlikler için önlemlerin alınması sağlanacaktır (Çalışkan ve Yıldırım, 2021; Lâçin ve Şimşek, 2020).

2.1.3.5. Okul dışı öğrenme ortamlarının amaçları. Okul dışı öğrenme ortamlarının amaçları aşağıda belirtildiği şekilde sıralanabilir:

- Türk Milli Eğitiminin uzak ve yakın amaçlarına uygun olarak uygulama,
- Öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili bilgi edinmelerini ve eğitim-öğretimde bu mekânları etkin kullanmalarını sağlama,
- Öğretmenlere, sınıflarındaki öğrencilerin ilgi, seviye ve ihtiyaçlarına göre planlama yapmalarına rehber olma,

- Öğrencilerin tarihi, doğal ve kültürel mekânları tanıma ve koruma; bilimsel, sanatsal bilgi ve becerilerini geliştirme, eğitim programlarındaki hedefleri “yaparak yaşayarak” öğrenme durumlarına katkı sağlama,
- Öğrencilerin kendine güvenen, katılım sağlayan, araştıran, inceleyen, sistemli düşünen, duygularını estetik yollarla ifade eden ve yaratıcı, yansıtıcı düşünceleri gelişmiş birey olarak yetişmelerini sağlama,
- Öğrencilere çevre bilincini geliştirerek araç-gereçleri, kaynakları ve zamanı verimli kullanmayı öğretme,
- Okul dışı öğrenme ortamları gözlem ve deneyime dayalı, zengin eğitsel yaşantılar sunarak öğrencilerin sınıflardaki yapılandırılmış ortamla doğal ortamlar arasında anlamlı bağlantılar kurmasını sağlama,
- Öğrencilere teori ile uygulama arasında köprü vazifesi kurarak, etkileşimin hızlanmasını sağlama,

2.1.3.6. Okul dışı öğrenmenin faydaları. Sosyal Bilgiler dersi geniş bir yelpazeye sahip olan içeriğini öğretirken öğrencileri içinde yaşadıkları topluma uyumunu sağlamalıdır. Sosyal bilgiler dersi öğrencileri hayata hazırlarken sadece derslerde anlatılan bilgiler değil ders dışında da öğrendiğimiz bilgileri kullanabileceğimiz yerlere öğrencilerimizi götürmeliyiz. Okul dışı öğrenmeler görsel hafıza için önemlidir. Ne kadar çok yere gidilir görülür bu yerler hakkında bilgi sahibi olunursa öğrenme tam anlamıyla gerçekleşmiş olur.

Okul dışı öğrenmeyi gerçekleştirmek için sadece şehir dışına gitmek gerekmez. Ülkemiz sosyal bilgiler dersi için o kadar zengin tarihi alanlara ve coğrafi alanlara sahiptir. Kendi şehirlerimizde de çok fazla sosyal bilgiler dersi için alanlara sahiptir. Okul dışı öğrenmeyi gerçekleştirebilmemiz için yakın çevreden başlayarak okulun belirlediği hedefler doğrultusunda okul dışı öğrenme alanlarına gidilmelidir. Okul dışı öğrenmeyi gerçekleştirmek için okul sınırları dışına çıkmalı ve öğrencileri toplumsal hayata hazırlamalıdır.

Okul dışı öğrenme, eğlenirken, çalışırken, ihtiyaçları giderirken öğrenmeyi sağlar. Okul dışı öğrenme beş duyunun işe koşulduğu öğrenme ortamlarıdır. Sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı çalışmalara yer verilmeli ve önemli görülmelidir. Sosyal bilgiler öğretiminde klasik anlatım öğrencinin sıkılmasına sebep olur. Öğrenmeyi

daha zevkli hale getirmek için okul dışı yöntemler kullanılmalıdır. Görsel zekada öğrencilerin okul dışı yaptığı çalışmalar daha kalıcı olur. Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenme dokunma duyma gibi etkenler sayesinde kalıcı öğrenme sağlanır (Lewis, 1975). Okul dışında gerçekleşen öğrenmeler, öğrencilerin tüm duyularını kullanmasına ve kişisel deneyimler yaşamasına imkân tanıyan etkinliklerden oluşmaktadır (Taşdan ve Kaya, 2020).

Okul dışındaki öğrenmelerle yaparak yaşayarak, görerek ve dokunarak öğrenmeler gerçekleşir ve böylece öğrenmenin kalıcılığı artmış olur (Tösten, 2020). Ayrıca öğrenciler, sınıf ortamında öğrendikleri bilgileri günlük hayatta uygulama fırsatı bularak somutlaştırabilirler (Çalışkan ve Yıldırım, 2021; Korkmaz, 2020). Okul dışı öğrenme ortamlarının öğretmenlere de katkıları bulunmaktadır. Aynı zamanda öğretmenler, bu ortamlarda öğrencileri daha iyi tanıma imkânı bulmaktadır (Korkmaz, 2020).

Öte yandan okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımı öğrencilerde çeşitli becerilerin gelişmesine katkı sağlamaktadır (Bulca ve Demirhan, 2019; Korkmaz, 2020). Bu ortamların geliştirdiği bazı beceriler şunlardır: Okuma, sorgulama, iletişim, öz farkındalık, problem çözme, yaratıcı düşünme ve eleştirel düşünme (Çalışkan ve Yıldırım, 2021; İleritürk ve Küçükoglu, 2020; Korkmaz, 2020; Tösten, 2020). Sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı etkinlikler sosyal bilgiler öğretiminde yer alan geniş açıdan bakma özelliği sağlar çok yönlü düşünme becerisi sağlar, eleştiri becerisi, yaratıcı düşünme becerisi kazandırır (Öztürk, 2009).

Sosyal bilgiler dersi içerisinde okul dışı öğrenme alanlarına gerekli önem verilmelidir. Günümüz şartlarında okul dışı öğrenmeleri gerçekleştirebileceğimiz alanlar çok fazladır. Bir dönem boyunca okul dışı öğrenme alanlarına gidilmeden geçirilmemelidir. Okul içerisinde yapılacak planlar doğrultusunda okul dışı öğrenme alanına gidilmelidir. Bu tür etkinlikler ne kadar fazla yapılırsa öğrencilerin sınıfına okuluna karşı sevgisi daha fazla artacaktır. Bu yaşlarda bulunan öğrenciler bu tür etkinliklerin olmasını ister. Öğrencileri sürekli aynı tekdüzelik sıkabilir, bu yüzden belirli aralıklarla bu tür etkinlikler yapılmalıdır. Aktif öğrenme sağlama açısından duyuların kullanılması derslerin verimli geçmesini sağlar. Dersler daha keyifli hale gelir öğrenciler derslerden daha fazla keyif alırlar (Ertaş, Şen ve Parmaksızoglu, 2011).

Şimşek ve Kaymakçı'ya göre (2015) bir konu hakkında öğretim sağlayabilmek için birden fazla duyu organını harekete geçirmek gerekebilir. Somut konuların öğretiminde okul dışı öğretimde yapılacak çalışmaların önemi büyüktür. Bir konu hakkında öğrenme gerçekleşebilmesi için görsel zekânın önemi büyüktür. Genel olarak okul çağındaki öğrencilerin yaşlarıyla itibaren gördüklerini unutması kolay olmaz bu da derslerde işlenen konuların kavranılması açısından önemi büyüktür. Okul yönetimi, öğretmen, veli okul dışı etkinliklerin yapımında birlikte hareket ederek öğrencilerin okul dışı öğrenme ortamının oluşması için gayret gösterilmelidir.

Binbaşoğlu (2020) okul dışında gerçekleşen öğrenmenin çocuklar üzerinde etkisi büyüktür. Okul çağındaki çocukların böyle etkinliklere katılması öğrencilerin yıllar geçse de geriye dönüp baktığında aklına gelecektir. Öğrencilerin kendi aralarında sohbet ettiklerinde tarihi mekân gezisi olsun, müzeler olsun, bilim merkezleri olsun konular geçtiğinde öğrenci öğrenilmiş soyut bilgi yerine kendi gördüğü dokunduğu yerler hakkında sohbet etmesi görüş bildirmesi açısından büyük bir öneme sahiptir.

Okul dışı etkinlikler desteklenmeli gerekli görülen hazırlıklar yapılması gerekmektedir. Okuluyla beraber çevre konusuyla ilgili okul dışında doğada çöp toplayan çocuklara etkinlik dahilinde bilgi verilmesi öğrencilerinde bu etkinliği yaparken görüş belirtmesi çevre konusunda daha verimli hale geleceğini gösterecektir. Okul dışı çalışmalar öğrencilerin özgüveni artırma sorumluluklarını yerine getirme açısından önemlidir (Aktaş, 2016; Anderson ve Pisticelli, 2002; Bilton, 2010; Falk ve Dierking, 1997; Gök ve Girgin, 2004; Keskin ve Kaplan, 2012; Nrc 2009; Ocak Korkmaz, 2018; Yaşar ve Gültekin, 2011). Yapılan bu çalışmaların bir sentezi olması amacıyla okul dışı öğrenme çevrelerinin işe koşulmasının sağlayacağı faydalar aşağıda sunulmuştur.

Okul dışı öğrenme çevreleri;

- Öğrencileri gözlem yapma ve veri toplama süreci sayesinde sonuca ulaşarak yorum yapma yetenekleri gelişir. Çevre insan ve olaylar arasında ilişki kurma düşüncesinin kökleşmesini sağlar. Çevreye karşı duyarlıklarını artırır ve çevre sorunlarının çözümünde toplumun bir ferdi olarak çevre sorunlarına karşı sorumluluk alır.
- Sınıf ve okul sınırları içerisinde yapılan soyut öğretimden somut ve gerçek yaşam ile iç içe olan öğretime geçiş sağlar. Öğrencilerin birden çok duyu

organını harekete geçirir. Kendi tecrübelerini, kendi deneyimlerini yaşama imkânı sunar.

- Öğrencilerin bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme becerilerini geliştirir. Öğrencilerin yaşam becerileri ve sosyal katılım becerileri edinmelerini sağlar. Öğrencilerin özgüveninin artmasını, ben merkezilikten çıkmalarını ve kolektif çalışma esaslarını edinmelerini sağlar.
- Yaşadıkları coğrafyayı ve vatani haritalar gibi yapay ve soyut araç gereçler ile değil doğrudan görerek öğrenmelerini sağlar. Öğrencilerin gerçek hayatta karşılaştıkları sorunlar karşısında karar verme sürecini etkiler.
- Öğrencilerin eleştirel ve bağımsız bir biçimde bir kâşif gibi keşif yapmalarını sağlar. Öğrencilerin benlik saygılarını ve özgüvenlerinin gelişmesini sağlar.

2.1.3.7. Okul dışı öğrenmede karşılaşılabilecek güçlükler. Okul dışı öğrenme uygulamaları sırasında yaşanabilecek kaza ve tehlikeler, etkinliğin yüksek maliyeti, oluşabilecek çeşitli disiplin sorunları yöntemin karşımıza çıkarabileceği güçlükler olarak ifade edilebilir (Saban, 2014). Okul dışı öğrenme ortamlarından yararlanmayı güçleştirecek unsurlardan biri olarak öğretime ayrılan zamanın yetersiz olduğu düşüncesi eklenebilir (Malkoç & Kaya, 2015).

Okul dışı öğrenme ortamlarından yararlandığımız bir ders tasarlarken karşılaşılabileceğimiz güçlüklerden bir tanesi de her konuya uygun bir mekân bulamamak olabilir. Ayrıca izin prosedürleri, sınıf mevcudunun yüksek olması (ulaşım maliyetini artmasına ve uygulama esnasında kontrolün güçleşmesine neden olabilir.) gibi güçlükler sıralanabilir. Bu zorluklar, aşağıdaki gibi sıralanabilir (Çalışkan ve Yıldırım, 2021; Şen, 2019).

- Sınıf yönetiminin okul dışında daha zor olması,
- Okul dışında öğretmene daha fazla sorumluluk yüklenmesi,
- Resmi işlerin zorunlu ve zaman alıcı olması nedeniyle öğretmenlerin uğraşmak istememeleri,
- Müfredatın vaktinde yetiştirilme kaygısı,
- Etkinliklere hazırlık süreci için gerekli olan emek ve süre,
- Maliyetler (para, personel, ulaşım, konaklama, yeme-içme vs.),

- Gezinin yapılacağı ortamda materyal eksikliği,
- Öğretmenin ya da rehberin okul dışı öğrenme ile ilgili yeterli bilgi ve deneyime sahip olmaması.

Okul dışı öğrenmede karşılaşılan bu zorluklardan dolayı okul idarecileri ve öğretmenler pek fazla okul dışı öğrenme ortamlarına öğrencileri götürememektedirler. Karşılaşılan bu zorluklara çözüm bulunarak etkinliklerin sadece sınıf ve okul içinde kalmayıp sınıf ve okul dışına da taşınması gerekmektedir. Öğrenci okul dışı öğrenme ortamlarına götürülmelidirler. Bürokratik işlemler azaltılmalı ve kolaylık sağlanmalı, müfredat yoğunluğu azaltılmalı, öğretmenler teşvik edilmeli, ulaşım sıkıntısı kolaylaştırılmalı, Sosyal bilgiler ders saati artırılmalı vb. şeklinde çözümler getirilebilir.

2.1.4. Sosyal bilgiler ve okul dışı öğrenme. Sosyal bilgiler dersi birden fazla dersin birleşimiyle oluşmuştur. Sosyal bilgiler dersi hayatın kendisidir. Sosyal bilgiler dersi sayesinde öğrenci kendi yaşadığı çevreyi tanır, yaşadığı coğrafyanın tarihini bilir ve kendi hak ve sorumluluklarını bilir. Sosyal bilgiler dersi öğrencilerin hayata hazırlanması açısından önemi büyüktür. Sosyal bilgiler dersini daha aktif hale gelmesi sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan bilgilerin kalıcılığını sağlamak açısından okul dışı öğrenme değerlidir. Sosyal bilgiler dersi içerisinde okul dışı öğrenme sayesinde öğrencilerin derse karşı ilgisini çekecek ve öğrencilerin derse katılımını sağlayacaktır.

2.1.4.1. Sosyal bilgiler dersinin tanımı ve kapsamı. Sosyal bilgiler kavramı ilk kez 1916 yılında ABD’de toplanan komite tarafından tanımı yapılarak kabul edilmiştir. Sosyal bilgiler dersi insanın yaşadığı yeri tanıması ve yaşadığı çevresini tanıması açısından değerlidir (Moffat,1957). Sosyal bilgiler dersi öğrencilerin yaşam içerisinde kullanacağı bilgilerin yer alması açısından önemlidir. Sosyal bilgiler dersi öğrencilerin yaşadığı topluma yeterli bilgi ve donanımına sahip olması açısından önemlidir (Barr, Barth ve Shermis, 1978).

Sosyal bilgiler dersi sayesinde bireylerin toplum içerisinde aktif hale gelmesinde vatandaşlık bilgilerinin önemi büyüktür. Bireylerin toplum yaşayışını anlamlandırma

açısından sosyal bilgiler önemlidir. Öğrencilerin öğretimini kolaylaştırmak için çağdaş öğrenme modellerinden yararlanmaktadır. Öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak hazırlanan eğitim modellerinden alınan geri dönüşlerde öğrenci başarılarının yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamak için modern öğrenme modelleri uygulanmalı bunun sonucunda öğrencilerin derse katılımı artacaktır.

Sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin yaşadıkları topluma ayak uydurması ve bireylerin daha yeterli donanımlı hale gelmesi açısından önemlidir. Sosyal bilgiler dersi sayesinde bireylerin kimlik kazanımı sağlamasıdır. Sosyal bilgiler farklı disiplinlerin bir araya gelmesi ve sosyal bilgiler dersinin geniş kapsamlı olmasında birden fazla disiplinin yer alması etkili olmuştur. Bireylerin yaşadıkları toplumun kültürünü geleneklerini benimsemek açısından sosyal bilgiler dersi önemlidir.

Sosyal bilgiler dersinin temel amaçlarından biri de aktif bireyler ve üretken bireyler yetiştirilmesi ve bireylerin kimlik kazanımı sağlamak için sosyal bilgiler dersi önemlidir. Sosyal bilgiler dersi bireylerin toplum içerisinde aktif bireyler haline gelmesi hak ve sorumlulukları bilmesi açısından önemlidir. Sosyal bilgiler dersi öğrencilerin kendi kültür ve geleneklerine uygun olarak yaşama ve kendi kültür ve gelenekleriyle çevresindeki kültür ve gelenekleri anlamlandıracaktır. Sosyal bilgiler dersi bireylerin çevresini tanıması ve sosyal bilgiler dersi bireylerin toplum içerisinde etkin olarak yer alması açısından önemlidir. Sosyal bilgiler dersi toplumun derse yansımış şekli olarak yer almaktadır.

2.1.4.2 Sosyal bilgiler dersinin amacı ve önemi. Sosyal bilgiler dersi birden fazla disiplinin bir araya gelmesiyle oluşan bir derstir. Sosyal bilgiler dersi bireyin toplum içerisinde etkin olarak yer almasında önemi büyüktür. Sosyal bilgiler dersi sayesinde öğrenciler yaşadığı çevreyi tanıması anlamlandırması açısından önemi büyüktür. Sosyal bilgiler dersi sayesinde öğrencilerin kimlik kazanımı da sağlanacaktır. Sosyal bilgiler dersi sayesinde öğrenciler kendi yaşadıkları toplumun tarihi, toplumun coğrafyası hakkında bilgi sahibi olacaktır. Sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin yaşadıkları ülkenin hak hürriyet ve adalet kavramların öğrenilmesinde, toplumun kültürünün bilinmesi ve gelecek kuşaklara aktarımı konusunda önemi

büyüktür. Sosyal bilgiler dersi öğrencilerin yaşadıkları ülkenin hak hürriyet ve adalet kavramların öğrenilmesinde sosyal bilgiler dersi önemlidir.

2.1.4.3. Sosyal bilgiler dersinin tarihçesi. Sosyal bilgiler ilk Amerika’da ortaya çıkmış olup, bir terim olarak 1913 yılında ABD’nde kullanılmıştır. Sosyal bilgilerin içerisinde barındırdığı disiplinlerin fazla olması sosyal bilgilerin geniş kapsamlı bir ders olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ders olarak alan literatürün de kullanılmaya başlanması yine ABD’de (NCSS), 1916 yılında olmuştur. Sosyal Bilgiler, eğitim kurumlarına bir konu alanı ya da ders olarak ABD’de 20. yüzyılın başında, sosyal yaşantıların karmaşıklaşması, toplumsal değişimin ve çatışmanın artmasıyla birlikte girmiştir. Sosyal Bilgiler eğitiminin dünyada ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmemekle birlikte, bu alandaki çalışmalar ve eğitim etkinlikleri oldukça eskilere dayanmaktadır.

Sosyal bilgiler dersinin farklı disiplinlerden oluşması ve zaman içerisinde uğradığı değişimler sonucunda ilk zamandan günümüze kadar araştırılması ve sorgulanması açısından sosyal bilgiler dersi önemlidir. Sosyal bilgiler dersi geçmişten günümüze toplumların değişimi toplumların yapısını inceleme açısından önemlidir. Sosyal bilgilerin birden fazla disiplini barındırması ve topluma ayak uydurmak için sosyal bilgiler dersi öğrenciler için değerlidir. Sosyal bilgilerin temeli insanların yaşayış şeklini geçmişten günümüze araştırılmasına sebep olmaktadır. Sosyal bilgiler toplumların gelenek ve kültürlerinde yaşanan değişimleri inceleme ve sorgulanması açısından önemlidir.

Sosyal bilgiler geçmişten günümüze insanların değişimini, gelişimini anlamlandırmak sosyal bilgiler dersi içerisinde öğrencilere öğretilmektedir. Eski Mısır ve Perslerde, toplumsal yaşamla ilgili birtakım bilgi ve becerilerin insanlara kazandırılmaya çalışıldığı bilinmektedir. Daha sonraları Antik Roma’da, kimi okullarda Aritmetik ve Geometri ile birlikte Mitoloji, Tarih, Coğrafya, Hukuk ve Felsefe gibi derslerin verildiği görülür. İlk kez “Sosyal Bilgiler” adıyla bir dersin ilk ve ortaokullarda okutulmasını Fransız düşünürü Condorcet savunmuştur. Sosyal bilgiler öğrencilerin geçmişte yaşamış insanların gelenekleri, kültürlerini benimseme ve zaman içerisinde değişimi gelişimini süregelen halde öğrenmesi açısından önemlidir (Yalçınkaya ve Uslu, 2015).

Sosyal bilgiler dersine ihtiyaç duymalarının en önemli sebebi yaşadıkları toplumda toplumsal çatışmaların olması bu sorunları çözmek için eğitim öğretim içerisinde çözüm üretmek için sosyal bilgiler dersi ile çözülebileceği düşünülmüştür. Sosyal bilgiler dersi içerisinde vatandaşlık aktarımı sayesinde toplumsal sorunların azalması ve daha eşit demokratik bir toplum elde etmek açısından önemlidir. Toplum içerisinde sorunlara çözüm üretmek çatışmaları engellemek sosyal bilgiler dersinin doğuşuna sebep olmuştur.

ABD kendi içerisinde barındırdığı toplumların sorunlarını çözmek bu doğrultuda eğitime önem vermesi sonucunda kültür vatandaşlık gibi konularda topluma benimsetilmesi için sosyal bilgiler dersi ortaya çıkmıştır. ABD’de ortaya çıkan sosyal bilgiler dersinin temel amacı etkin vatandaşlar yetiştirmeyi temel alır. ABD’de ortaya çıkan sosyal bilgiler zaman içerisinde yayılmaya başlamış ve belli bir süre sonra ülkemizde sosyal bilgiler dersi olarak eğitim öğretimde yer almıştır (Erden, 1996).

Sosyal bilgiler öğretimi ABD’de ortaya çıkması ve Avrupa’ya yayılmasıyla beraber ülkemizde de sosyal bilgiler öğretimin temelleri atılmıştır. Türkiye de ilk olarak tarih, coğrafya öğretimi olarak görülmüştür. Sosyal bilgiler dersi için ABD’de yaşanan sorunların çözümü için ortaya çıkmasıyla beraber ülkemizde de ABD ve Avrupa’da meydana gelen bu değişimler özellikle Osmanlı devleti döneminde içerisinde bulundurduğu toplumların sorunlarını çözmek için Sosyal bilgiler dersinin temelini oluşturacak olan tarih, coğrafya gibi dersler ortaya konulmuştur. Bu dersler sayesinde ülkesinin tarihi ve coğrafi yapısı hakkında bilgi sahibi olabilecek yaşadığı ülkesinin tarihi ve coğrafi açıdan yorumlama gücünü sağlayacaktır (Öztürk, 2007).

Türkiye’de tarih ve coğrafya bir ders olarak ilk defa Tanzimat döneminde 1839 yılında sıbyan mektepleri ve askeri okullar arası olan rüştiyelerde okutulmuştur. 1859 yılında ise açılan kız rüştiyelerine muhtasar tarih ve coğrafya dersi konulmuştur. 1869 yılında, lise hazırlık coğrafya ve tarihi umumi dersi konulmuştur. Darülfünun ve Darul-muallimin okullarında da tarih ve coğrafya dersi vardı. Sosyal bilgiler dersinin temelini oluşturacak olan tarih ve coğrafya derslerin zaman içerisinde yaşanan değişimler sonucunda sosyal bilgiler dersinin içerisinde yer alan dersler ayrı ayrı verilsede öğrencilerin toplum kültür ve gelenek açısından bilgi sahibi olması açısından önemlidir. (Memioğlu, 2003)

Sosyal bilgiler dersinin kapsamına giren dersler ilk kez Sultan II. Abdülhamit zamanında 1876-1909 yılları arasında Maarif Nezareti'ne bağlı Usul-i Cedide'ye uygun eğitim ve öğretim yapan birer ilkokul kurumu olan iptidailerin programlarında yer almıştır. Sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan dersler sosyal bilgiler öğretimi amacına ulaştırmak amacıyla yer alan dersler toplumun tarihi geleneklerin aktarılmasında bu derslerin önemi büyüktür. Sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan dersler bir bütün haline gelmesiyle bu dönemde sosyal bilgiler dersini oluşturmaktadır. Türkiye'de sosyal bilgiler öğretimin temellerini oluşturan tarih, coğrafya, yurt bilgisi dersleri zaman içerisinde bir araya gelerek sosyal bilgiler dersini oluşturmuştur (Safran, 2008).

Cumhuriyet'in ilanından sonra Yeni Türk Devleti'nin ideolojisini genç nesillere benimsetmek, milli, manevi, ahlaki değerlerle donatılmış nesiller yetiştirmek için 1926 programında, ilkokulların temel amacının “genç kuşağın çevresine etkin olarak uyumunu sağlamak üzere iyi vatandaşlar yetiştirmek” olduğu vurgulanarak Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi adlarıyla dördüncü ve beşinci sınıflara haftada ikişer saat Sosyal Bilgiler içeriğine uygun dersler konulmuştur. Bu dersler 1926, 1930, 1932, 1936, 1948 yıllarında düzenlenen programda tek disiplinli öğretim anlayışına göre okutulmuştur. 1952 yılında Öğretmen Okulları programına, daha önce ayrı ayrı dersler olarak okutulan Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi yerine, Sosyal Bilgiler adlı yeni bir dersin konulduğu görülür. Sosyal bilgiler Türkiye'de ilk kez 1960'lı yıllarda benimsenmiştir. Sosyal bilgiler dersinin ortaya çıkması 1962'de sosyal bilgiler dersi için Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi dersleri birleştirilerek Toplum ve Ülke İncelemeleri adı altında anılmaya başlanmıştır. 1968'de ise sosyal bilgiler adı ilk kez olarak eğitim-öğretim alanında kullanılmıştır (Alabaş, 2018).

1968 yılından sonra ilkokullarda, 1975 yılında ise ortaokullarda okutulmaya başlanan sosyal bilgiler dersi 1980 yılında askeri darbe sebebiyle tekrardan değişikliğe uğrayarak 1985 yılında Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi olarak okutulmaya başlanmıştır. Daha sonra, 1992 yılında da yeni bir Vatandaşlık Bilgileri programı uygulamaya geçirilmiş, 1993'te de Milli Tarih ile Vatandaşlık Bilgileri programında kimi değişiklikler yapılmıştır. Sosyal bilgiler zaman içerisinde uğradığı değişiklikler ve dönemin içinde bulunduğu şartlar sosyal bilgiler isminin değişmesine yol açmıştır. Sosyal bilgiler isminde yaşanan bu değişimler sonrasında

1997-1998 eğitim öğretim yılından itibaren ise 4, 5, 6, 7 sınıflarda tekrardan sosyal bilgiler adı altında okutulmaya başlanmıştır (Bilgili, 2010).

2017 yılında sosyal bilgiler taslak program oluşturulmuş. Bireylerin karşılaştıkları sorunlara karşı çözüm üretebilmek problemleri çözebilme açısından çağdaş öğrenme modelleri öğrencilere özgüven sağlayacaktır. Çağdaş öğrenme modelleri bireylerin derse katılımını arttıracak ve öğrencilerin derse karşı olumlu düşünceler besleyecektir (Selvi, 2018).

2018 Sosyal bilgiler öğretim programı (MEB, 2018) , sosyal bilgiler dersinin en son yenilenme yaşadığı tarih olarak bilinmektedir. Sosyal bilgilerin en son hali daha çağdaş yapılandırıcı yaklaşımı temel almaktadır. Yapılandırıcı yaklaşım sayesinde derslerin verimi artacak derslerin amacına ulaşması açısından değerlidir. Sosyal bilgiler dersi günümüz sorunlarını anlama vatandaşlığın gerekliliklerini kavrama ve öğrencilerin çözüm üretebilmesi açısından son derece önemlidir. Öğrencilerin karşılaştıkları sorun ve problemlerin çözümünde eleştirel düşünme problem çözme öğrencilerin kendi gelişimleri açısından son derece önemlidir. 2018 Sosyal bilgiler öğretim programlarındaki değişikliklere göre, yeni yüzyıl becerileri, yetkinlikler ve değerlerin Sosyal bilgiler dersi kazanım hedefleri arasında son derece önemli olduğu vurgulanmaktadır (Köse, 2019).

Sosyal bilgiler dersi temel olarak yaklaşım olarak yapılandırmacı yaklaşımı benimsemesi bunun sonucunda çağdaş eğitim modelleri öğrenciyi temel alan yaklaşım öğrencilerin başarısını arttıracaktır. Öğrencinin sosyal bilgiler dersi içerisinde edineceği bilgileri günlük hayatta kullanımını arttırmak için fırsat olacaktır. Sosyal bilgiler dersi içerisinde edineceği bilgiler etkin birey olması açısından değerlidir. Sosyal bilgiler öğretiminde yaşanan bu değişimler sosyal bilgiler öğretimini daha etkin hale getirmek açısından faydalı olmuştur. Sosyal bilgiler öğretimi ne kadar çok öğrencilerin ilgisini çekmeyi başarırse öğrenmede o kadar çok aktif hale gelecektir. Sosyal bilgiler öğretim yöntemlerini zengin hale getirilmesi öğrenmeyi daha kolay hale getirecektir.

2.1.4.4. Sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımları. Sosyal bilgiler öğretiminde ne kadar çok öğrenme çeşitlenirse Sosyal bilgiler öğretimini keyifli hale getirecektir. Sosyal bilgiler öğretimini daha etkin hale getirmek için bir çok yaklaşım ortaya

çıkması ve Sosyal bilgiler öğretimi daha etkin hale getirmek için yaklaşımlar ortaya konmuştur. Buradan hareketle hiçbir öğrenme ve öğretim tek yönlü olmadığı gibi sosyal bilgiler öğretimi de tek bir öğretim yaklaşımıyla ele alınmamalıdır. Bu yüzden farklı disiplinleri içinde barındırarak birbirinden farklı disiplinler arası bir derstir (Çelikkaya ve Kuş, 2009).

Sosyal bilgiler öğretimi içinde barındırdığı disiplinler sosyal bilgilerin geniş bir yapıya sahip olmasına neden olmaktadır. Sosyal bilgilerin geniş kapsamlı olması öğrencilerin hayata daha hazır hale gelmesi açısından önemlidir. Sosyal bilgiler öğretimi dönemin koşullarına uygun olması için sosyal bilgileri içinde barındıran yaklaşımlar ortaya konmuştur. Sosyal bilgiler öğretimi daha detaylı hale getirmek için yeni yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bu durumda çeşitli öğretim yaklaşımlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Genelde anlamda tarihsel perspektifte sosyal bilgiler öğretiminde 3 farklı öğretim programları benimsenmiştir (MEB, 2005).

- *Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler*
- *Sosyal bilim olarak sosyal bilgiler*
- *Yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgiler*

2.1.4.4.1. Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler. Sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan yaklaşımlardan biri de vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgilerdir. Vatandaşlık aktarımı sosyal bilgiler öğretiminde en eski ve en yaygın yaklaşımdır. Sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler temel öğrenme alanından olan vatandaşlık aktarımı klasik öğrenmeyi temel almaktadır. Vatandaşlık yaklaşımı olarak sosyal bilgiler gelenekçi yaklaşımı temel almaktadır. Klasik öğrenmeyi benimseyen vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler etkin bireyler yetiştirmeyi benimsemektedir. Bu yaklaşımda toplumun kültürünü geleneklerini benimsemeyi amaçlar. Kültürün devamlılığı için bu yaklaşımı önemli görmektedir. Temel felsefesi iyi bir vatandaş yetiştirmektir.

Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler temel amacı bireylerin etkin ve üretken bireyler haline gelmesini istemektedir. Vatandaşlık yaklaşımında bireylerin yaşadıkları topluma uyumlu hale getirmeyi amaçlamaktadır. Yaşadıkları topluma ayak uydurabilmesi için çabalamaktadır. Sosyal bilgiler dersi içerisinde vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler etkin vatandaş hale getirmek için önemlidir. Bireyin

içerisinde yaşadığı kültürü toplumu bilmesi açısından önemli bir yaklaşımdır (Doğanay, 2005). Bu öğretim yaklaşımı ilk sosyal bilgiler dersinin eğitim-öğretim alanında ilk çıkış amacı olarak benimsenmiştir.

Bu yaklaşımda öğretmen temelli olması öğrencinin daha geride kaldığı bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda topluma ayak uydurması toplumun şartlarına ayak uydurması açısından bu yaklaşım önemlidir. Gelenek kültürün aktarılması bu yaklaşımda benimsenmektedir. Burada geçmişi öğrenme, geçmiş ve geleneklerle gurur duyma, sorumluluk alma, uygun davranışlar sergileme ve otoriteye bağlılık vatandaşlık aktarımı programın en önemli içeriğidir. “Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler” öğretimi en eski sosyal bilgiler öğretimi anlayışı olmasının yanı sıra aynı zamanda en tartışmalı anlayıştır. Bu yaklaşımda bireylerin istenilenlere ayak uydurması istenilmekte bu da zaman içerisinde bireylere sıkıntı çıkarabilmektedir. Her bireyin kendisine benimsetilen kurallara uyum sağlamak istemeyebilir. Bu da toplum içerisinde sıkıntıların çıkmasına neden olmaktadır (Aslan, 2016).

Sosyal bilgiler ders içinde yer alan ilk yaklaşımdır. Öğretmen merkezli bir yaklaşımdır. Sosyal bilgiler dersi içerisinde toplumun manevi değerlerini anlamayı ve bu manevi değerleri gelecek kuşaklara aktarımı konusunda önemi büyüktür. Sosyal bilgiler dersi içinde yer alan bu yaklaşım sayesinde kendi görev ve sorumluluklarını anlamak için önemli bir yaklaşımdır.

2.1.4.4.2. Sosyal bilim olarak sosyal bilgiler. Sosyal bilgiler öğretiminde zaman içerisinde yaşanan değişim sonrasında anlayış olarak değişimler meydana gelmiştir. 1950’li yıllardan sonra dünyada meydana gelen değişim ve algılardan sonra eğitim-öğretimin belli kalıplardan kurtarılmayı amaçlamaktadır. Sosyal bilgiler öğretimini kalıplaşmış öğrenmeden kurtararak öğrencilerin etkin hale gelmesi amaçlanmaktadır. Sosyal bilgiler öğretiminde bireyin otoriteden bağımsız hareket etmesini amaçlamaktadır. Bireyin toplumun yapısını sorgulamayı amaç edinmektedir.

Bu yaklaşıma baktığımızda bireyi temel alması bireyin toplum içerisinde bağımsız olarak hareket etmesi bu yaklaşımı vatandaşlık yaklaşımından ayırmaktadır. Bireyin bilgi birikim olarak yeterli hale gelmesi açısından bu yaklaşım önemlidir. Bu yaklaşımda bireylerin yaşadıkları toplumda daha bilgi ve becerili olmaları

istenmektedir. Yaşadıkları toplumda daha donanımlı bireyler haline gelmeleri istenmektedir. Bireyin elde ettiği bilgi ve becerilerin kazanılması açısından bu yaklaşım önemlidir (Öztürk vd., 2014).

Bu yaklaşım da sosyal bilgiler dersi içerisinde sosyal bilgiler dersi için gerekli bilginin üretilmesi ve elde edilen bu bilgilerin kullanımı açısından bu yaklaşım önemlidir. Sosyal bilgiler dersi için gerekli bilgilerin kazanılması açısından önemlidir. Sosyal bilgiler öğretimi için kazanılan bu bilgiler bireylerin daha donanımlı hale gelmesi açısından önemlidir.

2.1.4.4.3. Yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgiler. Sosyal bilgiler öğretiminde yaşanan değişimler yaklaşımlara da yansımaktadır. Sosyal bilgiler öğretiminde yaşanan değişimler sonucunda ortaya çıkan yansıtıcı inceleme alanı olarak ortaya çıkmaktadır. John Dewey'in görüşleriyle oluşturulmuştur. Temel amacı, öğrencilerin toplumsal ve bireysel problemler karşısında makul, mantıklı ve düşünülerek alınmış kararlara varmalarını sağlamaktır. Bu yaklaşımda birey hayat içerisinde yaşadığı sorunlar ve yaşadığı olayların çözümünde bu yaklaşımı kullanmaktadır. Bireyin daha etkin sorunlarla baş edebilmesinde bu yaklaşım önemlidir. Bu yaklaşım bireye öz güven vermektedir. Birey yaşadığı sorunlara kendi iradesi ile çözebilmektedir. Bireyin sorunları anlaması çözümlerini belirtmesi açısından bu yaklaşım önemlidir. Bireyin değerli olduğu bireyin yaşadığı sorunlara çözüm üretebilmesi açısından önemli bir yaklaşımdır.

Bu yaklaşım bireye çok boyutlu düşünme karşılaştığı sorunlara çözüm üretmesi açısından önemlidir. Birey bu yaklaşımda elde ettiği deneyim ve bilgileri karşılaştıkları sorunlarda kullanmaktadır. Yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgiler öğretiminde içerik hiçbir otorite veya bilim tarafından oluşturulmaz. Bireyin derslerde daha etkin hale gelebilmesi dersin işleyişi hakkında karar verebilmesi etkin öğrenen kişi olması açısından önemlidir. Sosyal bilgiler öğrenme içerisinde otoriteye bağlı kalmadan öğrenmeyi temel almaktadır (Kozan, 2002).

Bu yaklaşımda birey karşılaştığı sorunlar karşısında çözüm üretebilme ve bireylerin kendi öğrenme modellerini belirleme açısından önemlidir. Bireylerin kendi öğrenme modellerini belirleme açısından kullanacağı öğrenme modelleri önemlidir. Öğrenenin kendi bireysel deneyimleri ve kabiliyetleri sonucunda oluşturulur.

Yansıtıcı inceleme yaklaşımının genel amacı, öğrencilere kendilerini etkileyen sorunlar ve durumlar hakkında karar vermeyi öğrenmelerine yardımcı olmaktır. Öğrencilerin karar verme becerisinin gelişmesi ve hiçbir otorite etkisinde kalmaması açısından bu yaklaşım önemlidir (Doğanay, 2005).

Sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan bu yaklaşım bireyin karşılaştığı sorunlar karşısında çözüm üretebilmesi açısından değerlidir. Yapılandırıcı anlayış içerisinde yer alan yansıtıcı inceleme alanı yaşanan sorunlar karşısında çözüm üretebilmek açısından önemlidir. Yansıtıcı yaklaşım içerisinde her bireyin kendine ait öğrenme yöntemlerin olduğu bireyin sorgulayarak eleştirerek bilgiye ulaşabileceğini savunmaktadır.

2.1.4.5. Sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı öğrenme. Sosyal bilgiler dersinde yaşanan değişikliklerle beraber derse katılımları arttırmış ve sosyal bilgiler dersinde verimlilik artmıştır. Okul dışı etkinliklerin sosyal bilgiler dersinde daha fazla yer alması dersin içeriğinde yöntem olarak zenginleşmiştir. Sosyal bilgiler dersine karşı önyargılar azalmış derse katılımlar daha fazla artmıştır (MEB, 2005, s.45). Sosyal bilgiler dersinde yaşanan bu değişiklikler öğretmenlerin daha verimli hale gelmesini sağlamış öğretmenlerin daha donanımlı hale gelmesi sağlanmıştır. Sosyal bilgiler dersiyle öğrenciler sosyal bilgilerin sadece tarih ya da coğrafyadan oluşmadığını bilir.

Sosyal bilgiler dersinde birden fazla disiplinin olması öğrencinin ilgisini derse çekecektir. Sosyal bilgiler dersinde birden disiplin olması öğrencinin hayata hazırlanması açısından önemli bir yere sahiptir. Aksine öğrencilerden çok yönlü düşünceleri, birden fazla varyasyonu çözümleyerek duruma göre en uygun olanı seçmeleri beklenir. Öğrencilerin karar verebilmesi, eleştirebilmesi, çok yönlü düşünebilmesi için sosyal bilgiler dersi içerisinde gerçekleşecek öğrenmelerin önemi büyüktür. Sosyal bilgiler dersi öğrencileri yaşadıkları toplumu tanıyabilmesi çevresini doğru bir şekilde gözlemleyebilmesi için önemlidir. Sosyal bilgiler dersinin okul dışı öğrenme dikkate alındığında diğer derslere göre daha fazla okul dışında çalışma yapmayı gerektirir. Çünkü içerisinde barındırdığı dersler itibarıyla çevresini tanıma tarihi mekânları yorumlama gibi konular hakkında ön bilgilerini artırabilmek için okul dışı öğrenmelere önem verilmelidir.

Okul dışı öğrenmede yapılacak çalışmalar sosyal bilgiler dersine karşı daha olumlu bakma derse daha fazla istekli gelme açısından önemlidir. Sosyal bilgiler öğretmenlerin muhakkak ki yıllık planlarında okul dışı etkinliklere yer vermelidir. Sosyal bilgiler gibi bir dersin yıl boyunca kapalı bir mekânda ders olarak anlatılması sosyal bilgiler dersinin amaçlarına hedeflerine önem vermektedir. Sosyal bilgiler dersiyle beraber öğrencilerin sorgulayıcı düşünce çevresini gözlemleme hayatta olan bitenlere bir anlam yükleyebilmesi için sosyal bilgiler dersinin önemi büyüktür. Sosyal bilgiler dersi yaşadığımız hayattan bilgiler barındırmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin çok disiplinli olması yaşadığımız yer olsun vatandaşlık olsun tarihi anlama olsun birçok bilgi barındırmaktadır. Öğrencilerin olaylara çok yönlü bakabilmesi ile bakış açısının perspektifinin genişletmesi beklenir. Sosyal bilgiler dersinin içerik yönünden zengin olması öğrencilerin birden fazla disiplin hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır (Öztürk, 2009).

Sosyal bilgiler öğretiminde yapılandırıcı öğrenme temel alınmıştır. Sosyal bilgiler dersinde kullanılan bu yöntemlerin dersin daha verimli geçmesini sağlar. Sosyal bilgiler öğretimini daha keyifli hale getirmek için yöntemlerin kullanılması öğretim açısından önemli yere sahiptir. Öğrencilerin dersin içerisinde yer alması derslerin öğrenilmesini kolaylaştırır. Öğrencinin derse katılarak çok yönlü düşünmesi çağdaş öğretim açısından önemli yere sahiptir (Özdemir, 2012). Dolayısıyla SBDÖP'nın bilgi, beceri ve değerlerin öğretiminde öğretmenlere esneklik tanıdığı, onlara inisiyatif alabilme yetkisinin verildiği söylenebilir.

SBDÖP'da yapılacak çalışmalar etkinlikler sosyal bilgiler dersinin yıl içerisindeki verimini arttıracaktır. Sosyal bilgiler dersi çok yönlü bir derstir. İçerisinde barındırdığı birden fazla alanla geniş kapsamlı bir derstir. Sosyal bilgiler dersini daha fazla aktif hale getirmek için okul dışı etkinliklere yer verilmelidir. Yıl içerisinde yapılacak bu planların öğrencileri heyecanlandıracaktır. Öğrencilerin okula karşı daha istekli hale gelecektir. Bu tür yapılacak çalışmalar öğrencilerin derslerinde olumlu yönde etkileyecektir.

SBDÖP'da eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcılık gibi becerilerini kazandırmayı amaçlar. SBDÖP'de kazandığı bu beceriler öğrencilerin gelişimi açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu becerileri günlük hayatta kullanmak öğrencilerin hayatı daha iyi tanınması açısından iyidir. Okul dışı öğrenme dikkate

alındığında derslere katılım artmıştır. Öğrenci öğrenmenin sadece okulda olmadığını okul dışında da olduğunu bilmelidir. Öğrenme çok yönlüdür. Öğrenciler çok yönlü öğrenmenin farkına vardıklarında istemsiz olarakta bir şeylerin farkında olduklarını bilirler. Çünkü bireylerin sosyalleşebilmesinin sadece sınıf ortamında, teoriler ve varsayımlar üzerinden olmasının beklenmesi yeterli olmayacaktır. Öğrencilere değerli oldukların hissiyatı oluşturulmalı öğrenci kendini sadece bir çocuk olarak değil kendisinin isteyince neler yapabileceğinin farkında olmalıdır. Öğrencilerin özgüveni yüksek olmalı öğretmenleri tarafından sürekli desteklenmeli öğrencisine güvenmelidir. (Bertiz, 2011).

Sosyal bilgiler dersi belirli kalıplar içerisinde kalamaz. Sosyal bilgiler dersinde bazı konularda kalıpların dışına çıkılmalı dersler daha keyifli bir hale getirilmelidir. Günümüzde öğretimi sağlamak için bir çok yöntem kullanılmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenleri derslere klasik anlatım yerine çağdaş anlatımı tercih etmelidir. Okulların tarihi mekan gezileri olsun, müze gezileri olsun, doğa gezileri olsun bilim merkezlerine geziler olsun okul müdürleri destek sağlamalıdır. Bu minvalde günümüz şart ve koşullarını, değişen ve gelişen dünya düzenini birlikte ele aldığımızda Sosyal Bilgiler dersini sadece sınıf ile sınırlandırmanın yetersiz olacağı gayet açıktır. Okul dışı mekanlar dikkate alındığında zaman kaybı, maddiyat gibi sorunlar olur ama bunları sorun olarak görülmemeli belirli planlar yapılırsa bu sorunlar ortadan kalkar. Okul kütüphanesinde araştırma yapmanın ne maliyeti olabilir ki bu tür yapılacak etkinlikler dersin verimini artırır. Bu tür sorunların ortadan kalkması için okul müdürü, öğretmen, öğrenci veli el ele verdiğinde üstesinden gelebilirler (Kaya, 2012, s.109).

Sosyal bilgiler dersi ne kadar fazla somutlaştırılırsa öğrenme o kadar fazla olur. Soyut bilgilerin unutulması daha kolay olur ama somut olan bilgiler duyu organlarıyla hissedilen bilgiler daha fazla kalıcı olur. (Açıkgöz, 2006; Çengelci, 2013; Çulha, 2006; Geçit, 2011; Güleç ve Alkış, 2003; Mazman, 2007; Özür, 2010; Yeşilbursa, 2006). Sosyal bilgiler öğretiminde yönelik böyle çalışmalar artırılmalı ve bu sorun hakkında daha fazla çalışma yapılmalıdır. Sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı çalışmalara çok fazla yer verilmemesi, gündem olmaması sosyal bilgiler derslerinde okul dışı öğrenme alanların kullanımını azaltmaktadır. Hepimizin bir parçası olduğu

Sosyal bilgilerin gelişimi ve öğretimini kolaylaştırmak için elimizden geleni yapmak zorundayız (Kaya, 2012 ; Erdoğan, 2009).

Buradan da anlaşıldığı gibi sosyal bilgiler eğitiminde okul dışı öğrenme ortamları konusunda çok az çalışma yapılmış olup, bu yönde yapılacak olan düzenleme, uygulama ve iyileştirmeler konusunda daha fazla mesafe kat edilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir.

2.1.4.6. Sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları. Sosyal bilgiler dersi okul içerisinde gerçekleştirilen öğrenme ne kadar önemliyse okul dışında da gerçekleştirilen öğrenme bireyin tam öğrenme gerçekleştirmesi nedeniyle önemlidir. Okul dışında gerçekleşen öğrenme bireylerin zihninde kalıcı öğrenme sağlayacaktır. Okul dışı öğrenme okulda gerçekleşen öğrenmeyi desteklemektedir. Okul dışı öğrenmede öğretmen, veli ve öğrencinin isteği önemlidir. Okul programlarında yıllık planlarda okul dışı öğrenmelere yer verilmelidir. Okulun kendi yapacağı okul dışı öğrenme kadar öğrencinin de kendi isteği doğrultusunda okul dışı öğrenme desteklenmelidir. Okullarda kitaplarda birçok soyut bilgi yer almaktadır. Bu soyut bilgilerin somut hale gelmesinde okul dışı öğrenme önemli bir yere sahiptir. Tarihi mekânlar, müzeler, bilim fuarları gibi birçok okul dışı öğrenme yer almaktadır.

2.1.4.6.1. Yerel tarih. Yerel tarih, “bir yörenin geçmişten günümüze tarihsel gelişimi ve bu gelişim sonucu o yörede oluşan tarihsel izlerdir”. Bir bölgede yaşanan tarihi kültürel geçmişi o bölgenin tarihini oluşturması açısından önemlidir. Yerel tarih bir yörenin bölgenin geçmişine kaynaklık etmektedir. Yerel tarih sayesinde yaşanan bölgeler hakkında bilgi sahibi olunur (Öner , 2015). Yerel tarih bireyin yaşadığı toplumu benimsemesi ataların neler yaşadığı hakkında bilgi sahibi olması açısından önemlidir. Yerel tarih sayesinde kültürlerin geleneklerin devamlılığı sağlanması açısından önemlidir. Yerel tarih bireyin içerisinde yaşadığı toplumun tarihini anlaması öğrenmesi için yerel tarih önemlidir. Yerel tarih içerisinde toplumun barındırdığı temel unsurlar yer almaktadır. Temel unsurları anlamak için yerel tarih bize yol gösterecektir. Temel unsurlardan (kültür, ekonomi) gibi unsurlar yer gösterecektir (Aydın vd., 2016, s.524).

Işık(2008)'e göre yerel tarihin belli başlı eğilimleri mevcuttur. Yerel tarih belirli düzende aktarılmalıdır. Bunlar: Yerel tarih içerik olarak somuttan soyuta, basitten karmaşığa, kolaydan zora olacak şekilde öğrencinin gelişim özelliklerine uygun biçimde sunulmalıdır. Yerel tarih içerisinde olaylar belirli düzen içerisinde gitmelidir. Karmaşıklığı önlemek olayların çözümünü kolaylaştırmak için yerel tarihte bunlar dikkat edilmelidir. Yerel tarihini okuyan bireyler olayları zihinlerinde çözümlemeleri kolaylaşmalıdır. Öğrencilerin kendi tarihlerini bulmalarını kolaylaştırmak açısından bu uygulamalar önemlidir. Yerel tarihin kazandıracığı beceriler bireylerin olayların çözümü sorunlara karşı önlem alabilmesi ve bireyin daha donanımlı hale gelmesi açısından yerel tarih önemlidir.

Yerel tarih bireyleri hayata karşı daha yeterli hale getirecektir. Örneğin; öğrenci yaşadığı bölgenin tarihine ilişkin araştırma yaparken o çevrede bulunan tarihi mekânlar ve anıtları keşfedeceğinden burada kanıtı kullanma ve yorumlama becerisi aşılanmıştır. Şayet öğrenci tarihi mekândan çıkarsamalarda bulunarak yorum yapabilecektir. Öğrencilerin kazanacağı bu donanımlar sayesinde kendileri olaylara bakış açısı değişecektir. Olayların anlamlandırılması ve olayların çözümünde bireylerin kazandıkları yeterlilikler önemli olacaktır. Diğer yönden bu sayede gözlem becerisi gelişmiş olacaktır. Bireylerin kronolojik algıların oluşması açısından yerel tarihlerin öğrenimi değerli olacaktır (Akçalı ve Aslan, 2007).

Tarihi mekânların öğretilmesi açısından tarihi mekânlara gidilmesi orada yaşanan olaylara tarihi mekânlar sayesinde aracılık etmek önemlidir. Tarihi mekânlar bireylere yerel tarihlerin öğretimi açısından yol göstermektedir. Teorik bilgilerin zihinlerde anlam kazanabilmesi açısından tarihi mekânlar önemlidir. Yerel tarihlerin öğretiminde öğrencilerin tarihi mekânlara geziler yapılmalı ve öğrencilerin kendilerin dönemin koşul ve şartlarını yorumlayabilmesi açısından önemlidir (Üztemur ve Dinç, 2017).

2.1.4.6.2. Sözlü tarih. Sözlü tarih bireylerin zaman içerisinde yaşadıkları tarihi, kültürel, coğrafi olaylar gibi konuların zaman içerisinde yayılmasında en önemli alanlardan biri de sözel tarihtir. Yazın olmadığı dönemlerin günümüze gelmesinde bireylerin yaşadıklarını diğer kuşaklara aktarması ve kendi yaptıkları çizimlerin anlamlandırılması sözel tarih için önemlidir. Tarih öğretiminde sözel

tarihin de yeri önemlidir. İlkçağ dönemlerinde yazının olmadığı bilgilerin aktarılmasında yerel tarihin önemlidir. O dönemde yaşanan olayların kuşaklar boyunca aktarılması sözlü tarihi zengin hale getirmiştir (Daşdemir ve Tekin, 2018).

Sözlü tarih bilgiler zaman içerisinde anlam kaymalarına yol açmaktadır. Zaman içerisinde yer alan bilgilerin değişime yol açacağı gözlenmektedir. Sözlü tarihte bilgilerin aktarılması konusunda birçok yazılı olmayan yöntemler kullanılmıştır. İnsanların zihninde olayları canlandırma ve döneme ait bilgilerin pekişmesi açısından yazılan şiirler, anılar, hikâyeler dönemin şartlarını en iyi şekilde bize anlatmaktadır. Dönemlerin içinde yaşananları idrak etmek açısından sözel tarihin önemi büyüktür. Sözel tarih yazılı olmadığı dönemlerde yazılan bilgilerde değişik olabilir. Bu konular hakkında detaylı çalışmalar yapılmaktadır (Küpüç, 2014).

Sözlü tarih özellikle tarihi geçmiş olay ve olgularda yer alan gizli kahraman ve kişiliklerin de gün yüzüne çıkarılarak yeni nesillere tanıtılmasında önemli rol oynar. Şöyle ki tarihi kitap ve belgelerde, tarihi eserlerde, kitabelerde, lügatlerde ismi geçmeyen kişiler ve olaylar ortaya çıkarılabilir. Sözel tarih alanında yapılan çalışmalar tarihte yaşanan olayların günümüze aktarılması açısından önemlidir. Sözel tarih olayların çözümü ve anlatımı açısından tarihe kaynaklık etmektedir.

Tarihin canlı bir şekilde anlatımı ve olayların gözlerinde canlanması açısından sözel tarih önemlidir. Yazının olmadığı dönemi en iyi anlatan günümüze gelmesini sağlayan sözel tarih öğretimi açısından değerlidir. Sözlü tarihe yer verilirken tarihi olaylara tanıklık etmiş anlatıcı kişilerin yanına gidilerek veya onu bir yere davet ederek gerçekleştirilebilir. Burada illaki birincil kaynak kişi olabileceği gibi tarihi olaya tanıklık etmiş kişilerin yakın çevresinde bulunup o kişiden tarihi olay veya olguları dinlemiş, tecrübe etmiş ikincil kaynak kişiler de olabilir. Sözel tarihi daha iyi anlamlandırmak için o dönemde çalışma yapmış kişileri dinlemek onlarla sohbet etmek tarih öğretimi için önemlidir.

Günümüzde gelişen teknoloji sayesinde bireyler tarihçileri dinleyerek sözlü tarih hakkında bilgi sahibi olacaktırlar. Günümüzde bilgiye ulaşma imkânların fazla olması sözlü tarih hakkında bilgilere ulaşım kolaylaşmaktadır. Burada sözlü tarih çalışmalarında öğrencilerin daha çok edilgen biçimde pasif dinleyici rolünde olabilecekleri gibi yanlış bir algı anlaşılmasın. Aslında öğrenciler araştırmacı olarak tarihi olay ve olguları tarih kitaplarından değil de etkileşimli bir ortamda sorular

sorarak, eleştirel bakış açısı ile anlatılanları analiz ederek kendilerince çıkarsama da bulunarak yargıya ulaşmaktadırlar. Bu durumda hem anlatıcı hem de araştırmacılar olarak öğrenciler süreçte aktiftirler.

Sözlü tarih çalışmalarının gerek sosyal bilgiler alanında gerekse tarih öğretiminde yukarıda açıklandığı üzere önemi büyüktür. Yapılan araştırmalar ve çalışmalar yenilenen sosyal bilgiler öğretim programı dikkate alınarak değerlendirilecek olunursa sözlü tarih uygulaması okul dışı öğrenme kapsamında son derece etkilidir.

Sosyal bilgiler öğretimi içerisinde tarihin türleri öğretimi önemli olmakla beraber sözel tarihte derslerde yer verilmesi öğretmenin dönemin özelliklerini anlatması öğrencilerin zihinlerinde canlandırması ve o dönemi yaşıyormuş gibi düşünmesi öğrencilerin sözlü tarihe ilgi duyması derslere katılımı artırma açısından sözel tarih önemlidir. Sözlü tarih öğrencilerin ilgisini çekecek ve öğrencilerin derslere katılımını arttıracaktır (MEB, 2005).

Sosyal bilgiler dersi içerisinde sözlü tarih öğretimi öğrencilerin tarihe karşı bakış açısı ve tarihi olayları anlamlandırma açısından sözel tarih önemlidir. Tarihe kaynaklık eden sözel tarih derslerde bol kullanılmalı öğrencilerin düşünürken sorgulaması açısından önemlidir. Öğrencilerin zihinlerinde oluşan bilgiler sözlü tarihi anlamlandırması açısından önemlidir.

2.1.4.6.3. Müze. Tarih, coğrafya, arkeoloji gibi bilim dallarını kapsayan sosyal bilgiler dersi için birinci elden kaynak kullanmak ve görsel materyal kullanmak büyük önem taşır. Görsel materyal ve birinci elden kaynak kullanımında ön plana çıkan okul dışı öğrenme ortamlarından biri müzelerdir. Sosyal bilgiler öğretmenleri derslerine girdikleri öğrencileri bir kere dahi olsa müzelere götürmelidir. Müzeler içerisinde yer alan eserlerle tarihe ışık tutmaktadır. Müzeler bizim yaşıyan tarihlerimizdir. Müzelerde yer alan eserlerin korunması çok önemli bir noktadır.

Sosyal bilgiler dersi içerisinde müzeler, içinde bulundurdukları somut nesneler, tarihi ve kültürel varlıkları ile geleneksel sınıf ortamları dışında alternatif bir öğrenme ortamı sunarak yapılandırmacı yaklaşımın uygulanmasına uygun bir ortam hazırlar. Bu ortam, tarihsel empati kurma, kanıt temelli argüman geliştirme, geçmiş

ile günümüz arasında ilişki kurma ve buradan yola çıkarak tarihte süreklilik ve değişimi anlama gibi önemli tarihsel düşünme becerilerinin kazanılmasını kolaylaştırır. Müzelere yapılacak geziler öğrencilerin akıllarında kalıcı öğrenme sağlayacaktır. Öğrenciler soyut olarak aktarılan sosyal bilgiler dersinin somut örnekler sayesinde öğrenmesi kolaylaşacaktır (Yılmaz ve Şeker, 2012, s.22). Sosyal Bilgiler dersini ezber bir ders olmaktan çıkarmak için yapılabilecek en önemli çalışmalardan biri konuları yaşamla ilişkilendirerek, teori ve uygulamayı derç ederek, öğretim sürecinde çeşitli yöntem ve teknikler kullanmaktır.

Ezber yapılan bilgiler zamanla unutulur ama görsel olarak görme öğrencinin zihninde kalıcılığı arttırır. Öğrenci tekrar gördüğünde görsel üzerinden Sosyal bilgiler dersiyle ilişkilendirerek konuşabilir bu da öğrencinin zihninde kalıcı öğrenmeyi sağladığı görülür. Herhangi bir konu üzerinde laboratuvar çalışması gibi, müzeler ve tarihi mekânlar da Sosyal Bilgiler öğretiminde kavramların ve olayların öğretimi açısından başka bir yerde toplayamayacağı bilgileri ve elde edemeyeceği deneyimleri sağlama yeri olmakla birlikte Sosyal Bilgilerin gelişimi noktasında son derece etkin ve verimli metodolojinin inşa edilmesinde büyük öneme haizdir. Sosyal bilgiler dersinde klasik anlatım dışına çıkarak öğrenci merkezli anlatıma geçilmelidir. Böylece öğrenme daha kalıcı hale gelecek ve öğrenciler için sosyal bilgiler dersi daha zevkli bir hale gelecektir (Meydan ve Akkuş, 2014, s. 404).

Müzelerin vatandaşlara yönelik eğitim amaçlı kurulmaları Fransa’ da başlayan Aydınlanma Dönemi’yle halkın bu yönde oluşturdukları toplum yapısına bağlı olarak ortaya çıkan Fransız İhtilali ardından halka hizmet vermeleri ile başlamıştır. 19. yüzyılda eğitim sistemlerinin sorgulanmaya başlaması öğrenmede araştırma yaparak birincil kaynaklardan öğrenmenin önemine dikkat çekilmiştir. Bu durum okul ve müze ilişkisinin gelişmesini ve daha çok kullanılmasını sağlamıştır. Bireyin edilgen durumda sadece bilginin aktarılacak eğitim yapıldığı anlayıştan öğrencinin yaparak, araştırarak, analiz ederek kendisinin ulaştığı bilgilerin ve yaşantıların önem kazanmasıyla okulların müzelere ve diğer okul dışı öğrenme alanlarına gitmelerine sebep olmuştur. Öğrencilerin kendilerinin direk bilgiye ulaşımı için farklı ders ve konularda müze ile ilintili olduğu düşünüldüğünde müze ziyaretleri düzenlenmektedir (Tezcan Akmehmet ve Ödekan, 2006).

Etkin bir öğrenme alanı olan müzeler, uygun öğrenme yöntemleri kullanıldığında öğrencilerin tüm duyularına hitap edecek, özel yeteneklerinin ortaya çıkmasını sağlayacak, bireysel farklılıklarını destekleyecek ve akademik başarılarını artıracak alanlar olarak düzenlenebilir. Birden fazla öğrenme etkinliği yapmak için müzelerde gerekli olanaklar mevcuttur. Bireysel veya grup şeklinde öğrenciler ilgi alanlarına göre farklı alanlarda çalışabilir. Oluşan sosyal ortamlarda öğrenciler birbiriyle kolay etkileşim kurarak bilgi alışverişini hızlı sağlayabilirler. Öğrencilerin motivasyonlarının artması ile öğrenme daha hızlı gerçekleşir. Bu nedenle aktif öğrenme yaşantıları, yaratıcı eğitim ortamları sağlayan müzelerin eğitimde kullanımı önemli görülmektedir (Adıgüzel ve Başbuğ, 2019).

Türk müzeciliğinin gelişimi incelendiğinde ilk müzenin, Osmanlı sınırları içinde bulunan eserlerin korunması amacıyla kurulan ve temeli Aya İrini Kilisesi'ne dayanan Müze-i Hümayun olduğu görülmektedir. Bu müze, Sultan Abdülaziz'in Avrupa'ya yaptığı gezilerde görerek benzer çalışmaların yapılmasını istemesiyle kurulmuştur (Çalışkan ve Yıldırım, 2021). Aynı müze, 1922'de İstanbul Arkeoloji Müzesi adını alarak modern anlamda ilk Türk müzesi olmuştur. Cumhuriyet döneminin ilk müze binası ise Atatürk'ün emriyle kurulan Ankara Etnografya Müzesi'dir (Karadeniz ve Sivrikaya, 2020). Benzer şekilde yine Atatürk'ün emriyle ilk güzel sanatlar müzesi olan İstanbul Resim ve Heykel Müzesi 1937'de kurulmuştur (Çalışkan ve Yıldırım, 2021).

Türkiye' de eğitim amaçlı müzecilik, 1980 yılında müze atölye çalışmalarıyla İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Derneği'nin çalışmalarıyla başlatılmıştır. 1982 yılında 1. Milli Kültür Şurası'nda müzede eğitimin önemi vurgulanmış ve çocuklar için müzelerde onlara uygun bölümler açılması önerilmiştir. 1990 yılında Antalya ve 1995 yılında İstanbul Arkeoloji Müzelerinde çocukların eğlenirken öğrenmeleri, tarihi yaşamalarına yönelik müze eğitimi amaçlı bölümler kurulmuştur. 2002'de müze müdürlüğüne bağlı bir birim olarak Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde Eğitim Birimi kurulmuştur. Ankara'da MTA Doğa Tarihi Müzesi (2003), Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi (1990), ODTÜ Bilim ve Teknoloji Müzesi (2005), Feza Gürsey Bilim Merkezi (1993) gibi çeşitli müzeler, müze eğitimi yapan kurumlardır. Müzeler son yıllarda ziyaretçilere etkili öğrenme ortamı sağlayarak yükselmeye başlayan değerlerdir (Çıldır, 2014).

Türkiye’de bulunan ve eğitimde kullanılabilecek bazı müzeler şunlardır: Mineral, kaya ve değerli taşların sergilendiği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yer Bilimleri ve Doğa Tarihi Müzesi; iletişim araçları, makineler ve bilimsel aletlerin sergilendiği Rahmi Koç Müzesi; Bursa’nın ilk tekstil fabrikası olan ve ipliğin kumaşa dönüşümünün sunulduğu Bursa Merinos Sanayi Tekstil Müzesi; kâğıdın tarihçesi ve üretim sürecine yer verilen SEKA Sanayi Müzesi; çeşitli hayvanlara ve böceklerle ait numunelerin bulunduğu Hacettepe Üniversitesi Zooloji Müzesi (Karadeniz ve Sivrikaya, 2020); ormancılık konusunda Türkiye’nin ilk ve tek müzesi olan Bursa Ormancılık Müzesi (Çalışkan ve Yıldırım, 2021).

2.1.4.6.4. Sanal müzeler. Günümüzde sosyal medya araçlarının etkin bir şekilde kullanılabilir olması, internet ve sanal ağın artık birçok konuda belirleyici olmasıyla birlikte çağdaş toplumlarda müzeler, birer yaygın eğitim kurumudur. İletişim ve halkla ilişkileri kullanarak insanları eğitmeyi hedeflemektedir. Halkı formal öğrenme yerine informal öğrenme ortamı sağlayan bir diğer mekan ise sanal müzelerdir. Günümüzde sanal müzeler daha fazla yaygınlaşmıştır. Sanal müzelere ulaşım daha da kolaylaşmıştır (Kuruoğlu Maccario, 2002). Tarih öğretiminde sanal müzelerin önemi çok büyüktür. İnternet çağında öğrenciler merak ettikleri tarihi mekânları tarihi eserleri barındıran yerleri kolaylıkla bulmaktadır. Sanal müzeler bize ufkumuzu açacak sınırsız eseri sunmaktadır. Sanal müzeler insanların hayatlarında önemli bir yer edinmelidir. Merak duygusunun olduğu insanlarda merak ettikleri eserleri sanal müze sayesinde ulaşabilmektedir.

Sanal müzeler günümüzde çok fazla artmış ve insanların ulaşımı kolaylaşmıştır. Günümüzde teknoloji bize pek çok hizmeti ‘online’ olarak alma imkânı sunmakta olup, bunların başında da giderek yaygınlaşan sanal müze turlarıdır. Okullarda bulunan akıllı tahtalarda öğrenciler istedikleri yerin merak ettikleri tarihi eserleri sınırların içerisinde görebilir. Okullarda yapılan bu tür çalışmalar öğrencilerin kendilerinde merak etmesine ya da ailesiyle sohbet ederken geçen tarihi mekânları kolaylıkla sanal müzeler sayesinde görebilir. Sanal müzeleri daha etkin kullanmak için okullarda daha fazla çalışmalar yapılmalı öğrencilerin merak duygusunu uyandıracak araştırma ödevlerinde sanal müzelerden yararlanmalıdır. Günümüzde gelişen teknolojiyle birlikte sanal müzeler daha önemli bir hale gelmiştir.

Öğrencilerin ilgisini çekmek için derslerde kullanılmalıdır. Buna örnek verirse tarihi bir konu anlatırken Ayasofya Cami'yi örnek olarak sınıfta göstermek ya da Göbekli Tepe'yi derste öğrencilere göstermek ve öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde anlatmak ders verimliliğini arttıracaktır (Schweibenz, 2004).

Sanal müzeler sayesinde sadece ülkemiz değil yurt dışı yerlerin gösterimi açısından da önemli bir iletişim sağlamaktadır. Çolak (2006) ve Tepecik (2007) sanal müzelerin faydalarını şöyle sıralamıştır:

- Ülkenin en ücra köşesindeki köy, kasaba ve beldelede yaşayan insanların imkânlar dahilinde bazen ekonomik, bazen zamansal olarak gidip görme olanağı bulamadığı büyük müzeler, sanal müze ortamı sayesinde ziyaretçinin ayağına götürülmüş olur.
- Sanal müzeler, ziyaretçiler ile kesintisiz iletişim sağlar.
- Sanal müzeler ekonomik anlamda daha verimlidir.
- Sanal müzeler zamanın daha etkin ve verimli kullanılmasını sağlar.
- Sanal müzeler, doğru tasarlandıklarında uzaktan eğitim, hayat boyu eğitim amacıyla kullanılabilirler.
- Sanal müzeler sayısal ayrımın kapanmasına katkıda bulunurlar.
- Sanal müzeler, doğru ve güvenilir bilgi kaynaklarıdır.
- Gerçek mekâna sahip müzelerin yerini tutmamasına rağmen, genel kültür açısından bilgilendirme sağlar.
- Ülke geneline yayılan tüm okullarla kurulacak olan elektronik iletişim ağları sayesinde müze eğitimi ilişkisi kurulabilir.

Sosyal bilgiler dersi içerisinde müze gezilerinde olduğu gibi sanal müze gezilerinde de yapılması gereken bazı hazırlıklar ve alınması gereken bazı tedbirler vardır. Bunlar gezi öncesi, gezi sırası ve sonrası şeklinde sınıflanmaktadır. Bu hazırlıkların önceden düşünülüp, yapılması ziyaretten zaman açısından tasarruf sağlar, geziden alınacak verim artar, zamanın güzel geçirilmesi sağlanacaktır. Sanal müze gezilerine Sosyal bilgiler dersinin her kademelerinde ve konulara uygun yer verildiği görülür. Sanal müzelere yapılacak geziler öncesinde öğrencilere haber vererek öğrencilerin derse olan ilgisi artacak ve konuya hazırlıklı gelmesi sağlanacaktır. Sanal müzelerde yapılacak geziler içinde öğretmenler hazır olarak gelmelidir. Öğrencilere vereceği

bilgiler dikkat çekmeli öğrencilerin soruları karşısında yeterli bilgiyi vermelidir (MEB, 2005).

Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarında yer alan sanal müzeler birçok kazanım, ünite içerisinde bulunması, maliyetin olmaması ve gerçek müze gezilerinin yapılamadığı zamanlarda öğretmenlere tavsiye edilmesine rağmen bu konuda yapılan çalışmalar sınırlı ve genel olarak yer verilmemesi sosyal bilgiler dersi öğretimini olumsuz etkileyebilir. Sosyal bilgiler dersi içerisinde verilen bilgiler öğrencilerin dikkatini çekecektir. Öğretmen öğrencilerin merakını gidermek ve konunun pekişmesini sağlamak için görsel çalışmalar ve sanal müzelerden faydalanmalıdır. Öğretmenlerimiz ders içeriğini zenginleştirmek için gerçek müzeler olsun, sanal müzeler olsun Sosyal bilgiler dersi için önemli yer edinmektedir. Öğretmenler ne kadar böyle çalışmalar yaparsa öğrencilerinde derse olan ilgisi artacaktır. Sosyal bilgiler dersine karşı ilgisi artacak ve meraklı bir birey haline gelecektir (Egüz, 2011; Egüz ve Kesten, 2012; Ulusoy, 2010).

Sanal müzelerin derslerde etkili bir şekilde kullanılmalıdır. Öğretmenlerin karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini dikkate almak gerekmektedir. Bu kapsamda internet ağının ve bilgisayarların sınırlı ya da yetersiz olması karşılaşılan problemlerin başında sayılabilir. Türkiye’de müzeler 1990’lı yıllardan itibaren koleksiyonların internette sergilenmeye başlamış, Türkiye’de yaşanan bu gelişmelerle birlikte sanal müzeye ilgi artmıştır. Sanal müzelerde yaşanan gelişmelerle birlikte istenilen yerlere kolay bir şekilde ulaşım sağlamış bu durum sanal müzecilik ve müze internet sitelerini gündeme getirmiştir (Yücel, 2012).

Türkiye’de ilk sanal müze uygulaması 1993 yılında İstanbul Resim Heykel Müzesi için yapılmıştır. İnternette müzenin panoramik görüntüsü ve müzede yer alan 16 heykel ve 269 resim internet kullanıcılarının erişimine açılmıştır. 1996’da Sabancı Müzesi Türkiye’deki sanal müze uygulaması yapan ilk özel müze olmuştur (Atagök ve Özcan, 2001).

2.1.4.6.5. Tarihi mekânlar. Ata’ya göre (2002) tarihsel mekân şu şekilde tanımlanmıştır: “Tarihî mekân geçmişteki insanların kullanmak ya da eser vermek amacıyla bıraktıkları tarihî yapılardan ve tarihî olayların geçtiği yerlerden oluşmaktadır. O halde tarihî mekân, cami, medrese, anıt mezar, türbe, çeşme, evler

gibi tarihî dokusu (historic fabric) bozulmamış komplekslerden oluştuğu gibi bir ulusun kaderine yön vermiş bir olayın ve savaşın geçtiği bir yer ya da bir kişinin doğduğu yaşadığı bir yer olabilir.”

Tarihi çevre, geçmişten günümüze sürekliliğini devam ettirmiş, maddi ve manevi değerleri bir araya getiren sistemdir. Her toplum yaşadığı döneme ait belirli yapılar meydana getirmiş ve bu yapılar o toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yapı özelliklerini yansıtan tarihi çevreleri oluşturmuştur. Tarihi çevreler her ne kadar insan eliyle oluşturulmuş olsa bile özel bir yeri vardır ve kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamıştır (Alkış ve Oğuzoğlu, 2005).

Mekânlar, gelecek nesillere aktarılacak güçlü hikâyelere sahiptir. Tarihsel mekânlar, bulundukları yerleri, planları, tasarımları, oluştukları materyaller ve kendilerine has büyüleyici atmosferleri ile bulundurdıkları nesneler yoluyla konuşurlar. Bu tarihsel mekânlar geçmişin tarihini günümüze yaklaştırmak için fiziksel bir kanıt olarak kullanılabilirler. Bu sayede öğrenciler birinci ve ikinci el kaynaklar olan yazılı ve görsel kaynaklarla araştırma ve inceleme, ellerinde var olan kaynakları değerlendirebilme, analizini yapma, geçmiş ve günümüz arasında karşılaştırma yapma ve problemlere çözüm önerileri getirme becerilerini de geliştirir (Çulha, 2006).

Tarihi yerlerin, bazen bizi ummadık bir şekilde geçmişimizin tüm gerçekliğini aklımıza ve kalbimize kazıma ve daha fazla bilme ve öğrenme için aydınlatıcı bir konuma çekme kuvveti vardır. Bu yerlerin eğitim öğretim aracı olan ders kitaplarında yer alan konuları ve temaları destekleyici özelliği vardır. Öğrenciler ait oldukları toplumların özelliklerini yansıtan gerçek mekânlar aracılığıyla geçmişle güçlü bağlantılar kurmasını sağlar ve öğrencilerin tarihe olan ilgisini artırır (Boland, 1993, 1994).

2005-2006 eğitim öğretim yılında uygulamaya geçilen yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan sosyal bilgiler öğretim programında öğrenci merkezli öğretim hedeflenmiştir. Hazırlanan bu yeni programa göre öğretmenler konuları çok yönlü işleyecek, öğrencilerde milli bilinç ve tarih duyarlılığı oluşturulacaktır. Etkinlik merkezli olan ve bu etkinliklerde öğrencilerin ön planda olduğu öğretim sürecinde öğrencilerden beklenen bilgiyi araştıran, sorgulayan, kendini yaşamı içinde bireysel

farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşim içinde oldukları öğretim sürecini hayata geçirmektedir.

Tarih öğretimi ile yaşanan problemleri ortadan kaldırmak, sosyal bilgiler ve tarih öğretiminden istenilen verimi elde etmek için öğrenci merkezli öğretim yöntemleri kullanılmaktadır. Bu yöntemlerden birisi de tarihi yerlerle yapılan öğretimdir. Tarihi yerler, geçmişin tanıkları olarak geçmişe yön veren gerçek olayları ve bu olaylarla karşı karşıya kalmış insanları hatırlatır. Tarihi yerler geçmişle günümüz arasında bağlantılar kurarak, geçmişte yaşanmış olan olayların neden ve nasıl meydana geldiğini düşündürerek öğrencilerin empatik düşünme becerilerinin gelişmesini sağlar. Öğrencilerin alt ve üst düzey becerilerinin geliştirmesinin yanında sebep ve sonuç ilişkisi kurma, karşılaştırma yapma, veri toplama, analiz ve sentez yapma, hipotez kurma ve sonuç çıkarma gibi düşünme becerilerinin gelişmesine yardımcı olur (Yeşilbursa, 2008).

2.1.4.6.6. Resmi kurumlar. Resmi kurum, devlet ile halk arasında, halkın ihtiyaçlarını gidermek ve hizmet vermek, sorunlarına çözüm üretmek amacıyla devlet eliyle kurulmuş kurumlardır. Kuruluş amacı topluma hizmet, toplumsal yaşamı kolaylaştırmak için çözüm üreten resmi kurumları insanlar mal ve hizmet almak için ziyaret ederler. Öğrencilerin yaşadıkları toplumda yer alan resmi kurumların işleyişi, hiyerarşisi, yapısı gibi konularda bilgi sahibi olması muhtarlık, kaymakamlık, belediye başkanlığı, AFAD gibi kurumların okul dışı etkinlikler planlanarak ziyaret edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Öğrencilerin etkin, üretken, katılımcı vatandaşlar olarak yetişmeleri için resmi kurumların bireye ve topluma olan faydalarını, devletin yapısını öğrenmeleri gerekmektedir. Resmi kurumlara yapılan okul dışı etkinliklerle aynı zamanda öğrenciler devletin örgütsel yapısını somut yaşantılarla öğrenerek, bu yapıyı korumak için gerekli gayreti gösterecek vatandaşlar olarak yetişmiş olurlar (Keçe, 2015).

Genel olarak okul dışı etkinlik olarak resmi kurumlara yapılan ziyaretlerin öğrencilere kazanımları şu şekilde sıralanabilir (Checkly, 2008):

- Topluma faydalı birer vatandaş olma bilinci kazanırlar.
- Okul dışında farklı öğrenme ortamları sunar.
- Resmi kurumların iş ve işlemleri ile ilgili bilgi edinirler.

- Devlet olgusunu ne anlama geldiğini kavrarlar.
- Toplumdaki örgütsel yapıyı fark ederler.
- Okul dışı öğrenme yaşantıları ile grup olarak demokratik ilişkiler geliştirirler.
- Öğrencilerin girişimcilik, sosyal katılım, politik katılım becerileri gelişir.
- Toplumsal işleyişin nasıl olduğunu somut olarak deneyimlemiş olurlar.
- Resmi kurumlarda çalışan personelin yerine kendilerini koyarak empati becerileri gelişir.
- Gözlem yapma, sorgulama ve problem çözme becerileri gelişir Öğrenciler resmi kurumların hayatlarını kolaylaştıracak hizmetler sunduğunun farkına vardıklarında bu kurumları tanımak ve hizmet almak isteyecek ve bu durum onların sosyal, kültürel ve çevresel katılımcılığını destekleyecektir.

2.2. İlgili Araştırmalar

2.2.1. Türkiye’de sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamları üzerine yapılan çalışmalar. Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamları öğrencilerin sosyal bilgiler dersini öğrenebilmesi, konu hakkında konuşabilmesi okul dışı etkinliklerinde yapılacak çalışmalar öğrencilerin zihinlerinde daha fazla yer edilecektir. Sosyal bilgiler dersinin öğretimi için okul dışı etkinliklere yıllık plan içerisinde yer verilmelidir. Okul dışı öğrenme dediğimizde sadece müzeler, tarihi mekânlar akla gelmesin sınıf içerisinde öğretmen önderliğinde sanal müzeler gezilebilir. Okulun bulunduğu çevrede bulunan tarihi yapı, doğal güzellikleri öğrencilere anlatılarakta öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı ilgisi artacaktır. Bu doğrultuda yapılan bu çalışma sosyal bilgiler öğretmenlerine kaynaklık etmesi açısından önemlidir. Okullarımızda öğretmenlerimiz bu tür okul dışı öğrenme ortamlarını desteklemeli ve öğrencilerin ders içi verimlerini arttırmak için okul dışı öğrenmeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bu doğrultuda aşağıda sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamları üzerine yapılan çalışmalara örnekler verilmiştir.

Çetin, Kuş ve Karatekin (2010) ise bu araştırmalarının amacı, Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gezi gözlem yöntemi hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Sosyal bilgiler dersinin öğretimi için gözlem büyük önem arz etmektedir. Bir mekân hakkında çok fazla bilgi okuyarak bilgi edinebiliriz ama o bilginin ne kadar kalıcı olacağını bilemeyiz. Araştırma yapılan bir mekân hakkında edinilen bilgi kadar o

tarihi mekânı görme tanıma o havayı soluma okuduğumuz bilgilerin daha anlamlı hale geleceğini düşünüyorum. Bu araştırmanın çalışma grubunu Ankara ve Kırşehir ilinde görev yapan 152 öğretmen oluşturmaktadır. Tarama modelinin kullanıldığı araştırmada, verilerinin toplanması amacıyla, araştırmacılar tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar göre gezi – gözlem metodunu Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından sık kullanılan bir metod değildir.

Özür (2010) Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin öğrenci başarısına etkisi isimli tez çalışmasında sınıf dışı etkinliklerin öğrenci başarısını nasıl etkileyeceği sorusuna cevap aramak amaçlanmıştır. Sosyal bilgiler dersi için gezi, gözlem, günlük, anket, röportaj, proje, performans görevi, araştırma ve grup çalışmaları başlıca sınıf dışı etkinlik türleri olarak belirlenmiştir. Bunlar içinden konuların içeriğine uygun etkinlikler tasarlanmıştır. Uygulama aşamasında sınıf dışı etkinliklerin öğretmenler tarafından uygulanma durumları bir anket ile belirlenmiştir. Ankete 49 öğretmen katılmıştır.

Sınıf dışı etkinlikler, seçilen okulda uygulanmak üzere, Sosyal Bilgiler Dersi 6. sınıf Yeryüzünde Yaşam ve 7. sınıf Ülkemizde Nüfus Üniteleri çerçevesinde oluşturulmuştur. Uygulama 6 ve 7. sınıf düzeyindeki toplam 4 sınıfla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bu öğrencilerin velilerine de bir anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin uygulanmasının öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Öğretmenlerinin sınıf dışı etkinlikleri sık olarak uygulamama nedenleri olarak maddi boyut, prosedür yoğunluğu, zamanın kısıtlı olması olduğu ortaya çıkarken velilerin sınıf dışı etkinliklerin öğrenci başarısını artıracaklarını düşündükleri ortaya çıkmıştır.

Yılmaz ve Şeker (2011) ortaokul öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada okul dışı öğrenme ortamlarından biri olan müze gezilerinin öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerini geliştirmesinin yanı sıra bilgi, görsellik ve genel kültür açısından katkıları olduğunu da ortaya koymaktadır. Çalışma nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yürütülmüştür.

Egüz ve Kesten (2012) Sosyal bilgiler dersinde müze ile eğitimin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi: Yapılan bu çalışmada sosyal bilgiler öğretimi için müzelerin önemine vurgu yapılmıştır. Gerek gerçek müzeler olsun

gerek sanal müzeler olsun dersin verimliliğini arttırmak için kullanıldığı görülmektedir. Sosyal bilgiler dersini ne kadar fazla somut hale getirilirse öğrenme o kadar fazla kalıcı hale gelecektir. Sosyal bilgiler dersi için müzeler önemli bir somut zenginlik sunmaktadır. Müzelerde görülen eşyaların günümüzle karşılaştırma yapması olsun sorgulayıcı yaklaşım olsun öğrencinin zihninde önemli yer edinmektedir. Öğrencinin arkadaşıyla müzedeki eşyalar hakkında konuşması, öğretmenine sorular sorması, öğretmenine kendi zihninde oluşturduğu bilgilerle öğretmenine açıklamalar yapması sosyal bilgiler okul dışı öğrenme açısından önemlidir.

Samsun ili örneği isimli çalışmalarında müze ile eğitimin mevcut durumunu sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve bu dersi alan öğrencilerin görüşleri doğrultusunda belirlemek ve müzelerin eğitim amaçlı kullanılmasının öğretime katkısının ne olabileceğini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucunda sosyo-ekonomik bakımdan üst düzey olarak belirlenen 3 okulun 2'sinde müze ziyaretlerinin, özellikle de sanal müze ziyaretlerinin sosyal bilgiler dersinde etkin kullanıldığı ve düzenli olarak müze ziyaretleri yapıldığı belirlenmiştir. Alt düzey olarak belirlenen 3 okulda ise öğretmenlerin müzeleri sosyal bilgiler dersinde etkin olarak kullanmadıkları saptanmıştır. Ayrıca bürokratik işlemlerin uzunluğunun öğretmenlerin müze ziyaretleri konusunda isteklerinin azalmasına neden olduğunu göstermiştir. Bu çalışmada görüş bildiren öğretmenlerin sosyal bilgiler programında yer alan müze ile eğitim konusunda tam anlamıyla bilgi sahibi olmadıkları sonucu saptanmıştır.

Kısa'nın (2012) çalışmasının amacı Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin incelenmesidir. (Afyonkarahisar müzeleri) Bu tez çalışmasında sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımı ile ilgili öğrenci ve öğretmen görüşlerini, öğretmenlerin müze gezisi düzenlerken yaşadıkları problemleri ve öğrencilerin müze etkinliklerine katılmama nedenlerine ilişkin görüşleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir.

Bu araştırmanın çalışma grubunu müze gezilerine katılan 577 öğrenci, müze gezilerine katılamayan 423 öğrenci ve 65 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Yapılan analizler sonucunda kız öğrencilerinin müze gezilerinden beklentilerinin daha fazla olduğu ve 8.sınıf öğrencilerinin müze gezilerine daha az katıldıkları

görülmüştür. Yılda üç kez ve daha fazla müzeye giden öğrencilerin çoğunun okul gezileriyle ya da öğretmenleriyle müzeleri ziyaret ettikleri ve rehber yardımıyla yapılan gezilerin daha verimli geçtiğini ifade etmişlerdir. 11 yıl ve daha fazla kıdem yılına sahip öğretmenlerin müze gezilerini daha fazla gerçekleştirdikleri ve öğretmenlerin müze gezilerinde yaşadıkları en büyük problemin sınıf mevcudunun fazla olması sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldırım ve Tahiroğlu'nun (2012) yaptığı çalışmanın amacı İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde sanal ortamda gerçekleştirilen müze gezilerinin öğrencilerin derse yönelik tutumları üzerindeki etkisini belirlemektir. Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi için sanal ortamda gerçekleştirilen müze gezilerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını deneysel bir desenle inceleyen çalışmaları kapsamında elde ettikleri sonuçlar öğrencilerin derse yönelik tutumlarında deney grubu adına anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir. Özetle, bu çalışmaya ait sonuçlar sanal müze gezileri ile desteklenerek yapılan ders etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını olumlu bir şekilde etkilediğini ortaya koymuştur.

Akkuş ve Meydan'ın (2013) Tarihi ve coğrafi mekânlara yapılan gözlem gezilerinin öneminin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi bu çalışmanın amacını ortaya koymuştur. Yapılan bu çalışmada tarihi ve coğrafi mekânlarda yapılan gözlemlere dikkat çekilmiştir. Sosyal bilgiler dersinin öğretimi için gözlem büyük önem arz etmektedir. Bir mekân hakkında çok fazla bilgi okuyarak bilgi edinebiliriz ama o bilginin ne kadar kalıcı olacağını bilemeyiz.

Araştırma yapılan bir mekân hakkında edinilen bilgi kadar o tarihi mekânı görme tanıma o havayı soluma okuduğumuz bilgilerin daha anlamlı hale geleceğini düşünüyorum. Bu araştırmanın çalışma grubu Mersin Üniversitesinde Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliğinde öğrenim gören 26 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracını açık uçlu soru formu oluşturmuştur. Açık uçlu soru formundan elde edilen veriler betimsel analiz yapılarak analiz edilmiştir. Öğrencilerin görüşleri araştırmacılar tarafından yorumlanmıştır.

Çengelci'nin (2013) bu çalışmasının amacı sınıf dışı öğrenme konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesidir. Nitel araştırma yaklaşımına dayalı olarak desenlenen araştırmaya Eskişehir il merkezindeki alt, orta ve üst sosyo-

ekonomik düzeydeki okullarda görev yapan 15 sosyal bilgiler öğretmeni katılmıştır. Araştırma verileri yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmış, veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Yapılan bu araştırmada ekonomik düzeyin sınıf dışı etkinliklere etkisi araştırılmıştır. Ekonomik düzeyleri farklı olan bu okullar sınıf dışı yapılan öğrenmeyi uygun görmüştür. Ekonomik düzeyinin farklı olması sınıf dışı öğrenmede etkilide olsa okulun ve öğretmenlerin akıllarında bu tür çalışmalar varsa sınıf dışı etkinlikler muhakkak ki faydalı olacaktır. Araştırma sonuçlarına göre genel olarak öğretmenler sosyal bilgilerin içeriğinin sınıf dışı öğrenmeye uygun olduğu görüşündedir.

Karadeniz ve Ata'nın (2013) yaptıkları araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler dersi kapsamında uygulanan Sosyal Bilgiler Proje Fuarına projeleriyle katılan öğrencilerin süreçle ilgili görüşlerini ortaya koymaktır. Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme alanları içerisinde önemli olan bir diğer unsurda fuarlardır. Fuarlar öğrencilerin dikkatini çekecektir. Sosyal bilgiler dersi adı altında gerçekleştirilen bu fuarlara katılan öğrenciler sosyal bilgiler dersinde öğrendikleri bilgileri bu tür sosyal bilgiler fuarlarında zihinlerinde yorumlama açısından önemlidir.

Araştırmanın çalışma grubunu, 2011-2012 eğitim ve öğretim yılı birinci ve ikinci döneminde Zonguldak ili Alaplı ilçesinde seçilen 40 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme ile gerçekleştirilen bu çalışmada, Sosyal Bilgiler dersi kapsamında uygulanan Sosyal Bilgiler Proje Fuarı'nın olumlu ve olumsuz etkileri, nasıl olması gerektiği, proje fuarına hazırlık aşamasında başarıyı engelleyen ya da kolaylaştıran unsurlar, öğrenci görüşleri ile incelenmiştir.

Ay ve Fidan'ın (2014) bu çalışmaları, sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada öğretmen adaylarını dikkate alınarak yapılması sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme açısından önemlidir. Eğitim fakültelerinde ne kadar önem verildiği öğretmen adayların görüşlerinden belli olur. Geleceğin öğretmenlerinin belirtecekleri görüşler sosyal bilgiler dersi için çok büyük önem arz etmektedir. Bu amaç doğrultusunda bu araştırmanın çalışma grubunu Afyon Kocatepe Üniversitesi sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dallarında öğrenim gören 72 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Bu çalışma tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak bu araştırma üzerine çalışan kişiler tarafından düzenlenen bir anket kullanılmış ve verilerin analizi olarak ise bu çalışmada betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının müze gezilerine ilişkin yeterli düzeyde bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adayları, sosyal bilgiler eğitiminde alan gezilerinin çok önemli olduğunu ve dersin içeriğinin alan gezileri için çok uygun olduğunu düşünmektedirler. Ancak öğretmen adayları öğrenim gördükleri programlarda okul dışı öğrenme ortamlarından biri olan müze gezileri yeterli olarak yapılmadığını ve bu konuda yeterince iyi bilgi sahibi olmadıkları iyi bir şekilde yetiştirilmediklerini bundan dolayı da bu tür okul dışı öğrenme ortamlarının sayısının artırılmasının uygun olacağını ifade etmektedirler.

Aladağ, Akkaya ve Şensöz 'ün (2014) bu çalışmaları sanal müzelerin sosyal bilgiler derslerinde kullanımının değerlendirilmesi âmâciyle hazırlanmıştır. Sanal müzeler öğretmenlerin ders anlatımını kolaylaştırmaktadır. Sosyal bilgiler dersini anlatırken herhangi bir tarihi mekânı sanal müzede gezdirerek öğrencilerin daha fazla dikkatini çekecek öğrencilerin konuyu öğrenmesi kolaylaşacaktır. Örnek verirken Mustafa Kemal'in hayatını anlatırken Mustafa Kemal'in evini yaşadığı Selanik öğrencilere sanal müze sayesinde gezdirerek Mustafa Kemal'in hayatını daha verimli olarak anlatabilir.

Bu çalışmada nitel veri toplama tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Bu çalışmanın çalışma grubunu Aydın İlinde görev yapan ve sanal müze kullanan 10 öğretmen oluşturmuş. Bu çalışmayı hazırlayan kişiler tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlayıp çalışma grubuna uygulayıp veriler toplanmıştır. Bu çalışmada toplanan verilerin analizde tümevarımcı analiz uygulanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda öğretmenlerin sanal müzeleri önemli bir ders araç- gereç, materyali olarak gördükleri, öğrenmelerine olumlu yönde katkı sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Atayeter ve Tozkoparan (2014) bu araştırmasının amacı, Burdur ili merkez ilçesinde bulunan ilköğretim okullarında, gezi gözlem yönteminin, sosyal bilgiler öğretimi açısından önemini ortaya koymaktır. Sosyal bilgiler dersi ülkemizi tanıma yaşadığımız çevreyi tanıma açısından çok önemlidir. Sosyal bilgiler dersinde yapılacak gezilerin dersin verimliliğini arttıracak öğrencilerin gözlem yapmasını

sağlayarak dersin öğrenciler gözünde önemi daha fazla artacaktır. Sosyal bilgiler dersi için gezi gözlem yöntemin önemi büyüktür. Öğrenciler ne kadar fazla gözlem yaparsa o kadar fazla sorgulama yapacaktır. Bu yapacağı sorgulamalar dersin işlevliği için önemi büyüktür.

Bu araştırma betimsel nitelikte bir alan araştırmasıdır. Bu araştırmanın çalışma grubunu Burdur ili merkez ilçede bulunan 15 ilköğretim okulunun 6.sınıftan 300 öğrenci ve bu okullarda öğretmenlik yapan 16 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Bu çalışmaya veri toplama aracı uygulanmıştır. Çalışma kapsamındaki hesaplamalar, SPSS 18 istatistik paket programında yapılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçların değerlendirilmesinde ise yüzde ve frekanstan yararlanılmıştır. Yapılan değerlendirmelere okul dışı öğrenme ortamlarından biri olan gezilerin Burdur bölgesinde pek uygulanmadığı görülmüştür. Bahse konu gezi gözlem yönteminin uygulanması noktasındaki aksaklıklar ve sorunların giderilmesi halinde öğrencilerin yapmış oldukları geziler neticesinde elde etmiş oldukları gözlemlerin öğrenme düzeylerini artırılacağı düşünülmektedir.

Avcı ve Öner'in (2015) bu çalışmalarının amacı“‘Tarihi Mekânlarla Sosyal Bilgiler Öğretimi’’ne ilişkin Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu çalışmada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Tarihi mekânların sosyal bilgiler dersinin öğretimi için büyük bir öneme sahiptir. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin yaşadıkları yerlerde bulunan tarihi mekânlar ve ülkemiz için önem arz eden diğer tarihi mekânlar bizim için önemlidir. Tarihi mekânların öğretimi için sosyal bilgiler öğretmenlerine büyük görev düşmektedir. Öğrencilerine tarihi mekânları o kadar etkili anlatma ve imkânlar dahilinde gidip görme ya da materyallerden maketini yapıp sınıfta sergilemek sosyal bilgiler dersi için büyük bir öneme sahiptir.

Bu doğrultuda yapılan bu çalışmada farklı şehirlerden öğretmenlerin yer alması çalışmaya yaşadıkları şehirlerin tarihi mekân üzerine çalışmalar hakkında önem arz etmektedir. Bu araştırmanın çalışma grubunu 15 ilde görev yapmakta olan 25 sosyal bilgiler öğretmeni gerçekleştirmiştir. Bu çalışma da araştırmacıların oluşturduğu görüşme formu kullanılmıştır. Geçmiş ile gelecek arasında gerek kültürel gerekse tarihsel verilerin aktarılması noktasında köprü vazifesi görecek olan tarihi mekânların Sosyal Bilgiler Öğretimine katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Malkoç ve Kaya'nın (2015) bu çalışmasının amacı Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan sınıf dışı okul ortamlarının belirlenmesidir. Sosyal bilgiler dersi içerisinde verilen bilgiler ışığında öğretmenin yardımlarıyla öğrencilere yaşadıkları şehirde yer alan tarihi mekânları bilmesi, tarihi mekânların özelliklerini yorumlayabilmesi açısından önemlidir. Sosyal bilgiler dersi öğrencinin yaşadığı çevreyi bilmesi açısından önem arz etmektedir.

Bu çalışmada tarama deseninden yararlanılmıştır. Bu çalışmaya Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenler katılmıştır. Veriler, betimsel analiz tekniğinden yararlanılarak çözümlenmiştir. Çeşitli bulgular elde edilmiştir. Öğretmenlerin eğitim ve öğretim için yararlanılabilecek sınıf dışı okul ortamları kapsamında en çok okul bahçesi, kütüphane, spor salonu, çok amaçlı salon, koridor, laboratuvar, sosyal bilgiler dersliğini dile getirdikleri görülmüştür. Bu çalışmada okulun çevresinde yer alan okul dışı öğrenme ortamları kullanılmıştır.

Öner'in (2015) bu araştırması sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimine ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Yapılan bu çalışmaya farklı bir gözle bakılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı faaliyetleri kullanımı açısından cinsiyet farkının olduğu görülmüştür. Bu çalışma okul dışı faaliyetlerine kadın öğretmenlerin daha fazla ilgi göstermesi dikkat çekmektedir. Bu araştırmanın çalışma grubunu Bolu, Antalya, Düzce, Aydın, Trabzon, Bitlis ve İstanbul illerindeki ortaokullarda görev yapan 26 sosyal bilgiler öğretmenleri olmaktadır.

Elde edilen bulgular yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan bir "Görüş Formu" yardımıyla elde edilmiştir. Araştırma sonucunda kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha fazla okul dışı faaliyet düzenlediği, öğretmenlerin görev yaptıkları illerdeki tarih öğretiminin gerçekleştirilebileceği mekânlar hakkındaki farkındalıklarının sınırlı olduğu ve okul dışı tarih öğretiminin içeriği hakkında öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır.

Aktaş (2016) bu araştırmasının amacı sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem tekniğini kullanırken yaşadıkları problemler ve kazanımlara ilişkin görüşleri ortaya koymaktır. Gezi-gözlem tekniği kullanırken karşılaşılan problemlerin sınırlarına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri arasında benzer problemlerle

karşılaştıklarını gözlemlenmiştir. Buna karşın sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem tekniğini belli konularda kullandıklarında birçok kazanım elde ettikleri bulgulanmıştır. Sosyal bilgiler dersinde yapılan bu geziler insanlara ne kadar faydalı olsa da bazı gezilerde sorunlarla karşılaşabilmektedir.

Bu çalışmada elde edilen gezi gözlem sırasındaki aksaklıklar problemler diğer gezi yapacak öğretmenler için büyük bir kaynaklık yapacaktır. Okul dışı yapılan bu gezilerde rastgele geziye çıkılamaz gidilecek yerin doğa yapısı, iklimi, bitki örtüsü gibi unsurlara dikkat edilmelidir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendi yeterlilikleri konusunda ise büyük bir oranda kendilerini yeterli görmelerine rağmen, gezi-gözlem tekniğinin kullanım boyutunda yeteri kadar uygulanmadığı ve bununla farklı nedenleri olduğu konusunda büyük oranda görüş birliği olduğu tespit edilmiştir. Oysaki gezi-gözlem tekniğinin kullanılmasının geliştirilmesi halinde öğrencilerin öğrenme yetilerine son derece önemli katkılar sağlayacağı aşîkârdır.

Çalışkan, Önal ve Yazıcı (2016) bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının müze eğitimi ve sanal müzelerle ilgili görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Sosyal bilgiler dersini anlatırken herhangi bir tarihi mekânı sanal müzede gezdirerek öğrencilerin daha fazla dikkatini çekecek öğrencilerin konuyu öğrenmesi kolaylaşacaktır. Örnek vererek Mustafa Kemal'in hayatını anlatırken Mustafa Kemal'in evini yaşadığı Selanik öğrencilere sanal müze sayesinde gezdirerek Mustafa Kemal'in hayatını daha verimli olarak anlatabilir.

Araştırmada müze eğitimi hakkında genel bilgi sahibi olan öğretmen adaylarına bir sanal müze eğitimi verilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve toplanan veriler, nitel veri çözümleme tekniğiyle incelenmiştir. Geçmişe ışık tutan ve geleceğe yön verecek olan müzelerin öğrenmeye olan etkisi yadsınamaz. Okul dışı öğrenme ortamları içerisinde en fazla kullanılan ortamlar müzelerdir.

Gül ve Yorulmaz (2016) yaptıkları çalışmada okul dışı öğrenme ortamlarının yaratıcılık, eğlence ve bilgiyi geleceğe aktarma konusunda olumlu sonuçlar ortaya koyduğunu tespit etmişlerdir. Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmelerin kullanılması öğrencilerin kişisel gelişimi açısından büyük önem arz etmektedir. Öğrencilerin okul dışı öğrenme yoluyla yapacakları öğrenmeler öğrencilere çok yönlü düşünme, keyifli vakit geçirme, öğrendiği bilgiyi yıllar geçse bile aklında

kalması açısından önemlidir. Okul dışı öğrenme ortamlarından biri olan oyuncak müzelerinin benzer bir şekilde öğrencilerin bilişsel düzeydeki kazanımlarına olumlu katkılar yaptığı görülmüştür.

Özür ve Şahin (2017) okul dışı öğrenme etkinliklerinin öğrenci başarısı üzerinde olan etkisini inceledikleri çalışmaları kapsamında altıncı ve yedinci sınıf düzeyindeki dört sınıftan deney ve kontrol grubu olmak üzere öğrencilere başarı testi uygulanmıştır. Okul dışı gerçekleştirilen etkinliklerin dersler üzerindeki etkisine bakıldığında öğrencilerin başarısını olumlu etkilediği görülmektedir. Okul dışında yapılan faaliyetler öğrencilerin keyifli vakit geçirmesi motivasyonun yüksek olması öğrencileri olumlu etkilemekte bu durumda derslerinde başarılı olmasını sağlar. Öğrencilere uygulanan bu başarı testi sonrasında deney grubu adına anlamlı bir fark tespit edilmiştir ve bu bağlamda okul dışı öğrenme etkinliklerinin öğrenci başarısı üzerinde olumlu bir etkisinin olabileceği kanısına varılmıştır.

Topçu (2017) Sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları: öğretmen adayları ile fenomenolojik bir çalışma isimli çalışması ile okul dışı öğrenme ortamlarının sosyal bilgiler öğretimindeki yeri ve önemi hakkında öğretmen adaylarının görüşlerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu okul dışı öğrenme ortamlarından faydalanan 42'si sosyal bilgiler, 31'i ise sınıf öğretmen adayı olmak üzere toplamda 73 öğretmen adayı oluşturmakta olup veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının, okul dışı öğrenme etkinliklerinin bilgiyi somutlaştırıp kalıcılığını artırdığına inandıkları tespit edilmiştir. Okul dışı öğrenme çevrelerinin önündeki engelleri ise maddiyat ve öğretmenlerin isteksizlikleri olarak sıralamışlardır. Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç ise öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersini okul dışı öğrenme çevreleri için çok uygun bir ders olduğu fakat lisans eğitiminde yeterince uygulama yapmadıkları yönünde olmuştur.

Çağan (2019) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin informal öğrenme ortamlarının kullanımı ile ilgili görüşlerinin incelenmesi (Ağrı ili örneği) başlıklı tez çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin informal öğrenme alanları ile ilgili görüşlerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Sosyal bilgiler dersi için informal öğrenme dersin öğretimi açısından önemi büyüktür. Sosyal bilgiler dersinde informal eğitim sosyal bilgiler dersinin öğretimi için önem arz etmektedir. Okul içerisinde yapılan eğitim kadar

arada okul dışında yapılacak eğitim dersin verimliliğini arttıracaktır. Öğrenciler normal eğitimin dışına çıkıp böyle öğrenme alanların oluşması öğrencilerin dersi öğrenme açısından daha başarılı olacaktır.

Araştırmanın çalışma grubunu sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmakta olup veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda informal öğrenme ortamlarının sosyal bilgiler dersinde kullanılması gerektiği, bu ortamların sayesinde bilgiyi kalıcı hale getirdikleri, birincil kaynaklardan bilgiyi kazandıkları düşüncesinde oldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin informal öğrenme ortamları ile ilgili ders saatlerinin yetersiz olması, prosedür boyutunun fazla olması, fiziki ortamların yetersizliği gibi çeşitli sorunlar olduğu düşüncesi ortaya çıkmıştır.

Öztürk (2019) sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla yaptığı lisansüstü tez çalışmasında 24 tane sosyal bilgiler öğretmeni ile çalışmış olup verilerini yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplamıştır. Çalışmanın sonucunda öğretmenler sosyal bilgiler dersi ile okul dışı öğrenme çevrelerinin ilişkili olduğu bu yüzden öğrencilere bilgileri kazandırma sürecinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Karbeyaz ve Kurt'un (2020) bu araştırmasın da Hayat bilgisi dersinde okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımına yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu sınıfını genel meslek yaşantısı içerisinde son beş yılda en az bir kez okul dışı öğrenme ortamlarına götürmüş 10 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda öğrencilerin okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen etkinlikler sayesinde yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağladığı, öğrenilen bilgilerin daha kalıcı olduğu ve okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen etkinliklerin sınıfta yapılan öğretimin tamamlayıcısı olduğu, hayat bilgisi dersi “Doğada Hayat” ünitesi kazanımlarının okul dışı ortamlarda işlenmesinin en fazla fen bilgisi dersine katkı sağladığı düşündükleri sonucuna varılmıştır.

Kartal ve Şeyihoğlu (2020) bu araştırmasında ortaokul öğrencilerinin gözünden okul dışı öğrenme ortamlarından olan müzelere yönelik algıların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Yapılan bu çalışmada sosyal bilgiler öğretimi için müzelerin önemine vurgu yapılmıştır. Gerek gerçek müzeler olsun gerek sanal müzeler olsun dersin verimliliğini arttırmak için kullanıldığı görülmektedir. Sosyal bilgiler dersini ne

kadar fazla somut hale getirilirse öğrenme o kadar fazla kalıcı hale gelecektir. Sosyal bilgiler dersi için müzeler önemli bir somut zenginlik sunmaktadır. Müzelerde görülen eşyaların günüzle karşılaştırma yapması olsun sorgulayıcı yaklaşım olsun öğrencinin zihninde önemli yer edinmektedir. Öğrencinin arkadaşıyla müzedeki eşyalar hakkında konuşması, öğretmenine sorular sorması, öğretmenine kendi zihninde oluşturduğu bilgilerle öğretmenine açıklamalar yapması sosyal bilgiler okul dışı öğrenme açısından önemlidir.

Bu doğrultuda araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen tercih edilmiştir. Araştırma 2018 Mart-Nisan aylarında Trabzon İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı bir okulda öğrenim görmekte olan 56 kişilik sekizinci sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Müze Bilgi Edinme Formu" kullanılmıştır.

Seyhan'ın (2020) bu çalışmasının amacı TÜBİTAK tarafından desteklenen bir bilim ve toplum projesi uygulamalarına katılan öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı eğitimin etkililiği ve kullanılması hakkında görüşlerini belirlemektir. Veriler proje amaçları doğrultusunda geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ve yansıtıcı günlüklerden elde edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesi içerik analizi ile yapılmıştır. Elde edilen bulgular uygulanan etkinlikler ile öğretmen adaylarının okul dışı mekânlara yönelik bilgi ve farkındalıkların arttığını göstermektedir.

Ürey ve Kaymakçı (2020) bu çalışmanın da sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersinde kullanılan okul dışı öğrenme ortamları ve uygulamaları hakkındaki görüşlerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu çalışmanın araştırma grubunu 312 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Bu araştırmada anket kullanılmıştır. Yapılan araştırma sonucuna göre sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun hayat bilgisi dersinde okul dışı öğrenme ortamlarını kullandıkları gözlemlenmiştir. Okul dışı öğrenme ortamlarının bilgi, beceri ve duyuşsal boyutlarda eğitim-öğretim faaliyetlerine etkili olduğu tespit edilmiş, sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarını kullanmamalarında öğretmen, öğrenci, yönetim, veli ve yerel kaynaklı nedenlerin etkili olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin hayat bilgisi dersinde okul dışı öğrenme ortamı olarak en çok doğa eğitimi etkinliği yaptırdığı, bu kapsamda doğayı koruma becerisine ve doğal çevreye duyarlılık değerine odaklandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Torun (2021) sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeye yönelik görüşlerini tespit etmek amacıyla yaptığı lisansüstü tez çalışmasını sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğretmen adayları ile gerçekleştirmiştir. Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeye yönelik farkındalık durumlarını, bilişsel yapılarını ve uygulama durumlarını belirlemek olarak hedeflenmiştir. Araştırma verilerini yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplamıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin geneli derslerinde okul dışı öğrenme etkinliklerine yer verdiklerini ve öğrencilere sağlamış olduğu katkıyı dile getirirken bulundukları şehirdeki okul dışı öğrenme çevreleri hakkında bilgi sahibi oldukları anlaşılmıştır. Çalışmaya katılan bir kısım öğretmen ise okul dışı öğrenme çevrelerinden faydalanırken yasal işlemlerin, sürenin kısıtlı olması gibi sıkıntılarla karşılaştıklarını dile getirmişlerdir. Öğretmen adaylarının bir kısmı lisans öğrenim süreçlerinde okul dışı öğrenme etkinliklerine katılmadığını ifade ederken katılanlar ise kendilerine birçok katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Adaylar meslek hayatlarına başladıkları zaman gerekli koşullar sağlandığında okul dışı öğrenme etkinliklerine yer vereceklerini belirtmişlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi alt bölümleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla hazırlanan bu araştırma da nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmada nitel araştırma prosedürüne uygun olarak “görüşme” veri toplama amacıyla tercih edilmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Isparta’da Sosyal Bilgiler Öğretmenliği yapan devlet ve özel okullarda çalışan öğretmenler oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenler hakkında betimsel veriler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Çalışma Grubuna Ait Bilgiler

Değişkenler	Katılımcılar	f	%
Cinsiyet	Kadın	21	53
	Erkek	19	47
Eğitim Durumu	Lisans	36	90
	Yüksek Lisans	4	10
	Doktora		
Mesleki Deneyim	1 – 5	3	7
	6 – 10	11	28

11 – 25	21	53
26 – 30	5	12

Tablo 1’de görüldüğü üzere çalışma grubundaki sosyal bilgiler öğretmenlerinden, 21 kadın, 19 erkek olmak üzere toplam 40 sosyal bilgiler öğretmeni katılmıştır. Öğretmenlerin eğitim durumlarına göre dağılımları; 36 öğretmen lisans, 4 öğretmen yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Mesleki deneyim durumlarına göre dağılımları; 3’ü 1-5 yıl, 11’i 6-10 yıl, 21’i 11-25 yıl, 5’i 26-30 yıl kıdem dağılımı olarak belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında araştırma problemine uygun içerikte soru yazımı, soruların akademik danışmanla tartışılması, soruların uzman görüşüne sunulması, pilot uygulama ve forma son şeklinin verilmesi aşamaları izlenmiştir. Hazırlanan formun yapısında soruların açık ve anlaşılır olmasına, araştırma problemine uygun içeriğe sahip olmasına, Türkçe dili açısından yazım ve anlam bakımından uyumuna dikkat edilmiştir. Bu amaçla form hazırlama sürecinde alan uzmanlarının, yöntembilimcinin ve Türkçe dil uzmanının görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmada kullanılan görüşme formunu 2 alan uzmanı, 1 yöntembilimci ve 1 Türkçe uzmanı akademisyen incelemiştir. Formun pilot uygulaması 2 sosyal bilgiler öğretmeniyle gerçekleştirilmiştir. Bu öğretmenlerden elde edilen veriler bu araştırmanın asıl verilerinden ayrı tutulmuştur. Formun başlangıç aşamasında 10 soru olarak belirlenen soru sayısı, uzman görüşleri ve pilot uygulama sonunda 8 soruya düşürülerek veri toplama aşamasına geçilmiştir.

Hazırlanan “Görüşme Formu” iki bölümden oluşmakta, birinci bölümde demografik bilgiler (cinsiyet, eğitim durumu, mesleki deneyim,) gibi unsurlar yer almaktadır. İkinci bölümde ise 8 soru bulunmaktadır. Sorularda sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımı üzerinde durulmuştur. Görüşme formuna ek 2’de yer verilmiştir.

Verilerin toplanması için gerekli olan yasal izinler Isparta il Milli Eğitim Müdürlüğünden tarafımızca alınmış olup izin belgesi ek3’te sunulmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Betimsel analizde amaç, görüşme ve gözlem sonucu elde edilen verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunulmasıdır. Betimsel analize göre; nitel araştırma verileri 4 aşamada analiz edilir: (1) betimsel analiz için bir çerçeve oluşturmak, (2) tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, (3) bulguların tanımlanması ve (4) bulguların yorumlanması. Bu araştırmada görüşmede yer alan sorulara verilen cevaplardan yola çıkarak bir çerçeve oluşturulmuştur. Daha sonra oluşturulan çerçeveye göre bu veriler temalara göre düzenlemiş ve yorumlanmıştır (Alacapınar, 2013).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma bulguları ve bulgulara dayalı olarak yapılan yorumlar yer almaktadır. Araştırmada elde edilen bulgular ve yorumlar, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda sunulmuştur.

4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanım Durumlarına Ait Bulgular

Araştırma kapsamındaki sosyal bilgiler öğretmenlerine okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımı ile ilgili sorular yöneltilmiştir ve öğretmenlerin bu sorulara verdikleri cevaplar cinsiyetlerine göre gruplanarak temalar halinde tablo 2.3.4.5.6.7 ve 8’de verilmiştir.

Tablo 2.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kapsamına Yönelik Görüşleri

1.Tema: Okul dışı öğrenme türleri				
Alt Temalar	f	%	Erkek	Kadın
1. Müze ziyaretleri.	15	27	11	4
2. Kütüphane ziyaretleri.	7	12	4	3
3.Tarihi mekân ve ören yerlerine yapılan geziler.	11	19	8	3
4. Bilim ve sanat merkezleri.	3	5	1	2
5. Milli parklar.	6	11	5	1
6. Yerel yönetimler.	2	3	2	
7.Resmi kurum ve kuruluşlar.	4	7	3	1
8. Fuarlar.	2	3	1	1
9. Hayvanat bahçeleri.	1	1	1	
10. Huzurevi ziyaretleri.	1	1	1	
11. Geziler.	5	8	3	2
Toplam	57	100	40	17

Tablo 2’de belirtildiği üzere “Okul dışı öğrenme ortamları nelerdir? Hangi okul dışı etkinlikler bu kapsam içerisine girebilir?” sorusuna öğretmenlerin %27’si ‘Müze Ziyaretleri’, %19’u ‘Tarihi mekân ve Ören Yerlerine yapılan geziler’, %12’si ‘Kütüphane Ziyaretleri’, %11’i ‘Milli Parkların’ bu kapsam içerisine girebileceklerini belirtmişlerdir.

Görüldüğü üzere araştırmaya katılan erkek öğretmenlerin okul dışı etkinliklerin kapsamı konusunda kadın öğretmenlere göre daha yeterli düzeyde bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir. Okul dışı öğrenme alanları nelerdir? diye yöneltilen soruya verilen cevap müzeler olması öğretmenlerin okul dışı öğrenmede müzelerin daha zengin bilgilere ulaşılabilceği düşünüldüğü için ilk sırada yer aldığı söylenebilir. Okul dışı öğrenmede diğer yerler ise öğretmenlerin okul dışı öğrenme nereler denildiğinde akla ilk gelen yerlerin sıralamasıyla oluşmuştur.

Tablo 3.

Öğretmenlerin Okul Dışı Etkinlik Düzenleme Durumlarına İlişkin Görüşleri

1.Tema: Ders kapsamında okul dışı etkinlik düzenleme durumları

Durum	f	%	Erkek	Kadın
Evet	23	57	12	11
Hayır	17	43	7	10
Toplam	40	100	19	21

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere katılımcıların %57’i okul dışı etkinliklerde bulunduğunu, %43’inin okul dışı faaliyetlerde bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan 21 kadın öğretmenin 11’ü; 19 erkek öğretmenin ise 12’u okul dışı etkinlikler düzenlemektedir. Genel olarak baktığımızda okul dışı öğrenmenin öğretmenler tarafından kullanılmasının yarıdan fazla olduğu görülmektedir. Kadın öğretmen ve erkek öğretmenler açısından bakıldığında fark görülememiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerimizin okul dışı öğrenmenin kullanılmasıyla sosyal bilgiler dersleri daha fazla zengin hale gelecektir.

Tablo 4.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Öğrenciye Kazandıracağı Yararlara İlişkin Görüşleri

1.Tema: Okul dışı öğrenme ortamlarının öğrenciye kazandıracağı yararlar				
Alt Temalar	f	%	Erkek	Kadın
1. İlk elden bilgi ve yaşantı sağlar.	15	24	9	6
2. Bilginin kalıcılığını sağlar.	16	26	9	7
3.Soyut bilgilerin somutlaştırılmasını sağlar.	9	14	6	3
4.Dersin eğlenceli geçmesini sağlar. Derse ilgi artar.	7	12	1	6
5. Çevresine karşı farkındalık sağlar ve kültürel mirasa sahip çıkar.	6	11	1	5
6.Sosyalleşmeyi sağlar.	7	12	1	6
7.Değişim ve sürekliliği algılar.	1	1		1
Toplam	61	100	27	34

Tablo 4’de belirtildiği üzere “Okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılmasının öğrenciye kazandıracağı yararlar nelerdir?” sorusuna öğretmenlerin %24’ü “İlk elden bilgi ve yaşantı sağlar”,% 26’sı “ Bilginin kalıcılığını sağlar”, % 14’ü “Soyut bilgilerin somutlaştırılmasını sağlar” , %12’si “ Sosyalleşmeyi sağlar” gibi yanıtlar verilmiştir. Araştırmaya katılan erkek öğretmenlerin çoğu ‘İlk elden bilgi ve yaşantı sağlar, Bilginin kalıcılığını sağlar, Soyut bilgilerin somutlaştırılmasını sağlar’ bu üç temanın üzerinde durulmuştur.

Kadın öğretmenler ise 7 tema üzerinde genel bir dağılım göstermiştir. Kadın erkek öğretmenler olarak ele alındığında ilk elden bilgi ve yaşantı sağlaması, bilginin kalıcılığı, soyut bilgilerin somutlaştırması en çok çıkan üç temadır. Okul dışı öğrenmede kalıcılığı sağlamak için bu üç madde önemlidir. Kadın erkek öğretmenlere bakıldığında bu üç madde öğrenmenin gerçekleşmesi için temel görevi görmektedir. Diğer temalar ise dersi daha zevkli hale getirmek için kullanılmaktadır.

Tablo 5.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görev Yaptığı Çevreye Yönelik Görüşleri

1.Tema: Öğretmenlerin görev yaptıkları bölgede gidebilecekleri okul dışı öğrenme ortamları				
Alt Temalar	f	%	Erkek	Kadın
1. Isparta Kent Müzesi.	20	20	10	10
2. Etnografya Müzesi.	24	24	10	14
3. Kovada Gölü Milli Parkı.	15	15	5	10
4. Gölcük Tabiat Parkı.	5	5	3	2
5. Ertokuş Medresesi.	5	5	2	3

6. Sütçüler Yazılı Kanyon.	5	5	1	4
7. Yunus Emre Türbesi.	1	1		1
8. Zindan Mağarası.	3	3		3
9. Pisidia Antiocheia Antik Kenti.	8	8	4	4
10. Mimar Sinan Cami.	3	3	1	2
11. İl Halk Kütüphanesi.	3	3	2	1
12. Eğirdir Kalesi.	1	1		1
13. Eğirdir Hayvanat Bahçesi.	2	2	2	
14. Eğirdir Gölü	2	2		2
15. Sagalassos Antik Kenti.	3	3		3
Toplam:	100	100	40	60

Tablo 5’de belirtildiği üzere “Görev yaptığınız bölgede okul dışı öğrenme ortamları kapsamında gidilebilecek yerler nelerdir?” sorusuna öğretmenlerin %24’ü “Etnografya Müzesi”, %20’si “Isparta Kent Müzesi” %15’i “Kovada Gölü Milli Parkı”, % 8’i “ Pisidia Antiocheia Antik Kenti”, %5’i “ Gölcük Tabiat Parkı”, %5’i “ Ertokuş Medresesi ”, %5’i “ Sütçüler Yazılı Kanyon” gibi yanıtlar verilmiştir.

Araştırmaya katılan erkek öğretmenler ve kadın öğretmenler okul dışı öğrenme ortamlarının kapsamında gidilebilecek yerler konusunda yeterli bilgiye sahiptir. Kadın erkek öğretmenler olarak bakıldığında okul dışı öğrenme kapsamında Isparta merkezde gidilecek yerler arasında en çok tercih edilen yerlerin ise Isparta merkezde yer alan mekânlar seçilmiştir. Kadın erkek öğretmenlerde ilk üç sırada gidilen yerlerden ilk ikisi müze olması ve kültürel değerler açısından zengin olması tercih edilmesinde önemlidir. Kadın erkek öğretmenler olarak üç tema dışındaki yerlere ise dağınık olarak gidildiği görülmüştür.

Tablo 6.

Öğretmenlerin Okul Dışı Etkinliklerin Artırılmasına İlişkin Görüşler

1.Tema: Ders kapsamında okul dışı etkinlikleri artırma önerileri				
Alt Tema	f	%	Erkek	Kadın
1.Bürokratik işlemler azaltılmalı ve kolaylık sağlanmalı.	7	30	6	1
2.Müfredatın yoğunluğu azaltılmalı.	3	13	2	1
3. Öğretmenler teşvik edilmeli.	6	26	2	4
4.Ulaşım sıkıntısının kolaylaştırılması.	6	26	2	4
5. Sosyal bilgiler ders saati artırılmalı.	1	5		1
Toplam	23	100	12	11

Tablo 6’da belirtildiği üzere “Ders kapsamında okul dışı etkinlikleri artırmak için neler yapılmalıdır.” sorusuna öğretmenlerin %30’u “Bürokratik işlemler azaltılmalı ve kolaylık sağlanmalı”, %13’ i “Müfredat yoğunluğu azaltılmalı”, %26’sı “Öğretmenler teşvik edilmeli”, %26’sı “Ulaşım sıkıntısının kolaylaştırılması” şeklinde önerilerde bulunmuşlar. Araştırmaya katılan erkek öğretmenlerin 6’sı ‘Bürokratik işlemler azaltılmalı ve kolaylık sağlanmalı’ 2’si ‘Müfredat yoğunluğu azaltılmalı’ şeklinde öneride bulunmuştur.

Kadın öğretmenler ise 5 tema üzerinde genel bir dağılım göstermiştir. Kadın erkek öğretmenler olarak alındığında okul dışı öğrenme ortamların arttırılması için dikkat edilmesi gerekenlerden ilk sırada yer alanlar bürokratik işlemler, müfredat yoğunluğu, öğretmenlerin okul dışı öğrenmeye karşı istekliliği yer almaktadır. Okul dışı öğrenme ortamların arttırılması için yapılan bu temada okul dışı öğrenmede karşılaşılan sorunlarda yer almaktadır. Okul dışı öğrenmelerin arttırılması için bu maddelerin okul dışı öğrenme ortamların daha kolay yapılabilir hale gelmelidir.

Tablo 7.

Öğretmenlerin Okul Dışı Öğrenme Ortamları İle İlgili Eğitim Durumlarına İlişkin Görüşleri

1.Tema: Öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili eğitim durumları				
Durum	f	%	Erkek	Kadın
Evet	15	38	5	10
Hayır	25	62	14	11
Toplam	40	100	29	25

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere “Okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili bir eğitim aldınız mı?” sorusuna öğretmenlerin %62’si “ Hayır”, %38’i “ Evet” cevabını vermiştir. Araştırmaya katılan 25 kadın öğretmenin 11’i “Hayır” 10’u “Evet” yanıtını vermiştir. Araştırmaya katılan 29 erkek öğretmenin 14’ü “Hayır”, 5’i “Evet” yanıtını vermiştir.

Kadın erkek öğretmenler okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili eğitim alınması ile ilgili temada çoğunluğun alınmadı yönünde cevap vermiştir. Okul dışı öğrenme ortamları eğitim fakültelerinde okul dışı öğrenme ortamları hakkında eğitim verilmelidir. Eğitim fakültesinde her dönem okul dışı öğrenme ortamları hakkında eğitim verilmelidir. Eğitim fakültelerinde ne kadar çok okul dışı öğrenme hakkında

eğitim verilirse daha faydalı olacaktır. Okul dışı öğrenme eğitim fakülteleri dışında mesleğe başlandığında da meslek içi eğitim olarak verilmelidir. Okul dışı öğrenme ortamları ne kadar çok öğretmenlere eğitim verilir, öğretmenler teşvik edilirse okul dışı öğrenme ortamları daha çok kullanılır hale gelecektir. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha fazla okul dışı öğrenme ortamlarına uygun eğitim aldıkları görülmektedir.

Tablo 8.

Sosyal Bilgiler Derslerinde Hangi Konularda Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımına İlişkin Görüşler

1.Tema: Okul dışı öğrenme ortamlarının kullanıldığı konular				
Alt Temalar	f	%	Erkek	Kadın
1.İnsanlar, Yerler, Çevreler	24	37	17	7
2.Kültür ve Miras	23	35	10	13
3.Üretim, Dağıtım ve Tüketim	8	13	5	3
4.Bilim, Teknoloji ve Toplum	10	15	6	4
Toplam	65	100	38	27

Tablo 8’de belirtildiği üzere “Sosyal Bilgiler derslerinde hangi konularda okul dışı öğrenme ortamları kullanılır?” sorusuna öğretmenlerin % 37’si “İnsanlar yerler çevreler”, %35 ‘i “ Kültür ve Miras”, % 15’i “ Bilim, Teknoloji ve Toplum”, % 13’ü “ Üretim, Dağıtım ve Tüketim”yanıtları verilmiştir. Araştırmaya katılan erkek öğretmenlerin 17’si ‘İnsanlar Yerler, Çevreler’ 10’u ‘Kültür ve Miras’ 5’i ‘Üretim Dağıtım ve Tüketim’ 6’sı ‘Bilim Teknoloji ve Toplum’ konularında okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılabileceğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin 7’si ‘İnsanlar Yerler Çevreler’ 13’ü ‘Kültür ve Miras’ 3’ü ‘Üretim Dağıtım ve Tüketim’ 4’ü ‘Bilim Teknoloji ve Toplum’ konularında okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılabileceğini belirtmiştir.

Sosyal bilgiler dersi içerisinde öğrenme alanlarına bakıldığında okul dışı öğrenme ortamlarından daha fazla yararlanılabilecek öğrenme alanları kullanılmıştır. Kadın ve erkek öğretmenlere bakıldığında okul dışı öğrenme ortamların kullanılmasında ulaşılabilirlik, konuyu bağdaştırabilme, yaşadığı çevreye yakın olması öğretmenler tarafından seçilmesinde etkili olmuştur. Kadın erkek öğretmenlerin öğrenme alanlarına bakıldığında tarihi mekânlar, coğrafi alanlar, bilim teknoloji gibi konuların

öğretilmesinde okul dışı öğrenme ortamları kullanılması daha uygun hale gelmektedir.

4.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdemlerine Göre Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanım Durumlarına Ait Bulgular

Araştırma kapsamındaki sosyal bilgiler öğretmenlerine okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımı ile ilgili sorular yöneltilmiştir ve öğretmenlerin bu sorulara verdikleri cevaplar kıdemlerine göre gruplanarak temalar halinde tablo 9.10.11.12.13.14 ve 15’de verilmiştir.

Tablo 9.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kapsamına Yönelik Görüşleri

2.Tema: Okul dışı öğrenme türleri					
Alt Temalar	f	1-5	6-10	11-25	26-35
1. Müze ziyaretleri.	30	3	8	16	3
2. Kütüphane ziyaretleri.	11	1	4	5	1
3.Tarihi mekân ve ören yerlerine yapılan geziler.	17		7	8	2
4.Bilim ve sanat merkezleri.	10	2	4	4	
5. Milli parklar.	18		6	10	2
6. Yerel yönetimler.	2			2	
7. Resmi kurum ve kuruluşlar.	5		1	3	1
8. Fuarlar.	4	2		2	
9. Hayvanat bahçeleri.	1			1	
10. Huzurevi ziyaretleri.	1			1	
11. Geziler.	11		3	6	2
Toplam	110	8	33	58	11

Tablo 9’da belirtildiği üzere “Okul dışı öğrenme ortamları nelerdir? Hangi okul dışı etkinlikler bu kapsam içerisine girebilir?” sorusuna ‘1-5’ yılını tamamlamış öğretmenler yeterli düzeyde bilgi sahibi değildirler. ‘6-10’yılını tamamlamış öğretmenler orta düzeyde bilgi sahibidirler. ‘11-25’ yılını tamamlamış öğretmenler daha yeterli düzeyde bilgi sahibidirler. ‘26-35’ yılını tamamlamış öğretmenler ise yeterli düzeyde bilgi sahibi değildirler.

Okul dışı öğrenme ortamlarında meslek yıllarına göre bakıldığında mesleğin ilk beş yılı yeterli değildir. Okul dışı öğrenmede altı ve yirmi beş yılları arasında yeterli daha sonraki yıllarda yeterli olmadığı görülmektedir. Okul dışı öğrenme ortamlarında meslek yıllarına göre bakıldığında tecrübe, okul dışı öğrenme hakkında eğitim, öğretmenlerin istekleri gibi sebepler belirlenmesinde etkili olmuştur. Okul dışı öğrenmede görülen meslek yıllarına göre farklılık en aza indirilmeli belirli standartlar getirilmeli öğrencilerin okul dışı öğrenmede eşit hale getirilmelidir.

Tablo 10.

Öğretmenlerin Okul Dışı Etkinlik Düzenleme Durumlarına İlişkin Görüşleri

2.Tema: Ders kapsamında okul dışı etkinlik düzenleme durumu						
Durum	f	%	1-5	6-10	11-25	26-35
Evet	23	58	2	4	14	3
Hayır	17	42	1	7	7	2
Toplam	40	100	3	11	21	5

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere “Ders kapsamında okul dışı etkinlik düzenliyorsunuzuz?” sorusuna ‘1-5’ yılını tamamlamış 3 öğretmenden 2’si ‘6-10’ yılını tamamlamış 11 öğretmenden 4’i okul dışı etkinlikte bulunduğu, ‘11-25’ yılını tamamlamış 21 öğretmenden 14’i okul dışı etkinlikte bulunduğu, ‘26-35’ yılını tamamlamış 5 öğretmenden 3’ü okul dışı etkinliklerde bulunduğu yanıtını vermiştir.

Okul dışı öğrenmede meslek yıllarına göre bakıldığında etkinliklerin kullanımı yarı yarıya yakın olarak görülmektedir. Bu sonuçlara bakıldığında okul dışı öğrenme ortamları hakkında öğretmenler etkinlikler yapmalıdır. Ders içerisi ne kadar çok zengin hale gelirse öğrencilerin derse ilgisi artacak ve öğrenmenin kalıcılığını sağlama açısından önemlidir. Öğretmenlerin ders planları içerisinde daha fazla yer almalıdır. Ne kadar çok okul dışı öğrenme ortamları öğretmenler tarafından kullanılırsa dersin verimliliği artacaktır.

Tablo 11.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Öğrenciye Kazandıracağı Yararlara İlişkin Görüşleri

2.Tema: Okul dışı öğrenme ortamlarının öğrenciye kazandıracağı yararlar						
Alt Temalar	f	%	1-5	6-10	11-25	26-35
1. İlk elden bilgi ve yaşantı sağlar.	15	30	1	4	8	2
2. Bilginin kalıcılığını sağlar.	16	31		4	9	3

3.Soyut bilgilerin somutlaştırılmasını sağlar.	9	18		2	7	
4.Dersin eğlenceli geçmesini sağlar. Derse ilgi artar.	4	8	1	1	2	
5. Çevresine karşı farkındalık sağlar ve kültürel mirasa sahip çıkar.	3	6		1	2	
6.Sosyalleşmeyi sağlar.	3	6	1		2	
7.Değişim ve sürekliliği algılar.	1	1			1	
Toplam	51	100	3	12	31	5

Tablo 11’de belirtildiği üzere “Okul dışı öğrenme ortamlarının öğrenciye kazandıracağı yararlar nelerdir?” sorusuna ‘1-5’ yılını tamamlamış öğretmenler yeterli düzeyde yanıtlar vermemiştir. ‘6-10’ yılını tamamlamış öğretmenler yeterli düzeyde yanıtlar vermemiştir. ‘11-25’ yılını tamamlamış öğretmenler yeterli düzeyde yanıtlar vermiştir. ‘26-35’ yılını tamamlamış öğretmenler yeterli düzeyde yanıtlar vermemiştir.

Okul dışı öğrenme ortamlarının öğrenciye kazandıracağı yararlar bakıldığında en fazla 11-25 yılını tamamlamış öğretmenlerden daha fazla yanıt alınmıştır. Okul dışı öğrenme ortamların kazandıracağı yarar hakkında en fazla cevap veren 11-25 yıl arası deneyim, okul dışı öğrenmenin daha fazla yarar sağlayacağını bilmesi gibi etmenler etkili olmuştur. Okul dışı öğrenmede öğrenme ortamların yararların 26-35 meslek yılına sahip öğretmenlerin daha az olmasının sebepleri ise klasik öğrenmenin verdiği alışkanlıklar okul dışı öğrenme ortamlarından yararlanmamasının sebebidir. Okul dışı öğrenmede 1-5 yılları arasında mesleğe yeni başlanması gibi sebeplerden dolayı fazla kullanılmamıştır.

Tablo 12.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görev Yaptığı Çevreye Yönelik Görüşleri

2.Tema: Öğretmenlerin görev yaptıkları bölgede gidebilecekleri okul dışı öğrenme ortamları					
Alt Temalar	f	1-5	6-10	11-25	26-35
1. Isparta Kent Müzesi.	20	2	6	10	2
2. Etnografya Müzesi.	31	3	8	16	4
3. Kovada Gölü Milli Parkı.	13		1	11	1
4. Gölcük Tabiat Parkı.	8		1	5	2
5. Ertokuş Medresesi.	3		1	2	
6. Sütçüler Yazılı Kanyon.	5		2	3	
7. Yunus Emre Türbesi.	1		1		
8. Zindan Mağarası.	2		1	1	

9. Pisidia Antiocheia Antik Kenti.	10		1	8	1
10. Mimar Sinan Cami.	2			1	1
11. İl Halk Kütüphanesi.	3			3	
12. Eğirdir Kalesi.	1			1	
13.Eğirdir Hayvanat Bahçesi.	2		1	1	
14. Eğirdir Gölü	1		1		
15. Sagalassos Antik Kenti.	2		1	1	
Toplam:	104	5	25	63	11

Tablo 12’de belirtildiği üzere “Öğretmenlerin görev yaptıkları bölgede okul dışı öğrenme ortamları kapsamında gidilebilecek yerler nelerdir?” sorusuna verilen 104 yanıtın 5’i ‘1-5’ yılını tamamlamış 25’i ‘6-10’ yılını tamamlamış, 63’ü ‘11-25’ yılını tamamlamış, 11’i ‘26-35’ yılını tamamlamış öğretmenlerden alınmıştır. ‘11-25’ yılını tamamlamış öğretmenler okul dışı öğrenme ortamları kapsamında gidilecek yerler konusunda yeterli düzeyde bilgiye sahiptir.

Okul dışı öğrenme ortamlarına bakıldığında yine 11-25 meslek yılına sahip öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarına gidilecek yerleri diğer meslek yıllarına göre daha fazla tercih ettiği görülmektedir. Okul dışı öğrenme alanlarına gidilmesinde 1-5, 6-10 ve 26-35 arasındaki meslek yılına sahip öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarından gidilecek yerleri daha az tercih etmektedir.

Tablo 13.

Öğretmenlerin Okul Dışı Etkinliklerin Artırılmasına İlişkin Görüşler

2.Tema: Ders kapsamında okul dışı etkinlikleri artırma önerileri						
Alt Tema	f	1-5	6-10	11-25	26-35	
1.Bürokratik işlemler azaltılmalı ve kolaylık sağlanmalı.	9	1	4	3	1	
2. Müfredatın yoğunluğu azaltılmalı.	2		1	1		
3. Öğretmenler teşvik edilmeli.	6		4	2		
4.Ulaşım sıkıntısının kolaylaştırılması.	6	2	1	2	1	
5. Sosyal bilgiler ders saati artırılmalı.	1		1			
Toplam	24	3	11	8	2	

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere “Ders kapsamında okul dışı etkinlikleri artırmak için neler yapılmalıdır?” sorusuna verilen 24 yanıtın 3’ü ‘1-5’ yılını tamamlamış, 11’i ‘6-10’ yılını tamamlamış, 8’i ‘11-25’ yılını tamamlamış, 2’si ‘26-

35' yılını tamamlamış öğretmenlerden alınmıştır. Okul dışı etkinlikleri artırmak için neler yapılmalı konusunda okul dışı etkinliklerin fazla yapıldığı 6-10, 11-25 meslek yıllarındaki öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamların arttırılması yönünde çalışma yapmaktadır. Okul dışı etkinlikleri artırmak için 1-5 ve 26-35 meslek yıllarına sahip öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarını fazla kullanmadığı için okul dışı etkinlikleri arttırma yönünde görüşleri azdır.

Tablo 14.

Öğretmenlerin Okul Dışı Öğrenme Ortamları İle İlgili Eğitim Durumlarına İlişkin Görüşler

2.Tema: Öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili eğitim durumları						
Durum	f	%	1-5	6-10	11-25	26-35
Evet	15	37	3	5	6	1
Hayır	25	63		6	15	4
Toplam	40	100	3	11	21	5

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere “Okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili bir eğitim aldınız mı?” sorusuna ‘1-5 ’ yılını tamamlamış 3 öğretmenin 3’ü ‘6-10’ yılını tamamlamış 11 öğretmenin 5’i , ‘11-25’ yılını tamamlamış 21 öğretmenin 6’sı, ‘26-35’ yılını tamamlamış 5 öğretmenin 1’i okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili bir eğitim almıştır. Okul dışı öğrenme ortamları hakkında eğitim alma konusunda okul dışı etkinliklerin fazla yapıldığı 6-10, 11-25 meslek yıllarındaki öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamları hakkında daha fazla eğitim aldığı görülmektedir.

Okul dışı öğrenme ortamları hakkında eğitim için 1-5 ve 26-35 meslek yıllarına sahip öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamları hakkında daha az eğitim aldıkları görülmektedir. Okul dışı öğrenme ortamlarına bakıldığında alınan eğitim fazla olan meslek yıllarında daha fazla olduğu görülmekte okul dışı öğrenme ortamları hakkında daha az eğitim alan grupta okul dışı öğrenme ortamlarını daha az kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 15.

Sosyal Bilgiler Derslerinde Hangi Konularda Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımına İlişkin Görüşler

2.Tema: Okul dışı öğrenme ortamlarının kullanıldığı konular						
Alt Temalar	f	%	1-5	6-10	11-25	26-35
1.İnsanlar, Yerler, Çevreler	25	39		7	15	3
2.Kültür ve Miras	29	40	3	8	15	3
3.Üretim, Dağıtım ve Tüketim	8	10		1	5	2
4.Bilim, Teknoloji ve Toplum	9	11		4	4	1
Toplam	71	100	3	20	39	9

Tablo 15’de belirtildiği üzere “Hangi konularda okul dışı öğrenme ortamları kullanılır?” sorusuna verilen 71 yanıtın 3’ü ‘1-5’ yılını tamamlamış 20’si ‘6-10’ yılını tamamlamış, 39’u ‘11-25’ yılını tamamlamış, 9’u ‘26-35’ yılını tamamlamış öğretmenlerden alınmıştır. Okul dışı öğrenme ortamları hakkında konusunda okul dışı etkinliklerin fazla yapıldığı 6-10, 11-25 meslek yıllarındaki öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamları hakkında daha fazla konularda yer verildiği görülmektedir.

Okul dışı öğrenme ortamları hakkında kullanılan konular 1-5 ve 26-35 meslek yıllarına sahip öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamları hakkında kullanılan konular daha az olduğu görülmektedir. Okul dışı öğrenme ortamlarına bakıldığında konular meslek yıllarında daha fazla olduğu görülmekte okul dışı öğrenme ortamları hakkında daha az konularda kullanılan grupta okul dışı öğrenme ortamlarını daha az kullanıldığı görülmektedir.

4.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özelde ya da Devlette Görev Yapmalarına Göre Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanım Durumlarına Ait Bulgular

Araştırma kapsamındaki sosyal bilgiler öğretmenlerine okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımı ile ilgili sorular yöneltilmiştir ve öğretmenlerin bu sorulara verdikleri cevaplar özelde ve devlette görev yapmalarına göre gruplanarak temalar halinde tablo 16.17.18.19.20.21 ve 22’de verilmiştir.

Tablo 16.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kapsamına Yönelik Görüşleri

3.Tema: Okul dışı öğrenme türleri				
Alt Temalar	f	%	Devlet	Özel
1. Müze ziyaretleri.	15	27	10	5
2. Kütüphane ziyaretleri.	7	12	5	2
3.Tarihi mekân ve ören yerlerine yapılan geziler.	11	19	8	3
4. Bilim ve sanat merkezleri.	3	5	2	1
5. Milli parklar.	6	11	4	2
6. Yerel yönetimler.	2	3	1	1
7. Resmi kurum ve kuruluşlar.	4	7	3	1
8. Fuarlar.	2	3	1	1
9. Hayvanat bahçeleri.	1	1	1	
10. Huzurevi ziyaretleri.	1	1	1	
11. Geziler.	5	8	3	2
Toplam	57	100	39	18

Tablo 16’ da belirtildiği üzere “Okul dışı öğrenme ortamları nelerdir? Hangi okul dışı etkinlikler bu kapsam içerisine girebilir?” sorusuna verilen 57 yanıtın 39’u devlette görev yapan öğretmenlerden, 18’i de özelde görev yapan öğretmenlerden gelmiştir. Sayısal verilere bakıldığında okul dışı öğrenme ortamlarına özel okullarda devlet okullarına göre daha az yapıldığı görülmektedir.

Özel okullarda öğretmenlerin ders planlarında okul dışı öğrenme ortamlarını devlet okullarına göre daha az yer almaktadır. Özel okullarda bilginin somut hale gelmesinde okul dışı öğrenme ortamları daha fazla kullanılmamaktadır. Devlet okullarında ise bilginin öğretiminde okul dışı öğrenmeler fazla kullanılmaktadır. Devlet ve özel okullarda ilk üç tema okul dışı öğrenme ortamı olarak daha fazla kabul edilmektedir. Okul dışı öğrenmede özel okul ve devlet okullarında huzurevi ve hayvanat bahçesi okul dışı öğrenme ortamı olarak daha az kullanıldığı gözlenmektedir.

Tablo 17.

Öğretmenlerin Okul Dışı Etkinlik Düzenleme Durumlarına İlişkin Görüşleri

3.Tema: Ders kapsamında okul dışı etkinlik düzenleme durumları				
Durum	f	%	Devlet	Özel
Evet	27	67	22	5
Hayır	13	33	11	2
Toplam	40	100	33	7

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere “‘Ders kapsamında okul dışı etkinlik düzenliyor musunuz?’” sorusuna devlette görev yapan 33 öğretmende 22’si okul dışı etkinliklerde bulunduğunu özelde görev yapan 7 öğretmenden 5’i okul dışı etkinliklerde bulunduğu yanıtı verilmiştir. Okul dışı öğrenme ortamlarında okul dışı etkinliklerin kullanımında özel okullarda devlet okullarına göre daha az kullanıldığı görülmektedir. Devlet okullarında öğretmen sayılarına bakıldığında okul dışı etkinliklerin daha fazla kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 18.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Öğrenciye Kazandıracağı Yararlara İlişkin Görüşleri

3.Tema: Okul dışı öğrenme ortamlarının kazandırabileceği yararlar				
Alt Temalar	f	%	Devlet	Özel
1. İlk elden bilgi ve yaşantı sağlar.	12	32	10	2
2. Bilginin kalıcılığını sağlar.	11	29	5	6
3. Soyut bilgilerin somutlaştırılmasını sağlar.	7	19	2	5
4.Dersin eğlenceli geçmesini sağlar. Derse ilgi artar.	3	9	2	1
5. Çevresine karşı farkındalık sağlar ve kültürel mirasa sahip çıkar.	2	6	1	1
6.Sosyalleşmeyi sağlar.	4	3	2	2
7.Değişim ve sürekliliği algılar.	1	2	1	
Toplam	40	100	23	17

Tablo 18’de belirtildiği üzere “‘Okul dışı öğrenme ortamlarının kazandırabileceği yararlar nelerdir?’” sorusuna verilen 40 cevabın 23’ü devlette görev yapan öğretmenlerden, 17’si ise özelde görev yapan öğretmenlerden gelmiştir. Okul dışı öğrenme ortamların kazandıracağı yararlara bakıldığında ilk üç tema devlet okulları ve özel okullar tarafından daha fazla tercih edilmektedir. İlk üç maddede bilginin kalıcılığını sağlamaya yöneliktir. Okul dışı öğrenmede kazanım olarak daha az tercih edilen çevresine karşı farkındalık sağlar ve kültürel mirasa sahip çıkma ve değişim ve sürekliliği algılar devlet ve özel okullarda daha az tercih edilmiştir.

Tablo 19.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görev Yaptığı Çevreye Yönelik Görüşleri

3.Tema: Öğretmenlerin görev yaptıkları bölgede gidilebilecekleri okul dışı öğrenme ortamları			
Alt Temalar	f	Devlet	Özel
1. Isparta Kent Müzesi.	9	5	4
2. Etnografya Müzesi.	15	11	4
3. Kovada Gölü Milli Parkı.	14	6	8
4. Gölcük Tabiat Parkı.	12	10	2
5. Ertokuş Medresesi.	3	2	1
6. Sütçüler Yazılı Kanyon.	3	1	2
7. Yunus Emre Türbesi.	1		1
8. Zindan Mağarası.	2	1	1
9.PisidiaAntiokeia Antik Kenti.	10	8	2
10. Mimar Sinan Cami.	2	1	1
11. İl Halk Kütüphanesi.	3	3	
12. Eğirdir Kalesi.	1		1
13. Eğirdir Hayvanat Bahçesi.	2	2	
14. Eğirdir Gölü	1	1	
15. Sagalassos Antik Kenti.	2	1	1
Toplam:	80	52	28

Tablo 19’da belirtildiği üzere “Öğretmenlerin görev yaptıkları bölgede okul dışı öğrenme ortamları kapsamında gidilebilecek yerler nelerdir?” sorusuna verilen 80 yanıtın 52’si devlette görev yapan öğretmenler tarafından, 28’si özelde görev yapan öğretmenler tarafından verilmiştir. Devlet ve özel okullar olarak bakıldığında okul dışı öğrenme kapsamında Isparta merkezde gidilecek yerler arasında en çok tercih edilen yerlerin ise Isparta merkezde yer alan mekânlar seçilmiştir. İlk üç sırada gidilen yerlerden ilk ikisi müze olması ve kültürel değerler açısından zengin olması tercih edilmesinde önemlidir. İlk üç tema dışındaki yerler ise dağınık olarak gidildiği görülmüştür. Devlet okullarında ve özel okullarda tercih edilen mekânların sayısal verileri birbirine oransal olarak yakındır.

Tablo 20.

Öğretmenlerin Okul Dışı Etkinliklerin Artırılmasına İlişkin Görüşler

3.Tema: Ders kapsamında okul dışı etkinlikleri artırma önerileri				
Alt Tema	f	%	Devlet	Özel
1.Bürokratik işlemler azaltılmalı ve kolaylık sağlanmalı.	12	30	10	2
2.Müfredatın yoğunluğu azaltılmalı.	6	13	1	5
3. Öğretmenler teşvik edilmeli.	17	45	15	2
4.Ulaşım sıkıntısının kolaylaştırılması.	3	7	2	1
5. Sosyal bilgiler ders saati artırılmalı.	2	5	1	1
Toplam	40	100	29	11

Tablo 20’de belirtildiği üzere “Ders kapsamında okul dışı etkinlikleri artırma önerileri nelerdir?” sorusuna verilen 40 cevabın 29’u devlette görev yapan öğretmenlerden, 11’i özelde görev yapan öğretmenler tarafından verilmiştir. Devlet okullarında ve özel okullarda yapılan okul dışı öğrenme ortamlarının arttırılması için dikkat edilmesi gerekenlerden ilk sırada yer alanlar bürokratik işlemler, müfredat yoğunluğu, öğretmenlerin okul dışı öğrenmeye karşı istekliliği yer almaktadır. Okul dışı öğrenme ortamlarının arttırılması için yapılan bu temada okul dışı öğrenmede karşılaşılan sorunlarda yer almaktadır. Okul dışı öğrenmelerin arttırılması için bu maddelerin okul dışı öğrenme ortamlarının daha kolay yapılabilir hale gelmelidir. Devlet ve özel okullarda yapılan bu çalışmada ilk üç tema sayısal olarak yüksek orana sahiptir. Devlet ve özel okullarda son iki sırada yer alan ulaşım ve sosyal bilgiler dersi saatinin arttırılması daha az yer almaktadır.

Tablo 21.

Öğretmenlerin Okul Dışı Öğrenme Ortamları İle İlgili Eğitim Durumlarına İlişkin Görüşler

3.Tema:Öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili eğitim durumları				
Durum	f	%	Devlet	Özel
Evet	28	70	20	8
Hayır	12	30	8	4
Toplam	40	100	28	12

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere “Okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili bir eğitim aldınız mı?” sorusuna devlette görev yapan 28 öğretmenden 20’si ‘Evet’, özelde görev yapan 12 öğretmenden 8’i ‘Evet’ yanıtını vermiştir. Genel olarak baktığımızda devlette ve özelde görev yapan öğretmenlerimizin çoğu okul dışı öğrenme ortamları konusunda eğitim almıştır. Okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili eğitim alınması ile ilgili temada çoğunluğun alınmadı yönünde cevap vermiştir.

Okul dışı öğrenme ortamları eğitim fakültelerinde okul dışı öğrenme ortamları hakkında eğitim verilmelidir. Eğitim fakültesinde her dönem okul dışı öğrenme ortamları hakkında eğitim verilmelidir. Eğitim fakültelerinde ne kadar çok okul dışı öğrenme hakkında eğitim verilirse daha faydalı olacaktır. Okul dışı öğrenme eğitim fakülteleri dışında mesleğe başlandığında da meslek içi eğitim olarak verilmelidir.

Okul dışı öğrenme ortamları ne kadar çok öğretmenlere eğitim verilir öğretmenler teşvik edilirse okul dışı öğrenme ortamları daha çok kullanılır hale gelecektir. Devlet ve özel okullara bakıldığında oransal olarak yakın görülmektedir. Devlet ve özel okullarda görev yapan öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamları hakkında eğitim alanların sayısı yüksektir.

Tablo 22.

Sosyal Bilgiler Derslerinde Hangi Konularda Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımına İlişkin Görüşler

3.Tema: Okul dışı öğrenme ortamlarının kullanıldığı konular				
Alt Temalar	f	%	Devlet	Özel
1.İnsanlar, Yerler, Çevreler	17	37	12	5
2.Kültür ve Miras	14	30	10	4
3.Üretim, Dağıtım ve Tüketim	8	18	5	3
4.Bilim, Teknoloji ve Toplum	7	15	6	1
Toplam	46	100	33	13

Tablo 22’de görüldüğü üzere ‘‘Hangi konularda okul dışı öğrenme ortamları kullanılır?’’ sorusuna verilen 46 yanıtın 33’ü devlette görev yapan öğretmenler, 13’ü özelde görev yapan öğretmenler tarafından verilmiştir. Sosyal bilgiler dersi içerisinde öğrenme alanlarına bakıldığında okul dışı öğrenme ortamların daha fazla yararlanılabilecek öğrenme alanları kullanılmıştır. Okul dışı öğrenme ortamların kullanılmasında ulaşılabilirlik, konuyu bağdaştırabilme, yaşadığı çevreye yakın olması öğretmenler tarafından seçilmesinde etkili olmuştur.

Sosyal bilgiler öğrenme alanlarına bakıldığında tarihi mekânlar, coğrafi alanlar, bilim teknoloji gibi konuların öğretilmesinde okul dışı öğrenme ortamları kullanılması daha uygun hale gelmektedir. Devlet ve özel okullara bakıldığında ilk üç öğrenme alanında okul dışı öğrenme ortamların kullanıldığı gözlenmektedir. Okul dışı öğrenmede devlet ve özel okullarda İnsanlar, yerler, çevreler, kültür ve miras üretim ve dağıtım ve tüketimde daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Okul dışı öğrenmede devlet ve özel okullarda bilim teknoloji ve toplum daha az yer almaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ve bu sonuçlar doğrultusunda önerilere yer verilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlara bakıldığında cinsiyet, yaş, eğitim durumu, okul dışı öğrenme ortamların kullanımı, okul dışı etkinlik düzenleme, okul dışı öğrenmenin öğrencilere kazandıracağı yararlar, okul dışı öğrenmenin kapsamı, okul dışı öğrenme ile çevresini tanıma hakkında elde edilen bilgilere göre yorumlanacaktır.

5.1.Sonuç ve Tartışma

Öğretmenlerin okul dışı öğretimi, öğrenme ortamlarının kullanımına odaklanan bu araştırmanın sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin % 57'si okul dışı etkinlikler düzenlediği, %43'ü ise okul dışı etkinlikler düzenlemediği belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin verdikleri ifadelerden yola çıkarak erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre daha fazla okul dışı etkinlikleri gerçekleştirmektedir. Bu çalışma doğrultusunda erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre okul dışı öğrenme etkinliklerinde daha fazla aktif olduğu görülmektedir. Erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre daha fazla ilgili olduğu görülmektedir.

Kıdemlerine göre baktığımızda en fazla okul dışı etkinlik düzenleyen öğretmenler '11-25' yılını tamamlamış öğretmenlerden oluşmaktadır. Öğretmenlerin kıdem yılına bakıldığında tecrübe kazanmış ve bu tecrübeyi daha etkin olarak kullanmak için 11-25 yılı daha uygun olmaktadır. Tecrübesi az olan bir öğretmenin konuların yetiştirip yetiştireceği telaşı aktif uygulamalar yapmada yetersiz kalabilir. Tecrübesi az olan öğretmen konuları bir an önce bitirme ön planda olduğu için daha az uygulama yapabilir. Tecrübesi fazla olan öğretmen ise yaşının verdiği yorgunluk ve zamanla kendisinde isteksizlik olabilir. Tecrübesi fazla olan yaşça büyük olan öğretmenlerimiz aldıkları eğitim olsun geçmiş yıllardaki deneyimlerinde okul dışı

öğrenmeye fazla yer vermemeleri ilerleyen zamanlarda da okul dışı uygulamaları kullanımını azaltmaktadır.

Okul dışı öğrenme ortamlarının öğrenciye kazandırabileceği yararlarla ilişkin öğretmenler ‘ilk elden bilgi ve yaşantı sağlayacağı, bilginin kalıcılığını sağlayacağı ve soyut bilgilerin somutlaştırılmasını sağlayacağı yönünde çeşitli yararlar sağlayacağını düşünmektedirler. Öğrencilerin derse katılımını sağlamak okul dışı öğrenme etkinlikleri öğrencilere derse motivasyon sağlama açısından önemlidir. Öğrenmenin sadece okullarda sınıflarda olmadığı okul dışında da öğrenmenin aktif olarak devam ettiği öğrencilere benimsetilmelidir. Okul dışı öğrenme öğrencileri daha fazla merak ettirme açısından okul dışı öğrenme öğrencilerin kendi gelişimi açısından önemlidir. Okul dışı öğrenme ortamları öğrencileri daha istekli hale getirecektir. Araştırmaya katılan erkek öğretmenler bu yararlar üzerinde durmuştur. Kadın öğretmenler ise belirlenen 7 tema üzerinde genel bir dağılım göstermişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları bölgede okul dışı öğrenme ortamları kapsamında gidilebilecek yerlere ilişkin farkındalıkları yüksek seviyede olup yeterli düzeydedir. Kıdemlerine göre baktığımızda ‘11-25’ yılını tamamlamış öğretmenlerin farkındalıkları yüksek seviyede olup yeterli düzeydedir. Devlette görev yapan öğretmenlerimizin farkındalıkları daha yüksek seviyededir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan yola çıkarak erkek öğretmenlerin okul dışı etkinliklerin kapsamı konusunda kadın öğretmenlere göre daha yeterli düzeyde bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir. Kıdemlerine göre baktığımızda ‘6-10’ yılını tamamlamış öğretmenler orta düzeyde bilgi sahibidirler. ‘11-25’ yılını tamamlamış öğretmenler daha yeterli düzeyde bilgi sahibidirler. ‘26-35’ yılını tamamlamış öğretmenler ise yeterli düzeyde bilgi sahibi değildirler.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %38’i okul dışı öğrenme ortamları kapsamında bir eğitim aldığı, %62’si ise bu konuda herhangi bir eğitim almadığı belirlenmiştir. Hangi konularda okul dışı öğrenme ortamlarını kullanabileceklerine ilişkin öğretmenler ‘insanlar yerler çevreler, kültür ve miras, üretim dağıtım ve tüketim konularında kullanabilecekleri belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin bilgilerinin yeterli olduğu ancak uygulama boyutunda sıkıntılar olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamları kapsamı içerisinde daha çok müze, tarihi mekân ve ören yerlerine yapılan gezilerinin yer aldığını düşündükleri belirlenmiştir. Çengelci'nin (2013) sosyal bilgiler öğretmenleriyle yaptığı araştırmada da benzer şekilde öğretmenlerin sınıf dışı öğrenme denildiğinde genellikle gezi-gözlem yoluyla öğrenmeyi anladıkları belirlenmiştir. Okul dışı öğrenme denildiğinde sadece gezi değil bilim merkezleri, fuarlar, müzeler gibi okul dışı öğrenme alanlarının olduğu unutulmamalıdır.

Okul dışı etkinliklerinin yeterince gerçekleştirilmemesinde bürokratik işlerin çok fazla ve zor olması, müfredat konularının yoğunluğundan dolayı, öğretmenlerin isteksizliği başlıca nedenleri oluşturmaktadır. Safran ve Ata (2006), Akkuş ve Meydan (2013), Baykan (2007) ve Malkoç'un (2014) yapmış oldukları çalışmalarda da yasal sorumluluğun ve prosedürlerin fazla olmasından ve idarecilerin isteksizliğinden dolayı bu tür faaliyetlerin yeterince yapılamadığı yönünde ortaya çıkan sonuçlar çalışmamızın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Okul dışı öğrenmede idarecilerin öğretmenlerin isteksiz olması öğrencileri okul dışı alanlarda gerçekleştirebilecek kalıcı öğrenmelerin oluşmamasına neden olabilir. Çetin, Kuş, Kara tekin'in (2010) yaptıkları çalışmada da MEB'in bu tür faaliyetleri desteklemesi gerektiği, öğretmenlerin konuyla ilgili bilinçlendirilmesi gerektiği ve yasal prosedürlerin azaltılması gerektiği gibi benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı öğrenme üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kazanımların okul dışı öğrenme ortamları kılavuzu bağlamında değerlendirilmesi makalesine bakıldığında sosyal bilgiler dersinin 4,5,6 ve 7. sınıflarında öğretim ortamlarına yer verme durumları incelenmiştir. Yapılan bu çalışmayla benzer yönlerine baktığımızda okul dışı öğrenmenin faydalarına yer verilmiştir. Yapılan bu çalışmada nitel çalışma olması noktasında benzerlik göstermektedir. Okul dışı öğrenmede duyu organların etkisine değinmesi noktasıyla da benzerlik göstermektedir. Okul dışı öğrenme ortamlarına değinmesi müze, oyuncak müze, bilim fuarları, tabiat alanlarının önemine değinmesi benzerlik göstermektedir. Yapılan bu çalışma ile farklılıklarına bakıldığında ise bu çalışmada sınıfsal olarak okul dışı öğrenmeye değinilmiştir. Öğrenme alanları kazanımlara yer verilmiştir. Bizim çalışmamızda ise sosyal bilgiler dersi üzerinden değinilmiş bir çalışmadır.

5.2. Öneriler

5.2.1. Sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik öneriler.

Sosyal bilgiler öğretmenleri ders içerisinde yer alan konuların öğretiminde okul dışı öğrenme alanlarına yer veren konularda yapacağı planlar doğrultusunda gerçekleştirmelidir. Sosyal bilgiler dersinin içeriğinin daha fazla zengin hale gelmesi ve öğrencilerin derse katılımının artması için sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme etkin olarak kullanılmalıdır. Öğretmenler okul dışı etkinlik uygulamaları için bağlı oldukları Milli Eğitim Müdürlüklerince ve okul idareleri tarafında özendirilmeli ve teşvik edilmelidir.

Öğretmenlerimiz eğitim hayatında okullarında aldıkları formasyon eğitimlerin yanında meslek içi eğitimlerde de okul dışı öğrenme ortamları nasıl etkili olur nasıl daha fazla verim sağlanır, hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Okul dışı öğrenme ortamların faydalı olmasında öğretmen bir rehber edasıyla hareket etmeli ve okul dışı öğrenmenin faydalı olması için belirli hazırlıkları olmalıdır.

Okul dışı öğrenme ortamları sosyal bilgiler dersinde kullanılırken yakından uzağa ilkesi doğrultusunda hareket edilmelidir. Ülkemizde bulunan her bir şehrin kendine ait tarihi mekânları, tabiat alanları, müzeleri, bilim merkezleri vardır. Kendi şehrimizin tanıtımını konularla ilişkilendirerek ülkemizin diğer şehirlerine de okul dışı öğrenmede yer verilmelidir. Okul dışı öğrenme ne kadar fazla etkin kullanılırsa öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilgisi artacak ve öğrencilerin ders konularının öğrenimi kolaylaşacaktır.

5.2.2. Eğitim politikacılarına yönelik öneriler.

Sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı öğrenme ortamlarına da daha fazla teşvik edilmelidir. Sosyal bilgiler programı öğretmenlere okul dışı öğrenmede yön göstericidir. Öğretmeni ve öğrencileri daha etkin hale getirecek programlar hazırlanmalıdır. Sosyal bilgiler dersinde kültür ve miras ünitesinde sadece müzelere tarihi mekânlara değil daha farklı okul dışı öğrenme ortamlarına da teşvik etmelidir. Sosyal bilgiler ders saati arttırılarak öğretmenlerimizin okul dışı etkinliklere daha çok zaman ayırarak rahat bir şekilde yapmaları sağlanabilir.

Okul dışı faaliyetler ve etkinlikler konusunda okullarda kullanılan internet ağı, bilgisayar vb. iletişim araç ve gereçlerin artırılması yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

Müfredat yoğunluğu azaltılmalı ve okul dışı etkinlik için yeterli zaman ayrılmalıdır veya Sosyal bilgiler ders saati arttırılarak öğretmenlerimizin okul dışı etkinliklere daha çok zaman ayırarak rahat bir şekilde yapmaları sağlanabilir. Okul dışı faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sürecinde öğretmenlerin yapmakla yükümlü oldukları bürokratik işler azaltılmalı ve süreç kolaylaştırılmalıdır. Sosyal bilgiler dersine okullarımızda ilgi arttırmak için okul dışı öğrenmeyi sağlamak için okullarda sosyal bilgiler sınıfı olmalı ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kapsamında okul dışı öğrenme ortamlarında yaptığı çalışmalarını o sınıflarda yer verilmelidir. Okulda bulunan diğer öğrencilerin kendi çalışmalarını ve arkadaşlarının çalışmalarını gözlemleyerek değerlendirme yapması sosyal bilgiler öğretimi için fayda sağlayacaktır.

5.2.3. Okul dışı öğrenmede öğretmenlerin hazır hale getirilmesine yönelik öneriler.

Sosyal bilgiler dersi içerisinde müzeler dersin tarih öğretimine kaynaklık etmektedir. Sosyal bilgiler dersi içerisinde müzeler ne kadar fazla etkin kullanılırsa sosyal bilgiler dersi daha zengin hale gelecektir. Sosyal bilgiler dersi içerisinde müze gezisine gitmeden önce öğrencilere anlatılacak konu hakkında bilgi verme öğrencilerin müze gezisine hazır gelmesi için araştırmalar vermesi müze gezisinde etkileşimi daha fazla arttıracak ve müze gezisini daha etkin hale getirecektir. Sosyal bilgiler dersi içerisinde müze gezileri isteğe bağlı değil zorunlu olarak yapılarak bilgi verilmelidir. Sosyal bilgiler dersi içerisinde müze gezileri yapılırsa öğrenci istekli hale gelir ailesiyle de sosyal zamanlarında gidebilirler.

Sosyal bilgiler dersi içerisinde oyuncak müzeleri de öğrencilerin yaş grubuna ve hayal dünyasına hitap edeceği için teşvik edilmeli, müzelere geziler düzenlenmelidir. Sosyal bilgiler dersi içerisinde illerde bulunan tarihi, etnografya vb. müzelere gezi düzenleyerek öğrencilerin derse olan ilgisi ve konuların pekişmesi sağlanır. Sosyal bilgiler dersi içerisinde okul dışı öğrenme ortamlarından doğa gezileride öğrencilerin

derse katılımını arttıracak ve öğrencilerin gözlemleri öğretmen anlatımıyla sosyal bilgiler dersiyle ilişkilendirerek anlatma sosyal bilgiler dersine ilgiyi arttıracaktır.

Sosyal bilgiler dersi içerisinde teorik olarak yaşadığımız coğrafyayı anlatmak bazen soyut kalabilir ve öğrencilerin öğrenmesini zorlaştırabilir. Sosyal bilgiler dersi içerisinde doğaya yapılacak geziyle beraber dersin anlatımı daha keyifli hale gelecektir. Sosyal bilgiler dersi içerisinde bilim fuarlarında dersin etkin bir şekilde işlenmesi için bilim fuarlarına katılım sağlanmalıdır. Öğrencilerin bilim fuarlarında ilgisini çekecek çalışmaları sosyal bilgiler dersi içerisinde öğrenme alanlarıyla bağdaştırdığında öğrenme daha etkin hale gelecektir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, M. (2006). *Sosyal bilgiler öğretiminde gezi-gözlem ve inceleme yönteminin etkinliğinin incelenmesi*(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ak, D. (2006). *Oyun ve oyuncak kavramlarının tarihsel ve kültürel değişimine endüstriyel tasarım açısından bir bakış* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Akkuş, A. ve Meydan, A. (2013). Sosyal Bilgiler öğretiminde tarihi ve coğrafi mekân uygulamalarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi* (13), 14-30.
- Aladağ, E., Akkaya, D. ve Şensöz, G. (2014). Sosyal Bilgiler Dersinde Sanal Müze Kullanımının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 16 (2) , 199-217 .
- Arkan, M.K. (2022). *Eğitim yöneticileri ve Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme hakkındaki görüşleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,Rize.
- Ata, B. (2009). Sosyal bilgiler öğretimi. Öztürk, C. (Editör). *Sosyal bilgiler öğretim programı* (Ss. 33-47). Ankara: Pegem Akademi.
- Atayeter, Y. ve Tozkoparan U. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenleri ve 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde gezi gözlem yönteminin uygulanmasına yönelik görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi* Yıl / Year: 3 Sayı / Issue: 5 2014 Güz (s. 1-21).
- Avcı, C. Öner, G. (2015). Tarihi Mekânlar İle Sosyal Bilgiler Öğretimi: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüş ve Önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(USBES Özel Sayısı I), 108-133.

- Ay, T. S. ve Fidan, N. K. (2014). Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde Müzelerden Yararlanmaya İlişkin Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48), 069-089.
- Bulca, Y. ve Demirhan, G. (2019). Spor merkezleri. A. İ. Şen (Ed.), *Okul dışı öğrenme ortamları içinde* (ss. 361-378). Ankara: Pegem Akademi.
- Çalışkan, E. Önal, N. ve Yazıcı, K. (2016). Öğretim etkinliklerinde sanal müzelerin kullanımına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adayları ne düşünüyor? *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume* 11/3 Winter 2016, p. 689-706.
- Çalışkan, H. ve Yıldırım, Y. (2021). *Okul dışı ortamlarda değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çengelci, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(3), 1823-1841.
- Çepni, O. ve Aydın, F. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sınıf Dışı Okul Ortamlarına İlişkin Görüşleri. *International Journal of Social Science*, (39), 317-335.
- Çetin, T., Kuş, Z. ve Karatekin, K. (2010). Sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezigözlem yöntemine ilişkin görüşleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 158-180.
- Çolak, C. (2006). *Sanal Müzeler*. İNET-TR, 11. Türkiye'de İnternet Konferansı.21-23 Aralık. Ankara: TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi.
- Çulha, B. (2006). *Tarihsel mekânlarda keşfederek öğrenme yoluyla sosyal bilgiler öğretimine yönelik öğrenci görüşleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Dere, F.(2022). *Okul öncesi eğitiminde okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımı hakkında öğretmenlerin görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

- Doğanay, A. (2002). Sosyal Bilgiler Öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*(s.15-46). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Egüz, Ş. (2011). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Müze ile Eğitimin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Samsun İli Örneği*(Yüksek lisans tezi).On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Egüz, Ş. ve Kesten, A. (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Müze ile Eğitimin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Samsun İli Örneği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt 13, Sayı 1, s. 81-104.
- Eshach, H. (2007). Bridging In-school and Out-of-school Learning: Formal, Non-Formal, and Informal Education. *Journal of Science Education and Technology*,16, 171-190.
- Fidan, N. (2012) .*Okulda Öğrenme ve Öğretme Kitabı*. Baskı: 3 Syf:4-5
- Gazel, A. A. ve Yıldırım, R. (2013). İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinde Gezi-Gözlem Yönteminin Uygulanma Durumunun İncelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 7(2), 246-270.
- Geçit, Y. (2011). İlköğretim sosyal bilgiler eğitimi öğretme-öğrenme durumlarıyla ilgili temel çalışmalar. *Milli Eğitim Dergisi*, 189, 156-186.
- Gözütok, F. (2006). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Gül, O. K. ve Yorulmaz, E. (2016). Sosyal bilgiler dersi kapsamında okul dışı çevrelerin kullanımı: Yatılı Çorum arkeoloji müzesinde bir gün. *Journal of World of Turks*, Vol. 8(3), 193-216.
- Güleç, S. ve Alkış, S. (2003). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin iletişimsel boyutu. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 1, 63-78).
- Güngören, B. (2015). 6. *Sosyal Bilgiler dersinde sınıf dışı etkinlikler: Kars ili örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.

Hein, G. E. (1998). *Learning in the museum*, Routledge, London.

İleritürk, D. ve Küçüköğlu, A. (2020). Okul dışı öğrenme etkinlikleri. A. Küçüköğlu ve H. İ. Kaya (Ed.), *Kuramdan uygulamaya okul dışı öğrenme ortamları* içinde (ss. 137-162). Ankara: Pegem Akademi.

Karadeniz, O. ve Ata, B. (2013). Sosyal bilgiler dersinde proje fuarının kullanılmasına ilişkin öğrenci görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sosyal Bilgiler Öğretimi Özel Sayısı, 6 (14), 375-410.

Kartal, A., Şeyihoğlu, A. (2020). Öğrenci Bakış Açısıyla Sosyal Bilgilerde Okul Dışı Öğrenme Ortamları Bağlamında “Müzeler”. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 128-146.

Keskin C. S. ve Kaplan, E. (2012). Sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 95-115.

Kılıçoğlu, G. (2012). Sosyal bilgiler öğretimi. Safran, M.(Editör), *Sosyal bilgiler programı ve öğretmen yeterlilikleri içinde* (s.3-16) 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.

Köse, T. (2019). *Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi’nin Tarihi Gelişimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Küçük, A. ve Yıldırım, N. (2019). Doğa eğitimi ve doğa okulları. A. İ. Şen (Ed.), *Okul dışı öğrenme ortamları içinde* (s. 245-274). Ankara: Pegem Akademi.

Laçın Şimşek, C. (2011). Okul Dışı Öğrenme Ortamları ve Fen Eğitimi. L.Şimşek(Ed.), *Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları*. Ankara: Pegem Akademi.

Malkoç, S. (2014). *Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanılma durumları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Memioğlu, Z. (2003). *İmparatorluktan Cumhuriyete İlk Öğretimimiz*. Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Erzurum.

Malkoç, S. ve Kaya, E. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanımı. *İlköğretim Online Dergisi*, 14(3), 1079-1095.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi 6-7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu (taslak basım)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları Müdürlüğü.

Milli Eğitim Bakanlığı.(2004). *Sosyal bilgiler dersi 6 ve 7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*.

MEB. (2018). *4, 5, 6 ve 7. sınıflar sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.

Mutlu, G. ve Şimsek, İ. (2019). *Türkiye'de Sosyal Bilgiler Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları Üzerine Bir Meta Analiz Çalışması*. 1.Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi/1st International Educational Research Conference, Bildiri ID: 99.

National Research Council (NRC). (2009). *Learning science in informal environments: People, places, and pursuits* Washington, DC: National Academies Press.

Ortaöğretim şehrim Denizli, (2019).
file:///C:/Users/Inv/Desktop/Okul%20d%C4%B1
%C5%9F%C4%B1%20%C3%B6%C4%9Frenme%20ortamlar%C4%B1%20
kitaplar/OKULUM_DENIZLI_LISE_KITAP_.pdf adresinden 01.02.2020
tarihinde erişilmiştir.

- Öner, G. (2015) Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ‘Okul Dışı Tarih Öğretimi’ne İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4 (1), 89-121.
- Özsoy, V. (2019). Sanat galerileri, sanatçı atölyeleri, tasarım stüdyoları ve el sanat işlikleri. A. İ. Şen (Ed.), *Okul dışı öğrenme ortamları içinde* (s. 275-305). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C. (2009). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler eğitimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Öztürk, A.(2019). *Okul dışı öğrenmeye ilişkin Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) . Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Saracaloğlu, A. S., Kumral, O. ve Kanmaz, A. (2009). Ortaöğretim Sosyal Alanlar Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Yeterlikleri, Kaygıları Ve Akademik Güdülenme Düzeyleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Aralık Cilt:VI, Sayı:II*, 38-54(<http://efdergi.yyu.edu.tr> adresinden 20.11.2019 tarihinde indirilmiştir.)
- Seyhan, A. (2020). Öğretmen Adaylarına Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Okul Dışı Öğrenmenin Etkililiği. *Turkish Journal of Educational Studies*, 7(3), 27-51.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. 6. Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şen, A. İ. (2019). Okul dışı öğrenme nedir?. A. İ. Şen (Ed.), *Okul dışı öğrenme ortamları içinde* (s. 1-21). Ankara: Pegem Akademi.
- Taşçı, G., & Soran, H. (2008). Hücre Bölünmesi Konusunda Çoklu Ortam Uygulamalarının Kavrama ve Uygulama Düzeyinde Öğrenme Başarısına Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34: 233 – 243
- Tepecik, A. (2007). *Sanat eğitimi ve sanal müze*. Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik I. Sempozyumu 21-22 Mayıs (ss. 233-240). Ankara: VEKAM.

TDK (Türk Dil Kurumu) (1988). *Türkçe Sözlük*.Ankara.

Uğurlu, A.(2022). *Okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik sınıf öğretmenlerinin kaygı düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi) .İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,Malatya.

Üztemur, S., Dinç, E. ve Acun, İ. (2018). Müzeler ve Tarihi Mekânlarda Uygulanan Etkinlikler Aracılığıyla Öğrencilerin Sosyal Bilgilere Özgü Becerilerinin Geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (46), 294-324.

Üztemur, S. ve Dinç, E. (2017). *Türkiye’de Sosyal Bilgiler ve Tarih Eğitiminde Müzeler ve Tarihi Mekanlardan Yararlanmaya Yönelik Araştırmaların İçerik Analizi*. Milli Eğitim.

Yalçinkaya, T. (1992). Okul öncesinde tahta oyuncaklar. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (4) 229-239.

Yeşilbursa, C. C. (2006). *Sosyal bilgiler dersinde tarihi yerleri kullanarak tarih konularının öğretimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,Ankara.

Yıldırım, T. ve Tahiroğlu, M. (2012). Sanal ortamda gerçekleştirilen müze gezilerinin ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 104-114.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011) *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 8. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, K. ve Şeker, M. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Müze Gezilerine ve Müzelerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi Fen Bilgisi Dergisi*, yıl: 3, sayı: 8, s. 21-39.

Zilcioğlu, Ş. (2008). *Çocuk müzeleri ve müze eğitimi* (1. bs). Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları

EKLER

EK-1

GÖRÜŞME İZİNİ

Değerli Öğretmenim,

Bu görüşmeye zaman ayırdığınız için teşekkür ederim. Adım Rabia TAŞDEMİR Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilimler Ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek lisans Programı'nda Prof. Dr. Osman YILMAZ ile tez çalışması yürütmekteyim. “Sosyal Bilgiler Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımına Dair Öğretmen Görüşleri(Isparta İli Örneği) ” başlıklı çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili sahip oldukları görüşlerinin araştırılmasıdır. Bunun için 8 sorudan oluşan bir “Görüş Formu tarafımızca hazırlanmıştır. Hazırlanan “Görüş Formu” iki bölümden oluşmakta, birinci bölümde demokratik bilgiler (cinsiyet,eğitim durumu, mesleki deneyim, görev yaptığı il) gibi değişkenler yer almaktadır. İkinci bölümde ise 8 soru bulunmaktadır.Görüşmemiz yaklaşık 15-20 dakika sürecektir. Görüşmemiz sırasında zamanı daha iyi kullanabilmek ve sorulara vereceğiniz yanıtların kaydını daha ayrıntılı tutabilmek için ses kaydı yapmak istiyorum. Görüşmemizin kaydını benim ve danışmanım dışında kimse dinlemeyecektir. Araştırmamızın sağlıklı ve geçerli bilimsel bilgi üretebilmesi için sizden sadece, formdaki sorulara gönül rahatlığıyla, samimi ve kendinizi en gerçekçi şekilde tanımlayacak cevaplar vermeniz beklenmektedir.

Çalışmaya katılım tamamıyla gönüllülük temelindedir. Çalışmada, sizden hiçbir kimlik bilgisi istenmeyecektir.Cevaplar sadece araştırmacı tarafından görülecektir. Cevaplarınız gizli tutulacak, elde edilecek bilgiler bilimsel bilgi üretmekte kullanılacaktır.Çalışma için dolduracağınız form, çalışmanın amacına hizmet edecek şekilde seçilmiş ve genel olarak kişisel rahatsızlık vermeyeceği öngörülen sorular içermektedir.Ancak, çalışma sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz araştırmayı yarıda bırakmakta serbestsiniz. Bunun için herhangi bir hak kaybına uğramayacaksınız.

“Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu”ndaki tüm açıklamaları okudum. Bana, konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı ve sözlü açıklama, aşağıda adı belirtilen kişi tarafından yapıldı. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabileceğimi ve kendi isteğime bakılmaksızın araştırmacı tarafından araştırma dışı bırakılabileceğimi biliyorum. Söz konusu araştırmaya, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı kabul ediyorum.

Rabia TAŞDEMİR

Yüksek Lisans Öğrencisi

İzin Belgesi

“Sosyal Bilgiler Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımına Dair Öğretmen Görüşleri(Isparta İli Örneği)” adlı yüksek tezi kapsamında yapılacak olan görüşme sürecine, bana verilen bilgiler ışığında gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Görüşme Numarası	
Görüşme Tarihi	
Görüşme Saati	
Görüşme Yeri	
Çalıştığı Kurum	

EK-2
GÖRÜŞME FORMU

1.Cinsiyetiniz?

☐ Erkek

☐ Kadın

2.Eğitim Durumunuz?

☐ Lisans

☐ Yüksek Lisans

☐ Doktora

3.Mesleki Deneyiminiz?

☐ 1- 5

☐ 6- 10

☐ 11- 25

☐ 26- 50

4. Sizce “okul dışı öğrenme ortamları nelerdir? Hangi okul dışı etkinlikler bu kapsam içerisine girebilir?

5.Ders kapsamında okul dışı etkinlikler düzenliyor musunuz? Düzenliyorsanız hangilerini kullanıyorsunuz?

☐ Evet

☐ Hayır

6. Okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılmasının öğrenciye kazandıracakları yararları nelerdir ve öğrencilerde hangi becerilerin gelişmesine olanak sağlar?

7. Görev yaptığınız bölgede ‘okul dışı öğrenme ortamları’ kapsamında gidilebilecek ne gibi yerler olduğunu yazınız?

8. Ders kapsamında okul dışı etkinlikleri artırmak için neler yapılmalıdır? Önerileriniz nelerdir yazınız?

9. Bulunduğunuz okulda okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili etkinlik yapılıyor mu? Yapılıyorsa bunlar neler?

☐ Evet

☐ Hayır

10. Okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili bir eğitim aldınız mı?

☐ Evet

☐ Hayır

11. Sosyal Bilgiler derslerinde hangi konularda okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımı uygun olur?

EK-3

T.C.
İSPARTA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-27749142-605.01-38574580
Konu : Uygulama Çalışma İzni
(Rabia TAŞDEMİR)

08/12/2021

VALİLİK MAKAMINA

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi, Tezli Yüksek Lisans program öğrencisi Rabia TAŞDEMİR' in Prof.Dr. Osman YILMAZ danışmanlığında yürüttüğü "Sosyal Bilgiler Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımına Dair Öğretmen Görüşleri (Isparta İli Örneği)" konulu çalışması kapsamında ilimizde bulunan resmi ve özel ortaokullarda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yapmak istediği ile ilgili adı geçen Üniversitenin 03.12.2021 tarihli ve E-83427534-302.08.01-90674 sayılı yazısında bildirilmiş olup, ekleri ilişikte sunulmuştur.

Tezli yüksek lisans öğrencisi Rabia TAŞDEMİR' in Müdürlüğümüze bağlı resmi ve özel ortaokullarda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile uygulama çalışmasını yapması, Bakanlığımızın 2020/2 Sayılı Genelgesinde belirtilen açıklamalar doğrultusunda, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, okul idaresinin bilgisi dahilinde, eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde ve gönüllülük esasına göre uygulama çalışması yapması Müdürlüğümüzce uygun mütalaa edilmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Erhan BAYDUR
İl Millî Eğitim Müdür V.

OLUR

Ömer Faruk ATEŞ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: Yazı ve Ekleri (13 Sayfa)

Adres : İstiklal Mah. 105 Cad. No:54 -İSPARTA

Telefon No : 0 (246) 280 32 43
E-Posta: stratejigelistirme32@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için: Ramazan ALGINKILINÇ
Unvan : Şef
İnternet Adresi: www.ispartameb.gov.tr Faks:2462803278

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://benimkearon.meb.gov.tr> adresinden 059-0340-3998-8d12-a321 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
İSPARTA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-27749142-605.01-38636464
Konu :Uygulama Çalışma İzni Onayı

09.12.2021

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTE REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 03.12.2021 tarihli ve E-834274534-302.08.01-90674 sayılı yazınız.

İlgi yazınız doğrultusunda, Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi, Tezli Yüksek Lisans program öğrencisi Rabia TAŞDEMİR' in Prof.Dr. Osman YILMAZ danışmanlığında yürüttüğü "Sosyal Bilgiler Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımına Dair Öğretmen Görüşleri (Isparta İli Örneği)" konulu çalışmasını ilimizde bulunan resmi ve özel ortaokullarda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yapmasına ilişkin Isparta Valilik Makamının 08.12.2021 tarihli ve 38574580 sayılı onayı ve mühürlü anket formlarının bir nüshası ekte gönderilmiştir.

Söz konusu çalışmasını, Milli Eğitim Bakanlığımızın 2020/02 sayılı Genelge' sinin 25. maddesi gereği uygulama çalışmalarını ekte gönderilen mühürlü ve imzalı belgeler çoğaltılarak kullanılacaktır. Uygulama çalışmasının tamamlanmasından sonra 2020/02 sayılı Genelge' nin 28. maddesi doğrultusunda sonuç raporunun 30 gün içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda.

Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Erhan BAYDUR
İl Millî Eğitim Müdür V.

Ek :
1-Onay (1 Adet)
2-Mühürlü anket formları (1 Adet -6 Sayfa)

Adres : İstiklal Mah. 105 Cad. No:54 -İSPARTA

Telefon No : 0 (246) 280 32 43
E-Posta: stratejelistirme32@meh.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: Ramazan ALGINKILINÇ

Unvan : Şef

İnternet Adresi: www.ispartameb.gov.tr Faks:2462803278

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.syrn.meb.gov.tr/adresinden> a6hd-f623-3f10-8c9e-46a4 kodu ile teyit edilebilir

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Rabia TAŞDEMİR

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri:

İş Deneyimi

Stajlar: 2018/2019 ŞEKER ORTAOKULU BURDUR/MERKEZ

Projeler:-

Çalıştığı Kurumlar: 12.10.2020 – 18.06.2021 GARİP İLKOKULU
SENİRKENT/ISPARTA

06.09.2021 - 17.06.2022 GARİP İLKOKULU SENİRKENT/ ISPARTA

12.09.2022 - 16.06.2023 BÜYÜKKABACA 75. YIL İLKOKULU
SENİRKENT/ISPARTA

İletişim

Tarih

